

HERNANI

2022

/ HERNANI 2022 /

28. URTEKARIA

Udal Artxibo Zerbitzua

Diseinu, maketazio eta inprenta: **antza** KOMUNIKAZIO GRAFIKOA www.antza.eus
Azala: Hernaniko Udal Artxiboa
Lege gordailua: SS-403-1993

*Artikuluetan azaltzen diren iritzien erantzule idazlea bera da.
Las opiniones expresadas en los artículos son responsabilidad exclusiva de sus autores.*

HITZAURREA

Xabier Lertxundi Asteasuinzarra
HERNANIKO ALKATEA

Beste behin “Hernani” urtekariak ez dio hutsik egin urteroko hitzorduari, eta jada, 28garren alea esku artean duzue.

Aurtengo edizioan gai anitz jorratu dituzte zenbait egilek: gai historikoak landu dituzte batzuek, beste batzuek, ostera, jazoera zehatz eta bitxietan jarri dute arreta, naturarekin zerikusia duen artikulua, efemerieak, elkarritzetaren bat eta, azkenik, egungo gainen inguruko artikuluak ere badaude “Hernani 2022” urtekari honetan, esan bezala, hainbat egileen kolaborazioetan.

Azkenik, gure herriaren memoria azalarazteko argitalpen honetan parte hartu duten guztiei, egile horiei guztiei, eskerrak eman nahi dizkiegu egindako borondatezko lanagatik, haiek baitira urtekari hau, eta aurreko guztiak ere, ahalbideratu dituztenak.

Gustukoa izango duzuelakoan, gozatu irakurketarekin.

AURKIBIDEA

01. HERNANIREN JATORRI HISTORIKO ETA ERLIJIOSOAK

Jose Luis Aperribai Madinabeitia 06

02. LOS PROPIETARIOS DE PORTALONDO ETXEA

A LO LARGO DE LA HISTORIA 16

Paul Zubillaga Huici

03. 1720KO HERNANIN JOKATU ZEN PILOTA DESAFIOA

Joxe Mari Mitxelena Cazabon

04. LATSEKO PRODUKTU KIMIKOEN FABRIKA

Asier Agirresarobe Azkue 30

05. HERNANIARRAK NAZIEN KONTZENTRAZIO ESPARRUETAN

Haritz Muñoa Gómez 44

06. BIPARETA: TRINKETE TXIKI BAT HERNANIKO ERDIGUNEAN

Iñaki Sanz-Azkue 50

07. LUIS MURUGARREN ETA JUAN MIGUEL REZOLAREN OROIMENEZ

Jose Luis Aperribai Madinabeitia 56

08. JAVIER ZUBIMENDI (HERNANI, 1945):

**"KANTUAN ARITZEA TERAPIA DA ASKORENTZAT,
ETA HORREN LEKUKO IZATEA OSO POZGARRIA DA"** 58

Aloña Beraza Peña

09. IGARABA HERNANIN: ITZULERA POZGARRI BATEN KRONIKA

Iñaki Sanz-Azkue 66

10. INAUGURACIÓN DE LA ERMITA DE ZIKUÑAGA (HERNANI)

Xabier Arraztio Oiz (arquitecto) 72

11. 75 AÑOS DE LA TÓMBOLA DE SANJUANES (1947 - 2022)

Xabier Arraztio Oiz 76

12. NOIZ BUKATZEN DA ARMAIRUA?

Egoitz Arbiol Albeniz - Ibai Fresnedo Moreno 82

13. "IZAN ZIRELAKO":

HERIOTZA ETA DOLU PERINATALAREN TXOKOA HILERRIAN 84

Esti Zeberio Zubelzu - Sahatsa Jauregi Azkarate

CRÓNICA HERNANI 2021 KRONIKA

..... 88

01. HERNANIREN JATORRI HISTORIKO ETA ERLIJOOSOAK

Jose Luis Aperribai Madinabeitia

Artikulu honen asmoa da “Hernani” deituraren pean (Hernani zein Urumea harana) antzinatik gorde diren aipamenak biltzea, eta euskal lurraldeen eraketan, aldizka, mugarrir historiko-geografiko izan zitekeela ohartaraztea.

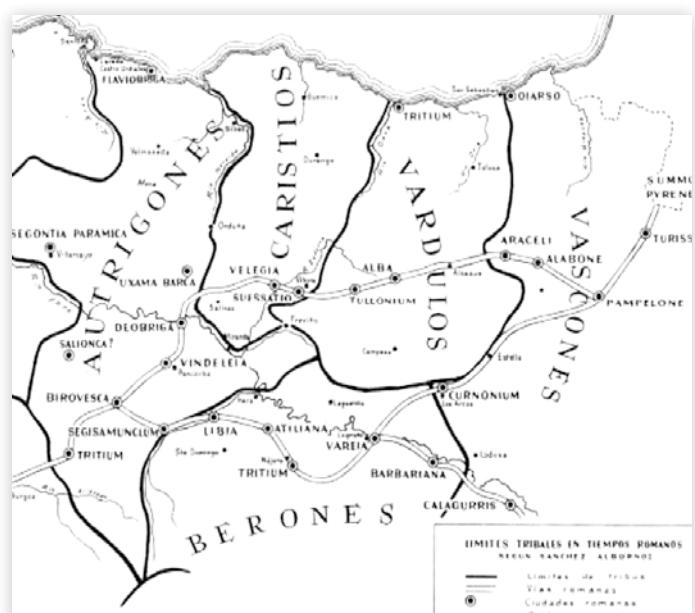
Herri honen historiaren jatorria atzera begira jarrita, gertakari politiko, kultural eta erlijiosoak elkarlotzen eta moldatzen aritu naiz, garai batetik bestera jauzi eginez.

Erromatar garaia (I - IV mm.)

Erromatar garaiko lurralde eta gizarte egituraketak Tarteko Erdi Aroa arte (IX - XIII mm) zer bilakaera izan zuen ez dakigu.

Garai harten barduliarrak Deba eta Oiartzun ibaien artean zeudekeen, ekialdetik karistiarrik eta mendebaldetik baskoiak zituzkeela.

Arestian zetorren erromatarren merkatal itsasbi-deak frogatzen du haien presentzia gure kostaldean. Horrela, erromatarren gure inguruko aztarnen arabera Oiassoko portura (Irun), Arditurriko (Oiartzun) eta, agian, Etxolaberriko (Hernani) meategietan ustiatutako zilar edo honen osagaiak (kobrea, galena...) garraiatu zitzaketen.

Euskal tribuen lur-mugak erromatar garaian.

Erromatarren merkatal itsasbidea Kantauriko kostaldean.

Kristautasunaren sarrera eta hedapena Euskal Herrian

Erromatarren garai hartara begira jarrita, izan da eztabaidarik, gaur egun jarraitzen duena kristautasunaren sarrerari eta hedapenari buruz Euskal Herrian. Hemen hainbat iritzi desberdin edota kontrajariak jasotzen dira labur-labur.

J. M. Barandiaranen, antropologo eta etnologoaren iritzia. Baskoen lautada (*ager vasconum*) erromatarrek menderatu zuten, baina ez mendialdea (*saltus vasconum*). Ildo honetatik kristautasunaren sarrera VI-IX mendetaraino atzeratzeko hona hemen arrazoi batzuk:

- Santiago apostoluaren hilobia aurkitu eta haren izeneko bidea zabaldu izana.
- Baionako San Leonen ebanjelizazioa Iparraldean.
- Santiago bideko erromesaren testigantza (“Urtzi Jainkoagan sinesten zuten jentilak ziren baskoiak”).

Nafarroa 1134 urtean. Santiago edo Donejakue bideko erromes-gida (“Codex Calixtinus”)

A. Mañarikua historialariaren iritzia. Europako beste herrialdetan bezalatsu gertatu zen Euskal Herrian kristautasunaren sarrera: hegoaldetik III - IV mendetan, eta iparraldetik V - VI mendetan. Hona hemen bere argudioak:

- Erromako inperioko galtzara Oiassoraino iristen zen.
- *Kalagorri* / Calahorra, Iruña eta Jaca baskoi hirietan kristau martiriak izan ziren, hiri horietan eraiki ziren apezpiku-egoitzak (IV - V mm).
- Akitanian eta Zaragozan ospatu ziren eliz kontzilioetara (V - VI mm.) apezpiku baskoak joan ziren.

L. Villasante hizkuntzalariaren iritzia. “Gaur egun ere kontrako tesiei eusten zaie, hau da, kristautasun goiztirraren aldekoenak eta kristautasuna X. edo XI. mendera arte atzeratzen dutenenak. Baino, erromatarren garaian jada euskaldunek kristautasuna jaso bazuten ere, horrek ez du esan nahi luzaroan iraun zuten paganismo guneak ere egon ez zitezkeenik. Jakina da ‘jentilen’ gaiak euskal folklorean agertzen diren kondaira eta tradizio asko sortu dituela. Erromatarren eraginaren bitartez barneratutako kristauak izango ziren; bestek pagano izaten jarraitu zuten, zehaztu ezin dugun garai batean paganismoa itzali zen arte. Kontuan hartuta IV. mendean kristautasuna erromatar zibilizazioarekin bat zetorrela eta euskaldunek erromatar ordena erresistentziarik gabe onartu zutela, gure ustez, litekeena da kristautasunaren onarpen goiztiarraren tesia gertatzea, nahiz eta foku paganoek iraun”.

K. Mitxelena hizkuntzalariaren iritzia. “Kristautasunaren sarrera eta finkapenak (honetan data oso ezberdinak ematen dira; eta balekoak dira bai goiztiarrak bai berantiarrak aldi berean, herrialdeko hainbat lekutarako), ordena berria sendotzen lagundu zuten, eta ordena horren gailurra Nafarroako erresumaren ezarpenean jar dezakegu, gure errerealizazio politikorik handienean”.

Nafarroako Elizbarrutiak XII - XVI mendean.

Nafarroako Erresuma eta Kristautasunaren hedapena

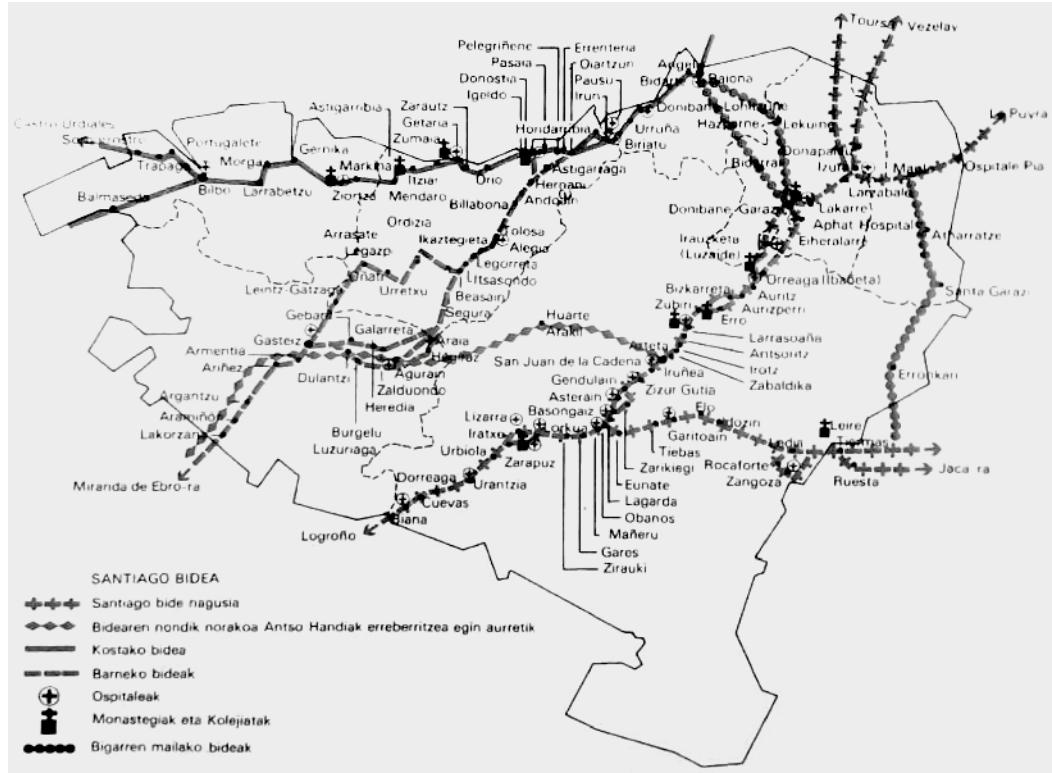
Begira dezagun, bada Nafarroako erresumak, lehenik, eta Gaztelakoak, gero, zer-nolako eragina izango duten kristautasunaren zabalkundean, monasterioak sortuz edo finkatuz. Hau guztia, Gipuzkoari eta, bereziki, Hernaniri dagozkion agirien aipuekin adieraziko da.

Aldez aurretik, 939. urtean, bada sasi-agiri bat, non Gaztelako Fernán González kondeak agintzen duen, bere menpean dauden Gipuzkoako herriek zerga emateko Donemiliaga Kukula/ San Millán de la Cogolla-ko monasterioari: “Debatik Hernaniko San Sebastianeraino artekoak”.

980. urtean, Baionako apezpikuaren jurisdikzio-muga barruan Hernaniko lurraldea sartzen da.

Antso III.a Nagusia.

Santiago bideak. Monasterio eta ospitaleak.

Nafarroako Errege Antso III.a Gartzeitz

Elhuyar Hiztegi Entziklopedikoak dio: "Antso III.a bi-lakatu zen kristautasunaren ardatz nagusi eta Rex Dei Gratia, Errege Jainkoari esker, tituluaren sortzaile".

Ildo honetan, 1014an (1197ko faltsuketa omen da), Nafarroako Errege Antso III.a Gartzeitzek bere erreinua Europako beste erreinu kristauetkin ituna hitzartu nahi izan zuen.

Santiagorako "frantses" bidea eta arte erromanikoa hedatu zituen. Leire, San Juan de la Peña, Donemiliaga Kukula / San Millán de la Cogolla, Albelda eta Oñako monasterioak eraiki edota finkatu zituen eta Clunyko beneditarren erreforma bultzatu.

Monasterioen egitekoa "Kristautzea, birpopulatzea eta kolonizazioa, bizitza espiritualitate-etxeak eraikitzea, eta garapen ekonomiko eta soziala eragitea izan zen" (T. Azcona, historialaria).

Ba errege honek, Antso III.a Nagusiak alegia, "dohain eman zizkion Leireko monasterioari, Hernaniko mugan, itsasertzean, dagoen Antiguako San Sebastian monasterioa" (egungo Miramar jauregia inguruan) eta baita Izurun zeritzan Donostiako alde zaharreko hiria, bertako San Bizente eta Santa Maria elizak eta hauen jabegoak.

Kontu izan, "monasterio" deitzen zitzaiela parroquia-elizei ere, lekaideen monasterio izan gabe.

Tenentzia nafarra 1004 - 1200.

"Ipuzko"-ren sorrera (1025).

Tenentziak

Garai hauetan, garrantzi handiko administra-zio-egitura berriak sortuko dira: "tenentziak". Lurralde zehatz bat antolatu eta kontrolatzeko, zergak ezarri, defentsa, gazteluak, hiribilduak, merkataritza, nekazaritza, abeltzaintza eta itsasoko ekonomia bultzatzeko, eta baita elizaren hedapenerako ere.

Jarduera honi jarraiki, Antso III.ak dohaintzan eman zizkion, 1025ean, Jacako San Juan de la Peña monasterioari Olazabalgo San Salvador eliza (Altzo, Saiatz) eta orduko "Ipuzkoako" lur-sailak, Oria eta Urola ibaien eta Aralar eta Aizkorri mendilerroen artean kokatuak. Eta Gartzia Aznarez izendatu zuen Gipuzkoako lehenengo jaun.

Politikoki Nafarroako erresumari itsatsita zegoen Hernani, Urumea eta Oria ibaien arteko bailara, eta Iruñeari eta Baionari atxikita eliz-jurisdikzio aldetik.

Nafarroako errege Gartzia V.a Ramiritz "Berezarleak"

Bere aldetik, dohain eman zizkion 1141ean, Iruñeko katedralari "*Iheldo, Bischaya, Hurumea, Alça eta Soroeta*". Geroago, Hurumeaz gain "*Lastaola*" ere aipatzen da.

Eta horrela jardungo dute 1610 arte. Iruñeko katedralak, berriz, jabegoan zituen 22 larre-sail salduko dizkie Donostia eta Hernaniko hiriei 1411-1565 arteko urteetan.

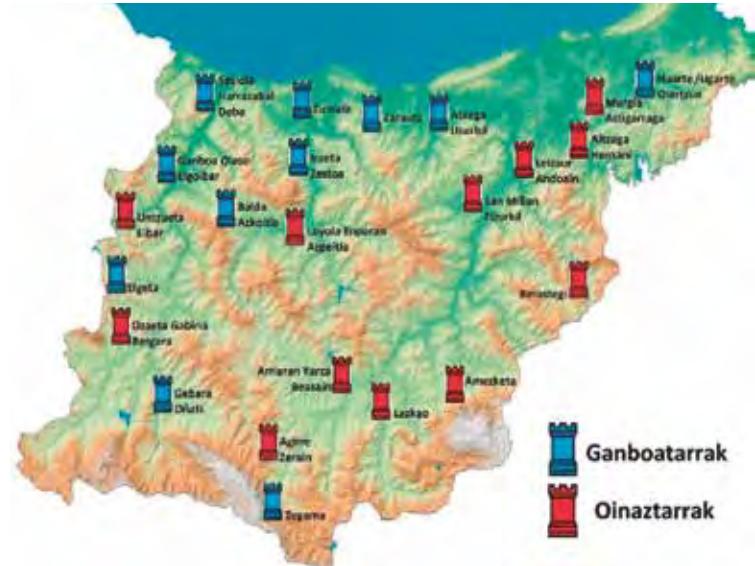
Gipuzkoako hiri-gutunak

XII - XIV mendetan gertatu zen Gipuzkoako hiri, hiribildu eta udalerrien sorrera. Gasteiz eta Durangoren ondoren, Donostiako hiribildua sortu zuen 1180an **Antso VI.a Gartzeitz "Jakintsuak"** (euskarra "*lingua navarrorum*" zela ziona), eta Hernani Donostiaren menpe jarri zuen.

Gaztelako Alfonso VIII.ak burutuko du euskal lurraldeen banakuntza 1200an (Gasteiz eta Donostia bere-

Oñatiko konterria 1845ean atxikiko zaio.

Ahaide Nagusien arteko gatazkak Gipuzkoan.

ganatuz) Nafarroako Antso VII.a Azkarraren erregealdian, honek Andaluziako gudu artean ziharduelean.

Gerora, Gaztelako erregeengandik, 1256 urte aldera, jaso omen zuen Hernanik hiri-gutuna, urte horretan eman baitzien hiriaren sortze-agiria Gaztelako Alfonso X.ak Gasteiztik Zegamako San Adrian zehar Donostiaraino bidean ziren gainerako herriei.

Ahaide Nagusien arteko guduak (XIII - XV mm)

Ahaide nagusiak bi bando handitan banatuta zeuden: oinaztarrak batetik, ganboatarrak bestetik.

Oinaztarrek Gaztelako Erresumaren babes zuten; ganboatarrak, ostera, Nafarroako Erresumaren aldekoak ziren.

1332an, Ahaide Nagusien edo Handikien arteko gudu batean, oinaztar taldekoak Hernaniko hirian sartu ziren babesteko eta orduko gudu-talka hartan, hiria sutan zela, galdu zen hiri-gutuna edo sortze-agiria.

Gartzia V.a Berrezailea

Antso VI.a Jakintsua

Antso VII.a Azkarra

Gipuzkoako Ermandadea

Ahaide Nagusien arteko bidegabekeriei aurre egiteko, Gipuzkoako hirien arteko Ermandadea sortu zen 1396an. Ermandadeak bermatuko zituen, hirietan ez-ezik hiritik kanpoko herrisketan, jendarteko ordena, epaietak eta (Nafarroarekin) mugarteko zainketa.

Bada, Fernando V.a Errege Katolikoa Gipuzkoako Ermandadearekin aliatuko da. Honela, Gaztelako Erregeen boterea nagusitu egingo da Ahaide Nagusien aurkako gatazkan eta, ondorioz, eliz-patronatuen aferan ere.

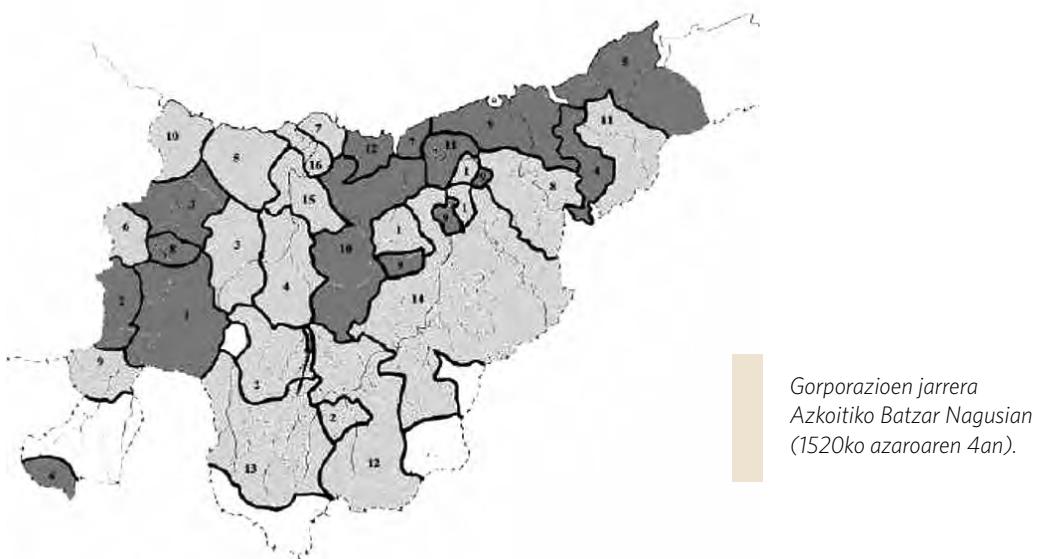
Eliz-patroi laikoak

Eliz-patroiak garai hartako Ahaide Nagusi edo jauntxoak izan ohi ziren. Eliz-patrioi laikoei zegozkien lehen fruituen eta hamarrenen kbrantza, soldatapeko apaiz benefiziatuak eta eliz eraikinaren eta eliz eginkizunen adminis-trazioa.

Patroi hauek aldatuz joango dira Gaztela eta Nafarroako erresumen arteko eta Ahaide Nagusien arteko indar korrelazioaren arabera.

"1476ko uztailaren 30ean, Gernikako arbolaren ondoan Fernando V.a Katolikoa erregeak Bizkaiko Jaurerriko Foruak gordetzen zin eain ondoren, Batzar Nausien beairunea jaso zuen".

Acuña Korrejidorearen aldekoak: Bergara (1), Elgeta (2), Elgoibar (3), Erreenteria (4), Hondarribia (5), Leintz-Gatzaga (6), Orio (7), Soraluze (8), Donostia (9), Saiatzeko Alkatetza Nagusia (10), Usurbil (11) eta Zarautz (12). **Acuña Korrejidorearen aurkakoak:** Aitzondoko Alkatetza Nagusia (1), Areriako Alkatetza Nagusia (2), Azkoitia (3), Azpeitia (4), Deba (5), Eibar (6), Getaria (7), Hernani (8), Arrasate (9), Mutriku (10), Oiartzun (11), Ordizia (12), Segura (13), Tolosa (14), Zestoa (15), eta Zumaia (16).

Aro Moderno (XVI-XVIII mm.)

Aro Modernoan "udalerriak sendotu egingo dira eta jauntxoan boterea, berriz, ezabatu. Euskal Herriaren etorkizuna Espania eta Frantziako erreinuetan bideratzen da. Baino 'jatorrizko euskal demokraziaren ideia' sortzen da" (J. Caro Baroja etnologoa).

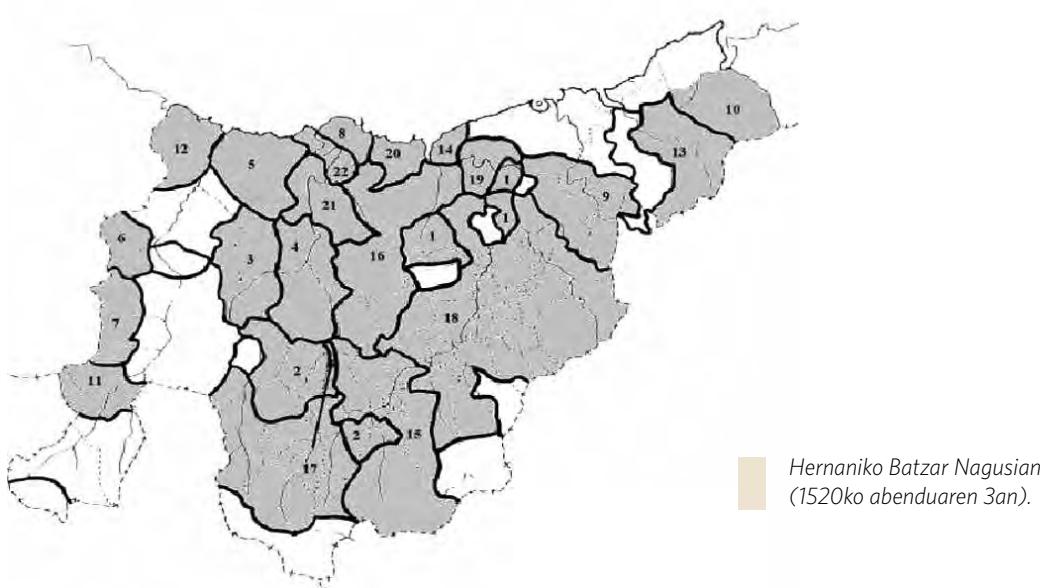
Aipagarria da 1520ko azaroaren 4an gertatua. Gi-puzkoako Ermandadeko prokuradoreak bildu ziren Azkoitian, bi taldetan banatuta: foruzale edo komuni-tate-zaleak, Hernanikoak barne, batetik, eta izendatu berria zen Gipuzkoako Korrejidore edo errege-orde-koaren eta bere gobernuaren aldekoak, bestetik.

Ermandadeko buru izan ohi ziren korrejidoreak, baina tarteka azaldu edota ezertan esku hartzen ez zutenez. Ermandadea bilakatu zen egitez ordezka-

ri-organo Erregearen aurrean. Oraingoan, Carlos V.a enperadorearen Errege-Kontseiluak aurrez jakinarazi gabe, izendatu zuten Acuña jauna delakoa Korrejidore eta Gipuzkoari probintzia egitura ezarri.

Esan behar da Acuña hau Gaztelako komunitate-zale edo "komuneroen" guduetan (1520 - 1522) egin zela ospetsu, altxamendu haietako buruzagiak urkaraziz.

Bada, Gipuzkoako komunitate-gatazketa, foru-komunitate gisako projektua aurkeztu zuten Hernaniko ordezkariek 1520ko abenduaren 3ko Hernaniko Batzarrean. Lehen iraultza burges eta modernotzat har genezake. Herri- eta soro-erreketen eta zuhaitz-mozketen egileak zigor-tuak izan ziren ekonomikoki, eta 42 heriotzara kondenatuak.

Ermandade proiektuan ordezkatuak izan ziren herriak: Aitzondo Alkatetza Nagusia (1), Areriako Alkatez Nagusia (2), Azkoitia (3), Azpeitia (4), Deba (5), Eibar (6), Elgeta (7), Getaria (8), Hernani (9), Irun (10), Arrasate (11), Mutriku (12), Oiartzun (13), Orio (14), Ordizia (15), Saiatzeko Alkatetza Nagusia (16), Segura (17), Tolosa (18), Usurbil (19), Zarautz (20) Zestoa (21) eta Zumaia (22).

San Joan Bataiatzailea parroquia-eliza

Hernaniko hiribildua sortu baino lehenago, San Joan Bataiatzailea parroquia-eliza oraingo agustindarren monasterioan zegoen kokatua (XII - XIII mm).

1512ko udaran Gaztelako gudarostek Iruñea konkistatu zuten. Ordainetan, urte hartako azaroan, nafar-frantses armadak Gaztelaren aldeko herri hainbat, Irun, Oiartzun Erreenteria eta Hernaniri, su eman zien. Oriamendiko gotorleku paretik ez zuten, ordea, Donostiako hiriburura heltzerik izan.

Parroquia-eliza, kiskalita geratu zenez, Hernaniko hiri barruan izango da berreraikia (1545 - 1595).

Altzegatar jaunei berretsi zieten 1475an Errege Katolikoek 1390etik zegokien San Joan parrokiako patronatutzaren pribilejioa, Portugalgo erregearen aurka eta Andaluziako birkonkistako guduetan egindako zerbitzuengatik. 1552 arte irau zuten Altzegatarrek eliz-patroi (azken leinu-burua hil arte).

Oraingoan ere, muzin eginez Hernaniko kontzejuak beretzat errebindikatzen zuen eliz-patroitzari, Carlos V.a enperadoreak Felipe printzearen (Felipe II.a gerora) diruzaina zen Domingo Martinez de Orbea izendatu zuen. Mesprezupean hartu zuten hau hiritarrek.

Bitarte honetan, etenaldiak etenaldi, 50 bat urtez San Joan Bataiatzailea parroquia-eliza eraikitzetan ziohan...

BIBLIOGRAFIA

AGIRRE OIARTZABAL, BEÑI: *Hernaniren Jatorria: Orreagako Guduetatik Nafarroa Garaiaren 1512ko Konkistarenaino. Hernani, 2011; Hernaniko tenentzia nafarra orain mila urte. Hernani, 2014.* Hernani Errotzen Elkartea.

AGUIRRE SORONDO, A.: *Hernani eta hernaniarrak (Mendeetako zertzeladak). Hernani y los hernaniarras (Retazos de siglos).* Kutxa Fundazioa. Donostia, 1998.

AUÑAMENDIKO EUSKO ENTZIOPEDIA: *Hernani (Historia). El incendio de 1512.* Auñamendi-Eusko Ikaskuntza. <https://aunamendi.eusko-ikaskuntza.eus/es/>.

AYERBE IRIBAR, M.R.: *San Agustín de Hernani. Fundación y consolidación de un monasterio guipuzcoano del siglo XVI.* Hernaniko Udal. Hernani, 1998.

AZCONA, T, TELLECHEA, J.I. eta RODRIGUEZ DE CORO, F: *Historia de la Iglesia en el País Vasco.* EUSKAL HERRIA, T1. Jakin y Caja Laboral Popular. Donostia, 1985.

BARRENA OSORO, E.: *La formación histórica de Guipúzcoa.* Universidad de Deusto. Bilbao, 1981.

CARO BAROJA, J.: *Los vascos.* Ed. Istmo. Madrid, 1971.

ELHUYAR KULTUR ELKARTEA: *Hiztegi Entziklopediaoa.* Usurbil, 1993.

IRIJOA CORTÉS, I.: *Guipúzcoa, "so color de Comunidad": Conflicto político y constitución provincial a inicios del siglo XVI.* Gipuzkoako Foru Aldundia. Gipuzkoako Artxibo Orokorra. Donostia, 2006.

MAÑARICUA Y NUERE, A. E. DE: *Introducción del cristianismo en el País Vasco.* EUSKAL HERRIA, T1. Jakin y Caja Laboral Popular. Donostia, 1985.

MITXELENA ELISSALT, K.: *Lengua común y dialectos vascos.* Anuario del Seminario de Filología Vasca "Julio de Urquijo". Bilbao, 1981.

MURUGARREN ZAMORA, L.: *Hernani, su historia y sus instituciones.* CAP de Guipúzcoa. Donostia, 1970.

VILLASANTE KORTABITARTE, L.: *Historia de la literatura vasca.* Euskaltzaindia Donostia, 1960.

02.

LOS PROPIETARIOS DE PORTALONDO ETXEA A LO LARGO DE LA HISTORIA

Paul Zubillaga Huici

El día 19 de abril de 1921 nuestro abuelo Manuel Zubillaga Egaña compró Portalondo etxea a Lorenzo Olazábal. La casa se construyó en los años 1500, pero la fecha exacta no se conoce.

Entre estas dos fechas, la de su construcción y la de su paso a ser propiedad de la familia Zubillaga han pasado cerca de quinientos años. A lo largo de este período de tiempo ha tenido propietarios diferentes, o mejor, familias propietarias diferentes. El propósito de este escrito es conocer, y dar a conocer, algo de aquellas familias propietarias de Portalondo etxea.

Para estudiarlas me he valido de una serie de fuentes que iré detallando.

Cuestiones previas

/ 1. / Se habla de mayorazgos. Se trata de una institución medieval que tenía como objetivo el mantener las posesiones de una familia de forma estable a lo largo del tiempo. Los fundaba un miembro de la familia ante notario y detallaba las posesiones que consideraba importantes. En los diferentes árboles genealógicos se indica la persona poseedora del mayorazgo, a veces con un número de orden (primer poseedor, segundo poseedor etc.). Los bienes del mayorazgo no son permanentes, ni en su composición, que pueden en mayor o menor cuantía, ni en su titularidad, que puede pasar de una familia a otra.

/ 2. / En la forma de escribir nombres y apellidos he adoptado las formas actuales. En los

documentos antiguos puede escribirse Aierdi o Ayerdi, Sasoeta o Sassoeta o Sasueta, Beroiz o Veroiz...

/ 3. / A menudo se incluye el nombre del escribano y el año en el que ocurren acontecimientos o efemérides relevantes para una familia o persona, sean la fecha del contrato matrimonial, la fecha del testamento... Se hace porque muchas veces esos documentos son accesibles a través de Internet, facilitando así el acceso a esa información.

/ 4. / Se parte de la información, documentada, de que Portalondo es la casa, o casa torre, o torre "de Martín de Ayerdi". La denominación de "Torre de los Gentiles" es más reciente, y no fundamentada, con poca base. En definitiva, la cuestión de una u otra denominación es una investigación abierta, que requiere de mayor estudio y profundización.

Los primeros Ayerdi

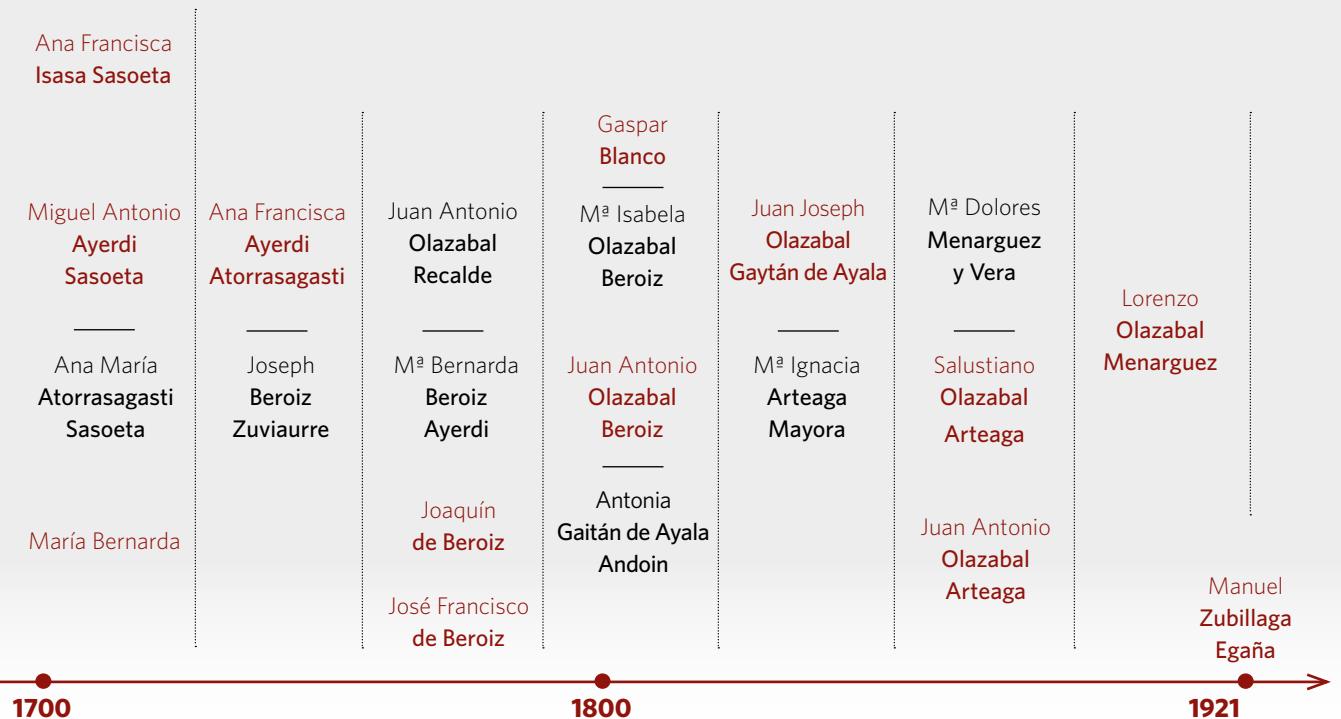
Hasta principios de los años 1600, la información que hemos localizado es poca, dispersa e insegura...para comprobar la posesión de *Portalondo etxea*. La primera *Ayerdi* que encuentro es **Catalina de Aierdi**, hija de Juan Martínez (se supone que Martínez de Ayerdi), señor del solar de Ayerdi en Hernani. Se casó con Oger (Jorge) Martínez de Emparan. Oger era el segundo hijo de Martín Pérez de Emparan, quien como hijo mayor heredó las casas de Murguía, Emparan y Esténaga. El hermano mayor de Oger, Juan, se casó con la tía de *San Ignacio*. Oger murió antes de 1492. Eran todos del bando oñacino¹.

Juan Martínez de Ayerdi fue escribano real, y vecino de Hernani, en 1418 y 1429. Un escrito fechado el 9 de septiembre de 1418, dice que es propietario del molino de Errataberri, en Hernani, y que hace tratos con el Ayuntamiento y con un vecino². En 1461 aparece como "señor de las ferrerías de Epela de yuso y de suso". El 7 de septiembre de 1461, en

una reunión entre los concejos de San Sebastián y Hernani para buscar soluciones a diferencias que había en relación con la explotación de los montes fracos, se llega a acuerdos a los que se oponen Juan Martínez de Ayerdi y Martín de Ayerdi. Aparece **Martín de Ayerdi** por primera vez. ¿Es Juan el padre de Martín? Por las fechas..., podría ser.

A continuación viene otro *Martín* que, por las fechas (es adulto en 1507 / 1520), es poco probable que sea el *Martín* del párrafo anterior. Suponiendo que sea así, no conozco la relación entre ambos. Pero éste es importante porque es, probablemente, quien construyó y dio nombre a *Portalondo*. No he conseguido pruebas para decir esto, me baso en los acontecimientos históricos y el papel que en ellos jugó este personaje.

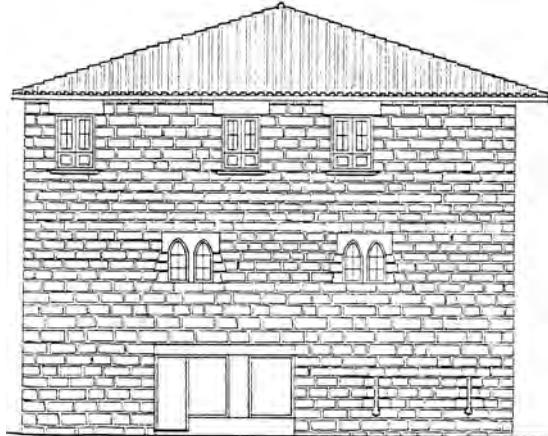
Le tocó vivir en una época, principios del siglo XVI, revuelta. En 1512, en el contexto de la conquista castellana del Reino de Navarra, tropas francesas

(el entonces monarca navarro era también rey de Francia) pasan por Hernani y lo arrasan. Poco tiempo después llega a España Carlos I; al poco marcha de nuevo para ser nombrado emperador, dejando regente al obispo Adriano de Utrecht. La población, especialmente en Castilla, descontenta estalla, y aparece el movimiento comunero (1518 - 1521). De forma marginal, este movimiento tiene sus repercusiones en Guipúzcoa. Los comuneros intentan atraer a su bando a los guipuzcoanos, y mandan un delegado (Insausti). Tuvo poco éxito ya que aquí ya se daban problemas... sin necesidad de inmiscuirse en los de fuera: reivindicaciones territoriales y locales se añaden a supuestas vejaciones del poder central (es nombrado un corregidor, representante del rey, con el que no se está de acuerdo) y los pueblos de Guipúzcoa se alinean en dos bandos. San Sebastián, en uno; Hernani, en el otro. Entre ambos se hacen *barbaridades*, se arrasan campos, se talan manzanos y se queman casas. Como añadido, Hernani se enfrenta al rey al no permitir que pasen por

Hernani tropas que acuden en auxilio de las tropas que luchaban contra los comuneros. Adriano, en una carta a Carlos I, refiriéndose a Hernani, escribe “que es la villa della que peor ha estado y está al servicio de Su Majestad”. Todo esto trae como consecuencia multas y penas de muerte³.

En aquellos años, Martín de Ayerdi ostentó los cargos de alcalde de Hernani (1518 - 1519 y 1523 - 1534) y diputado provincial (1519 - 1520, 1523 - 1524, 1525 - 1526 y 1526 - 1527). Fueron los años en los que se acometió la reconstrucción de Hernani, redactando el Ayuntamiento el 20 de noviembre de 1519, las ordenanzas con ese objetivo⁴: las nuevas casas serían de piedra, no de madera... entre otros preceptos. En enero de 1520, Martín interviene en esos preparativos participando en la subasta de bosques para conseguir fondos, y en la compra de cal para la reconstrucción de las casas de la villa. Podríamos suponer que es el momento en que se construye Portalondo etxea, suponiendo

también que fue Martín de Ayerdi quien lo hizo, y quien le dio su nombre (a falta de información y testimonio que lo demuestre documentalmente).

Desde entonces, y hasta finales del siglo XVI, son los árboles genealógicos los que nos ayudan a aclarar el orden de sucesión de los posibles poseedores de *Portalondo etxea*; aunque, eso sí, sin datas exactas, no nos han permitido “encajar” en ellos, entre el linaje de los Ayerdi, al antes mencionado Martín, con el resto de los Ayerdi.

El árbol genealógico de la casa de Olazabal⁵ nos facilita algunos datos. Martín Ochoa de Galarreta casó con XXXX XXXX, de cuyo matrimonio nace María de Galarreta, que casó con Martín Ochoa de Berástegui. Hija de ambos fue María Gracia de Berástegui (hizo su testamento ante M. Arano de Ayerdi, el 20 de mayo de 1498), que casó con **Pascual de Ayerdi**. El hijo de ambos, Juan de Ayerdi, se casó con Catalina de Arbide (el contrato matrimonial data de octubre de 1498); su hijo, también Juan de Ayerdi, se casó con Bárbara de Izaguirre, matrimonio del que nació un hijo llamado Nicolas.

Nicolás de Ayerdi Izaguirre (el mayor) se casó en Hernani con Catalina de Araeta el 9 de agosto de 1564. Figura como escribano de Hernani entre 1563 y 1600. Falleció el 12 de febrero de 1600. Hizo su testamento ante el escribano Miguel de Arbide, el 26 de enero de 1600. Tuvieron varios/as hijos/as: Nicolás, Sebastiana (Hernani, 20 de enero de 1585), Santiago y María... y una hija e

hijo naturales (Madalena y Gabriel), habidos de / con María Larreaffe.

El capitán **Nicolás Ayerdi Araeta (menor)** fue escribano de Hernani entre 1563 y 1600. Se casó con María de Miner, el 14 de septiembre de 1603. María murió el 3 de abril de 1636, y Nicolás el 29 de noviembre del mismo año. Del matrimonio se testimonian dos hijas, las dos nacidas en Hernani: Catalina (6 de agosto de 1611) y Ana (26 de julio de 1612). Catalina casó en segundas nupcias con Domingo de Sasoeta, y Ana casó con Felipe (Philippe) de Sasoeta. También un tercer hijo, Francisco, reconocido en el testamento de Nicolás Ayerdi Araeta (21 de octubre de 1636) ante Juan López de Alcega, y en el de Ana (6 de junio de 1649) ante Sebastián de Sasoeta, como hermano en el suyo.

El capitán **Francisco de Ayerdi** nace en Hernani el 6 de agosto de 1609 y muere el 7 de mayo de 1684. Se casó en dos ocasiones, la primera con María Arano de Sasoeta (26 de marzo de 1634), y la segunda (24 de febrero de 1669) con María Magdalena de Sasoeta. Del primer matrimonio tuvo una hija, María Bernarda, que casó con Román de Ramery; no tuvieron descendencia. Descendencia legítima de Francisco, son Miguel Antonio (23 de febrero de 1670) y María Josefa (5 de abril de 1676). Esta última “murió de tierna edad”. Además, Santiago, hijo de Francisco, nieto de Nicolás Ayerdi Araeta, tal y como se testimonia en el testamento de este último. Francisco de Ayerdi testa a dos hijos naturales, Antonio y Josepha Aierdi Ichasso. En esta época contrastamos datos varios sobre los poseedores de *Portalondo etxea*: Francisco de Ayerdi no fue propietario, pero si se constata que pertenecía al mayorazgo de Sasoeta.

Francisco fundó el mayorazgo de Ayerdi y por su segunda mujer, Magdalena, incorporó a la familia el mayorazgo de Sasoeta (noveno poseedor) tal y como se detalla en el contrato matrimonial otorgado

el 14 de enero de 1669, ante el escribano de Hernani Francisco de Aguirre. En este contrato aparecen las posesiones de ambos mayorazgos y no se menciona Portalondo. Fue alcalde ordinario de Hernani en los años 1634, 1646, 1651, 1662 y 1668, regidor (1636, 1658 y 1664), sindico y curador general (1666) ... Hizo testamento ante el escribano Francisco de Aguirre el 21 de diciembre de 1681.

Un pleito entre Francisco y el Ayuntamiento de Hernani, de fecha de 1686, da cuenta de la posesión de un terreno de la plaza donde Francisco había abierto una zanja (un “caño”) a modo de alcantarilla, que iba desde su casa (Ayerdi-arrechea) hasta Atzietas pasando al lado de la casa de Zuaznabar. En la lista de posesiones que cita Francisco aparece *Portalondo*, aunque no con este nombre. El Ayuntamiento le demuestra que *Portalondo etxea* no era propiedad suya, sino que la compró hacia 1656, a Ana Francisca Isasa Sasoeta. *Portalondo* es siempre, en esos escritos “*la casa*”, o “*la casa torre*”, o “*la torre de Martín de Ayerdi*”⁶.

Francisca Isasa Sasoeta. ¿Quién era Francisca Isasa Sasoeta? Sin duda, la primera propietaria documentada de *Portalondo*. Era hija de María Arano de Sasoeta, la primera esposa de Francisco Ayerdi, que antes había casado con Juan de Isasa. Pudo heredar *Portalondo etxea* por dos posibles vías: vía Felipe Sasoeta, marido de Ana, la hermana de Francisco, o directamente de Domingo Sasoeta, su abuelo, que en segundas nupcias se casó con Catalina Ayerdi, la otra hermana de Francisco.

María Bernarda Ayerdi. Una vez dueño de *Portalondo*, Francisco legó su posesión a su hija del primer matrimonio, María Bernarda, casada con Román de Ramerí. Este matrimonio sacó a subasta el arrendamiento de una serie de posesiones entre las que estaba *Portalondo*⁷. Murieron sin descendencia y la casa volvió a poder de Francisco.

Miguel Antonio Ayerdi. Le sucede Miguel Antonio Ayerdi Sasoeta (23 de febrero de 1670 - 17 de enero de 1637), hijo legítimo de Francisco y Magdalena. Se casó con Ana María de Atorrasagasti (Hernani, 16 de enero de 1682 - Madrid, 16 de enero de 1738) en Hernani, el 3 de mayo de 1698. El contrato nupcial se hizo ante el escribano de Hernani José de Ugalde el 16 de junio de 1698. Entre sus descendientes, cuatro hijas legítimas (Josepha Antonia, 7 de marzo de 1699; María Josepha, 20 de agosto de 1701; Ana Francisca, 4 de diciembre de 1702; y Ana Vicenta; 23 de julio de 1704). Otorgó testamento el 15 de enero de 1738 ante el escribano de Hernani Miguel Antonio de Ugalde. En él nombra heredera de los mayorazgos de Ayerdi y de Sasoeta a Ana Francisca, pero reserva unas casas y terrenos para Juan Bautista, presbítero e hijo natural suyo. Juan Bautista nombró heredero a su sobrino Bernardo Antonio de Ayerdi; cuando este muriera a José Francisco de Beroiz. y fallecido éste a Bernarda de Beroiz. Ana María hizo su testamento el 21 de enero de 1704 ante Joseph de Ugalde, escribano de Hernani, estando embarazada, y dejó como herederos a Ana Francisca, hija legítima, niña “*de corta edad*” y “*al póstumo o póstuma que saliese a luz de este preñado*” (sería Ana Vicenta, que nació el 23 de julio de 1704).

Existe un inventario de bienes de Miguel Antonio, que hace su viuda Ana María, el 22 de febrero de 1738. En el capítulo de bienes libres aparece *Portalondo* como “*la casa de Martín de Ayerdi*”⁸.

Ana María viuda de Miguel Antonio Ayerdi, emparentaba con la esposa de José Ignacio Duque Barreda, Conde de Vega de Sella, asturiano nacido en Llanes (1706 - 1750). Este aparece en algunos papeles relacionados con *Portalondo etxea*.

Ana Francisca Ayerdi Atorrasagasti. Tercera hija de Miguel Antonio y Ana María, y heredera de los

mayorazgos de Ayerdi (segunda poseedora) y de Sasoeta (onceava poseedora). Casó con José Beroiz Zubiaurre, y en su testamento nombró heredero de dichos mayorazgos a su hijo Joaquín.

José Beroiz Zubiaurre. Era titular de los mayorazgos de Beroiz, Zubiaurre y Landacaranda. Los Beroiz proceden de Navarra, y ya en el siglo XVI se asentaron en San Sebastián, donde hicieron fortuna con actividades comerciales y relacionadas con la navegación. También estaban emparentados con gente "importante" de Irún, contemporáneos de Juan Olazabal y Astigar.

José Beroiz vivía en San Sebastián. Estudió con los jesuitas en Francia, probablemente en Burdeos. Ana Francisca Ayerdi, solía oír misa en San Vicente, en San Sebastián; José le cortejaba y le enviaba notas como esta: "... y así Dulce Señora mía. Norte de mi combatido pensamiento, luz de mi fantasía, principio, medio y fin de mis tormentos, pues es vuestra vida, no seais con la dilación, su homicida: Si en el mar amoroso de mis afectos os puso elada roca fuerte, la considerazion de ciertos respectos, causándome a mí la muerte, matad cruelmente mi confianza o cumplidme benigna mi esperanza"⁹.

José y Ana contrajeron matrimonio en 1728. Tuvieron 11 hijos (solamente 7 aparecen recogidos en los libros de bautismo), de los que 4 llegaron a la edad adulta. José Beroiz Zubiaurre debió ser una persona muy activa, tanto política como socialmente. Fue elegido Diputado General y comandante del cuerpo de milicias de la Provincia. También era un apasionado de la horticultura: se dedicaba a la huerta y al injerto de árboles en su finca de Mundaliz, en San Sebastián.

Pero, también tuvo algún que otro problema. Uno de ellos, un enfrentamiento con el Ayuntamiento de Hernani, enfrentamiento que le valió la enemistad del consistorio hernaniarra. Fue debido a que actuaba

como tutor de alguno de los propietarios de las ferreras de Picoaga y Ereñozu, concretamente Francisco Duque de Estrada y Atorrasagasti, futuro Conde de Vega de Sella¹⁰, y en relación con un encargo de 20.000 quintales de anclas para los navíos reales.

Otro sinsabor le ocurrió el 3 de marzo de 177. Entonces, "los alcaldes de San Sebastián" pillaron a José Beroiz con una señora que no era la suya: lo encarcelaron en San Sebastián, y luego en Valladolid. Este fue uno de los muchos escándalos, pleitos y denuncias con los que convivió hasta su fallecimiento en 1762. Su mujer murió 2 años más tarde.

Joaquín Beroiz Ayerdi. Heredero del mayorazgo, se casó el 20 de agosto de 1768 con María Antonia de Landecho Allende Salazar y Castaño, de Bilbao. De ella, tras avatares se separó. Al no tener descendencia sus bienes son heredados por su hermano José Francisco. Fallece en San Sebastián el 27 de abril de 1798.

Joaquín hipotecó Portalondo; por esa escritura de hipoteca sabemos que ese es el nombre que se le daba comúnmente a la casa de Martín de Ayerdi¹¹.

Los años que van de 1730 a 1800 debieron ser convulsos para la familia Beroiz. Las desavenencias entre los descendientes de José Beroiz y Ana Francisca Ayerdi fueron continuas, llegando incluso, a verse pleitos judiciales contra el heredero del mayorazgo, Joaquín, por "dilapidador de los bienes". En el testamento de María Bernarda, hermana de Joaquín, se menciona de nuevo a Portalondo: "... a la prevenida Señora María Bernarda, su hermana, en cuenta de los referidos siete mil ducados de veillón, veinte mil reales de la propia moneda den el.... valor en la casa torre nombrada de Martín de Aierdi, alias Portalondo, pegante al... Y arco del portal de la calle de la parte del río de la villa de Hernani con su huerta, y otra casa llamada Zenturionea, sita en el cuerpo de la misma villa confinando por un lado con

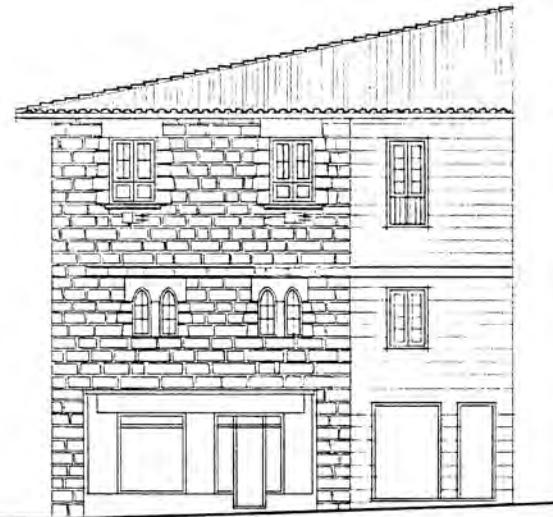
la casa de Doña Ignacia Francisca de Galardi y por el otro con la de Pedro de Sistiaga...”.

José Francisco Beroiz Ayerdi. Nació en San Sebastián el 21 de julio de 1738, falleció el 26 de noviembre de 1813 “en estado célibe”. Al no tener descendencia, la herencia pasó a Juan Antonio Olazabal Beroiz, hijo de Bernarda, le hermana de Francisco.

Juan Antonio Olazabal Beroiz. Los bienes pasaron, en adelante, a propiedad de la familia Olazabal, saltándose, eso sí, una generación: Juan Antonio, hijo de María iBernarda Beroiz Ayerdi, que había nacido el 1 de febrero de 1741, fallecería el 29 de marzo de 1810; y Juan Antonio Olazabal Recalde, en principio, el que hubiera sido el “legítimo propietario”, que había nacido el 1 de enero de 1732 en Irun, allí falleció el 12 de septiembre de 1778. Este Juan Antonio era inspector de anclas de la provincia y esto le relacionaría con la familia Beroiz. En el desempeño de su cargo tenía que inspeccionar la fabricación de armas blancas en la Real Fábrica de Armas de Tolosa. En agosto de 1777, en el trayecto entre Tolosa a Villarreal cayó del caballo, percance que le provocó una hemiplejia, y consecuencia de ello... crisis epilépticas. De su matrimonio nacieron seis hijos: María Josefa (19 de julio de 1770 - 1775); Juan Antonio (4 de agosto de 1771); María Isabela (3 de julio de 1773); Polonia (28 de junio de 1774 - 1778); Juan José (9 de septiembre de 1777) y María Teresa (24 de octubre de 1778).

Durante el tiempo en que Francisco fue propietario de *Portalondo*, hubo otro propietario que lo fue durante un día. Fue el teniente Gaspar Blanco.

Gaspar Blanco. Según documento fechado el día 4 de octubre de 1804, el escribano Primo León de Arrieta certifica que el 11 de septiembre del mismo año, el teniente Gaspar Blanco formalizó un escrito en el que Don José Francisco Beroiz y Ayerdi le donaba con “la casa solar nombrada *Portalondo*, sita

*en la calle de hacia el río Urumea de esta villa y que se halla pegante al portal, con todas sus habitaciones, cuartos y divisiones, caballería, tierras sembradías, manzanales, jarales y demás pertenecidos. Libres de todo censo, memoria, mayorazgo y vínculo de otra obligación, precedido su tasación por el Sr. José Angel de Osinalde, vecino de dicha ciudad, que importó sesenta y un mil quinientos treinta y dos reales y medio, mediante por el buen afecto y cariño que le profesa al dicho Gaspar Blanco, especialmente por el enlace del sagrado sacramento del matrimonio con la Sra. Doña María Isabel de Olazábal y Beroiz, sobrina del indicado donante Don José Francisco”. En este escrito se especifica la obligación de no enajenar Portalondo*¹².

Al día siguiente, 12 de septiembre, Gaspar Blanco se presentó ante el escribano José Antonio de Ureta, revocando el escrito de donación, y devolviendo los bienes a José Francisco¹³. ¿Qué pasó? Lo desconocemos.

Si conocemos que contrajo matrimonio con María Isabel de Olazábal y Beroiz, enlace celebrado dos veces, en Irún y Tolosa, el 4 de noviembre de 1804.

Juan Antonio Olazábal Beroiz. Al morir Juan Antonio Olazábal Recalde, su mujer, Bernarda Beroiz, cuidó de sus cuatro hijos: Juan Antonio (7 años), María Isabela (5 años), Polonia (4 años) y Juan

José (4 meses), más el que nacería meses después ya que estaba embarazada.

Pero surgieron “conflictos” sucesorios, puesto que se dio la circunstancia de que dos personas eran las propietarias de los mismos mayorazgos, dificultando ello establecer la línea sucesoria de la propiedad de *Portalondo etxea*. Es finalmente el hijo mayor, Juan Antonio (1771 - 1815) quien es nombrado heredero único y poseedor de los mayorazgos de Olazábal (cuarto poseedor) y de los de Sasoeta, Zubiaurre, Landacaranda, Ayerdi y Beroiz. Hizo testamento el 5 de marzo de 1855 en San Sebastián ante José María de Carril. Murió en 1815.

Juan Antonio se casó, en Irún, con Antonia Gaytán de Ayala Andoin. Tuvieron cuatro hijos: Juana María (13 de agosto de 1797); María Joaquina (20 de agosto de 1798); Juan Joseph (17 de octubre de 1801) y Ramón Domingo (6 de diciembre de 1806).

Juan Joseph Olazábal Gaitán de Ayala. Fue Juan Joseph Olazábal Gaitán de Ayala el quinto poseedor del mayorazgo de Olazábal. Se casó con María Ignacia Arteaga Mayora (Deva, 29 de abril de 1804 - Irún, 3 de marzo de 1885) en dos ocasiones el 30 de enero de 1826, en Irún, y el 2 de febrero de 1826, en Deva. Tuvieron, según los libros de bautismo, 11 hijas e hijos: Juana Antonia (12 de febrero de 1827), Josefa Francisca (28 de julio de 1828), Juan Antonio (18 de julio de 1829), Salvador Javier (5 de diciembre 1830), Ramón Joaquín (17 de agosto de 1832), Inocencia María (29 de diciembre de 1833), Salustiano Pedro (8 de junio de 1837), María Ignacia (1 de agosto de 1839), Maximina Salvador (29 de mayo de 1841); Venancia María (1 de abril de 1843) y Carlota María (10 de septiembre de 1844).

Juan Antonio Olazábal Arteaga. Juan Antonio Olazábal Arteaga fue el sexto poseedor del ma-

yorazgo de Olazábal. Juan Antonio se casó con Prudencia de Ramery el 2 de mayo de 1859. Sus descendientes: Juan José León Félix Ramón (Irún, 21 de febrero de 1860), María de la Encarnación Ramona María Luisa (Irún, 26 de marzo de 1861), Juana Bautista Ramona Antonia Ventura (Irún, 24 de junio de 1862), Juan José Tomás Ramón María Melitón Santiago (Irún, 30 de diciembre de 1863), Lucia Caya Fidela Juana Isidra (Tolosa, 24 de abril de 1865) y Francisco Javier Venancio José Salas Ramón María (Tolosa, 21 de mayo de 1866).

Salustiano Olazábal Arteaga. Hermano del Juan Antonio Olazábal Arteaga, se casó el 19 de enero de 1867 con Carolina Baldomera Romana Menarguez y Vera. Es quien, en Irún, el 10 de agosto de 1903, encomienda la administración de sus bienes de Hernani y San Sebastián a Manuel Zubillaga, dándole amplios poderes, que se especifican en un escrito conservado en *Portalondo etxea*. De su matrimonio nacieron diez (10) hijos, todos ellos en Irún: Carlos Luis (27 de noviembre de 1867); María Ignacia (1 de diciembre de 1868); Luis Gonzaga (24 de enero de 1871); Juan José (20 de enero de 1873); María de los Dolores (20 de octubre de 1875); Ramón Juan (5 de enero de 1878); Salvador Jesús (30 de enero de 1880); Lorenzo Juan (27 de enero de 1881); María Carmen (23 de julio de 1883) y Salustiano (30 de octubre de 1884).

Salustiano era ingeniero agrónomo y fue alcalde de Irún entre 1875 y 1878. Participó en los estudios previos que sentaron las bases del concierto económico vasco. Le concedieron medallas tanto el gobierno español como el francés. Murió en Irún el 20 de abril de 1916.

Lorenzo Olazábal Menarguez. Nace en Irún el 27 de julio de 1881. Es quien vendió *Portalondo etxea* a Manuel Zubillaga, el 19 de abril de 1921.

BIBLIOGRAFÍA

¹ **M. de Tola de Gaytán.** "Prientes mayores de Guipúzcoa. Señores del palacio-casa fuerte de Murguía en Astigarraga", en: https://www.ermua.es/pagsbiblio/fondo_local/archivos/documentos/Prientes%20Mayores%20de%20Guip%C3%BAAz-coa-O_19_10_2016_8_41_08.pdf

² **Victoriano José Herrero y Montserrat Fernández.** "Fuentes documentales medievales del País Vasco". En: <https://docplayer.es/96782616-Victoriano-jose-herrero-liceaga-montserrat-fernandez-martinez-fuentes-medievales-delarchivo-municipal-de-hernani.html>.

³ **Iago Iríjoa Cortés.** "Gipuzkoa "so color de comunidad". Conflicto político y constitución provincial a inicios del siglo XVI". En: <http://www.artxibogipuzkoa.gipuzkoakultura.net/libros-e-liburuak/bekak-becas04.pdf>;

Tarsicio de Azcona. "San Sebastián y la provincia de Guipúzcoa durante la guerra de las comunidades". Están en el fondo de reserva del Koldo Mitxelena.

⁴ **Victoriano José Herrero y Montserrat Fernández.** "Fuentes documentales medievales del País Vasco". En: <https://docplayer.es/96782616-Victoriano-jose-herrero-liceaga-montserrat-fernandez-martinez-fuentes-medievales-delarchivo-municipal-de-hernani.html>

⁵ Del archivo de la casa de Olazábal en Badator. Árbol genealogico de Ayerdi. file:///C:/Users/Paul/Downloads/Badar-012-01789%20(7).pdf.

⁶ En el escribano Miguel Antonio de Ugalde - protocolos notariales- "Memorial, probanza, pareceres del Ayuntamiento yperitos, dibujo, etc. en la disputa planteada por D. José de Veroiz como propietario de las casas Ayerdi Arrechea y Martín de Ayerdi, sobre la posesión de un terreno en la plaza de la villa de Hernani (1686/1743 1743)".

⁷ En Badator usando como búsqueda Ayerdi o Aierdi: "Arrendamiento de la casa de Zenturionea, la de don Martín de Ayerdi, de la casa-posada de Aldagayanea, de Portalecoechea, de la casería Alcega, la casa principal de Ayerdi y de la tejería de Anciola, todas ellas sitas en Hernani."

⁸ En el escribano Miguel Antonio de Ugalde (1733-1770): "Inventario de bienes de Miguel Antonio de Ayerdi". De la imagen nº 32 en adelante hasta la nº 51 inclusive.

⁹ **Ana María Galdós Monfort y Mertxe Tranche Iparraguirre.** "Los Olazabal. Un ejemplo del surgimiento, persistencia y transformación de las élites locales en Irun (Siglos XV-XX)". En el Koldo Mitxelena.

¹⁰ En Portalondo etxea se conserva documentación, fechada en 1907, en la que Manuel Zubillaga administraba bienes de Francisco Duque de Estrada y Atorrasagasti, Conde de Vega de Sella.

¹¹ De la Contaduría de hipotecas: "La casa Portalondo y otra llamada Centuriona en Andrecalle". Imágenes nº 116 y nº 117. http://w390w.gipuzkoanet/WAS/CORP/DKAVisorArchivoJSWEB/estatico/index.html?consulta=GPAH&fich=GPAH40593_A_000100r.jpg&numImages=908&sec=null

¹² De la Contaduría de hipotecas del Archivo Provincial de Oñate. Imagen 78. Asiento nº 57. "Casa llamada Portalondo": Libro 2º antiguo (H567). En la imagen30. http://w390w.gipuzkoanet/WAS/CORP/DKAVisorArchivoJSWEB/estatico/index.html?consulta=GPAH&fich=GPAH40567_A_000100r.jpg&numImages=613&sec=null

¹³ En Badator: 1804/09/12. Revocación de donación de la casa de Portalondo de Hernani, y pertenecidos por Don Gaspar Blanco a favor del donante Don José Francisco Veroiz y Ayerdi. <https://dokuklik.euskadi.eus/badator/visor/012/00634>

03.

1720KO HERNANIN JOKATU ZEN PILOTA DESAFIOA

Joxemari Mitxelena Cazabon

Historian zehar hainbat pilota desafio jokatu direla dakigun arren, Hernanin 1720an jokatutakoa izan da desafiorik ospetsuenetako bat. Izen ere, nahiz eta geroago zaharragoak azaldu diren, luzaroan izan da dokumentatuta zegoen desafiorik zaharrena.

Pilota desafioak ekitaldi sozialak izaten ziren, aitzaki bat festa giroa sortzeko bere inguruan. Horrelako ikuskizunek leku askotako jendea erakartzen zuen. Herritarrok desiratzen egoten ziren: pilotari onenak ikusteko beta, jai giroa, tabernak, sagardotegiak eta fondak beteta, apustu egiteko aukera... Bertsolariak entzuteko aukera ere izaten zen. Garai hartan batez ere eta gaur ere oraindik ere bai, ohitura izaten zen horrelako pilota partiden ondoren kopla edo bertso batzuk kantatzea, bertan azalduz plazan jokatutako pilota partidari buruzko zehaztasun guztiak, ondoren goengozko geratu zedin. Normalki, eguna bukatu ondoren, ez zituen inork idazten. Baino desafio honen kasuan, koplak abestu diren eta urte batzuk geroago, Iztuetaren belarrietara iritsi ziren. Berari istorioa idatzita gelditzea interesgarria iruditu zitzaionez, desafio honetan botatako koplak idatzi zituen 1844an.

Kopla horiei esker egun horretan gertatutakoaren inguruko detaile asko jakin izan ditugu, zein partida izan zen, ze modalitateetan edo zein lekutan bes-

"*Jeu de pelota à Hernani / El juego de la pelota en Hernani*"
Santiago Arcos pintore txiletarraren obra (1897)¹.

¹ Lertxundi Galiana, Mikel. 2002. "Visión artística de Hernani. Santiago Arcos, un pintor chileno del siglo XIX en Hernani", Hernani 10, Hernani, 103 - 105 or.

teak beste. Eta nahiz eta ez dakigun zein egunetan jokatu zen, kopletan kontatzen denaren arabera azaroa inguruan izan omen zen.

Desafioa, gipuzkoarren eta nafarren artean jokatu zen eta jokatu baino bi edo hiru hilabete lehenago zein pelotarik jokatuko zuten, non, zenbatera eta beste hainbeste baldintza gehiago adostu zituzten.

Iritsi zen desafioaren eguna eta gaur egungo Tilosetan jokatu zuten lau gipuzkoarrek lau nafarren aurka desafioa 11 jokotara. Jendez gainezka zegoen ingurua, gaur egungo pasealekua dagoen tokia beteaz. Jokatu zuten plaza orain kioskoa eta zuhaitzak dauden eremua izan zen. Zuetako askok pentsatuko du joko arraroa dela hori, lau lauren kontra, 11 jokotara eta Tilosetan, paretarik gabe... Gauza da desafio hau bote luzea modalitatean jokatu zela.

Bote luzea pilotan ezagutzen dugun modalitaterik zaharrena da. Joko zuzena da, aurrez aurrekoak, parata edo hormarik gabe. Joko bakoitzak kintzeka kontatzen da, hau da, 15-0, 15-15, 30-15, 30-30, 40-30 eta jokoa. 40-40 egiten bada, ados da eta berriro markagailua 30-30 jartzen da. Talde kirola da (lau edo bost pilotari talde bakoitzeko) eta garrantzi handia du estrategiak, taktikak... Sakeak egiterako garaian, punpa plazaren albo batean kokaturik da goen botarrian egin behar da. Plazaren neurria 60 metro luze eta 15 metro zabalekoa izaten zen eta, hasiera batean, Euskal Herriko hainbat mendietan jokatzen zuten gure artzainek. Mendietan pilotosoak zeuden eta gaur egun arte horietako asko mantendu dira. Hernanin, nik dakidala, gutxienez bi pilotasoro badira oraindik mendietan. Horrek erakusten du pilotarako zaletasuna aspalditik duela Hernanik, seguraski XI-XII. mendetik.

Baina gure desafiora bueltatuta, lehenago esan bezala, horrelako ekitaldiak ekitaldi sozialak iza ten ziren. Eguna iritsi zenean, herritarrez gainezka agertu zen ingurua, zuhaitzetatik zintzilik eta guztii

jarri zirela. Jendeak oheak, beren arropa osoarekin, edredoia eta koltxoiak, jaitsi zituzten, bertakoak herrikideen alde apustu egin zutelako balio jakin baten truke, eta partidak iraun zuen bitartean gera tu ziren. Eta ez bakarrik egungo Tilosetako pasealeku an, inguruko kaleetako etxeetan ere berdina egin zuten, sotora edo portalera klase guztiak tresneriak jaitsi zituzten, apustu egiteko. Kontuan izan behar da badakigula garai horretan milaka urrezko ontzak ere apustu egiten zirela.

Esan dugun bezala, bote luzean jokatu zuten, 11 jokotara. Pilotari nafarrak baztandarrak ziren eta ez dakigu beraien izenik. Gipuzkoarren taldean, ordea, bakarrik badakigu sakalaria Erribera abizena zuen oiartzuarra zela eta errestatzailea Astigarragako probestuaren (aguazilaren) semea.

Nafarrak 10 eta 6 irabazten ari zirela, gipuzkoarrek, etsita, galduzat ematen zuten partida. Nafarrak, al-diz, irabazita zutela uste zutenez, mezulari bat bidali zuten Baztan aldera ia desafioa irabazi zutela esanez.

Baina gazte oiartzuar hark, Erribera abizenekoa, bere autoestimutik bizienean zauritua, pilota handi bat atera zuen partidaren norabidea aldatu nahian. Pilota hori zortzi ontzakoa zen (226 gramoko), hau da, gaur erabiltzen denaren bikoitza. Orduan, Astigarragako aguazilaren semea errestoan zelarik, berehala itzuli zuten markagailua. Azkenean, 11 eta 10 irabaztea lortu zuten gipuzkoarrek.

Oso deskribapen koloretsua egiten dute kopla hauek. Ordaintzeko berme gisa jarritako jantziak plazako zuhaitzetatik zintzilik ikusterakoan, ikuskizuna izango zen. Herritarren zintzotasuna ere argi azaltzen da.

Nafarren samina ere ondo azaltzen du, Hernaniko elizaren ondoan nola egiten zuten negar... Imajinatu nolakoak izango ziren baztandarren aurpegiak beren herrikideen garaipenaren berri jaso eta agurtzera irten ondoren ustezko irabazoleak buru

245

Berso oce

dira iruna puntucoac , eta beren ocasta edo tonu berecitu ederrean , chit egoqui datocenac.

*Amar jocu ta sei cendenean
Erribera-ren copeta ,
Bacirudien bacecarrela
Elurrarequin tormenta ;
Elizaraño sacatzen ceban
Zortzi onzaco pilotua.*

*Baztandarrae itzac eder
Malmotea colcoan
Erraz irabaci uste zuten
Partida galduetakoan ,
Negarra mardul egiten zuten
Hernanin Eliz-ondoan.*

*Astigarran mutil chiqui bat
Probestuaren semea
; Non bilatzen da errestorako
Bera dan baino obea ?
; Icaraturik biraldu bait du
Nafarroako gendea !*

makur, lotsez beteta jasandako porrotagatik ikus-tean. Hernaniarrak, ordea, kontentu ibiliko ziren, apustuetan nahiko diru irabazita, tabernetan eta sagardotegietan garaipena ospatuz eta pilotariak goraipatzu.

Halaxe diote koplek:

*Hamar eta sei joku zeudenean
Erriberaren kopeta
bazirudien bazekarrela
elurrarekin tormenta
elizaraino sakatzen zuen
zortzi ontzako pilotua.*

*Baztandarrak hitzak eder
malmotea kolkoan
erez irabazi uste zuten
partida galduetakoan
negarra mardul egiten zuten
Hernanin eliz ondoan.*

*Astigarragan mutil txiki bat
probestuaren semea
non bilatzen da errestorako
bera dan baino hobeak
ikaraturik bidaldu bait du
Nafarroako jendea.*

Nahiz eta koplei esker ezagutu dugun egun horretan gertatutakoa, gaur egun ez dugu bizirik aurkituko egun hora bizi izan zuen pertsonarik. Baino, 1720an erabilitako botaria oraindik Tilosetan dago. Hantxe dago, petrilaren zati bat bezala... Polita izango litza-teke horrelako gauzak "ikusi" dituen hori leku hobe batean jartzea eta izan duen garrantzia estimatzea.

Esan bezala, desafioak jai giroa sortzen zuten. Adibidez, 1758n beste pilotu desafio baten inguruau antolatu ziren ere beste ikuskizun batzuk. Horien artean idi proba eta zaldi proba, besteak beste. Baino zerbait gertatu zen.

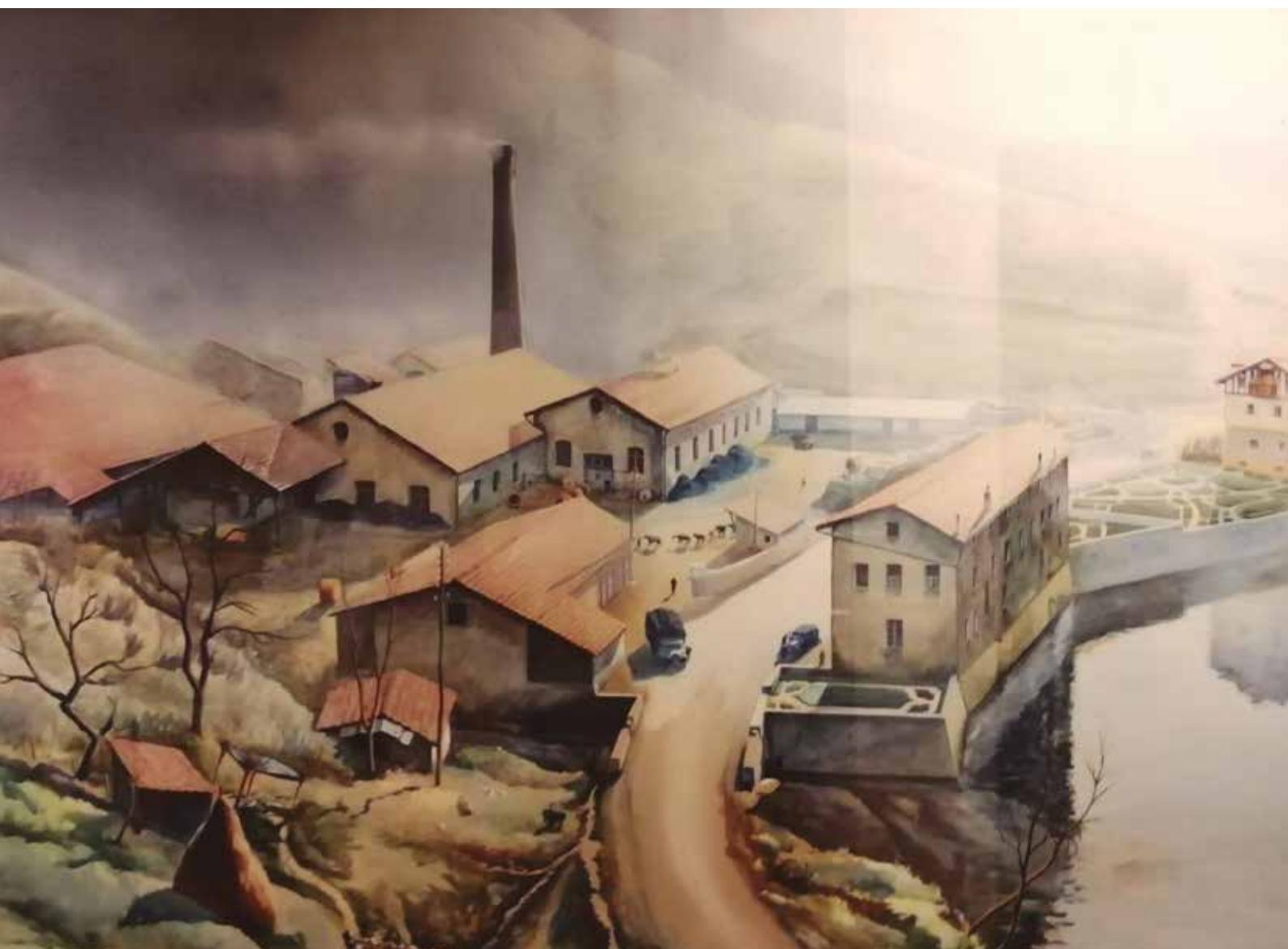
1720an erabilitako botaria oraindik Tilosetan dago,
Izpizua kalearen aldeko pretilean.

Batzar Nagusietatik, Hernaniko alkateari ofizialki zuzendu zi-tzaion ohartarazpen bat azalduaz Batzarretako dekretu baten bitartez idi proban eta zaldi proban debekatzen zela apustu egitea. Bete al zuen Alkateak agindua? Ez. Seguraski, Batzar Nagusietatik jarritako zigorra ez zen nolanahikoa izango...

04.

LATSEKO PRODUKTU KIMIKOEN FABRIKA

Asier Agirresarobe Azkue

Sarrera

Aitzarenak, Jaime Puig, Hijos de Jaime Puig, Latseko fabrika, ikatz-fabrika, ozpin-fabrika, alkohol-fabrika... izen horiek guztiekin ezagutu izan da Hernaniko Ereñotzuko Latsen, Urumea ibaiaren erantzuan kokatzen den fabrika-komplexua. Eta egia da produktu horiek guztiak egiten zirela bertan, baina baita askoz gehiago ere. Hori dela eta, erratzeko beldurrik gabe esan dezakegu lantegi hori gaur egungo petrolio findegia baten modukoa izan zela: petrolioaren ordez, egurra zuena lehengaia, eta hortik eratortzen zirela gainerako produktu kimiko guztiak. Garai hartarako itzelezko aurrerapausoa izan zen, ordura arte, egurretik ikatza besterik ez baitzen ateratzen. Horrez gain, garai hartan lantegiak aurrerapen handiko makineria zuen, zeregin askotarako uraren indarra baliatzen baitzuen.

Zertxobait atzera eginez, esan dezakegu lantegiaren aurrekariak gurean hain ohikoak ziren ikatz-txondorrak zirela. Baina, esan bezala, horietan ikatza besterik ez zen lortzen, eta askoz kalitate eta densitate-baldintza eskasagokoa gainera. Izen ere, txondorretako ikatzak nahasian lur asko izaten zuen. Ondorioz, XIX. mende-bukaeran, egur ikatza etxean gehien erabiltzen zen erregaietako bat zenean, lantegiaren sorrerak, ziur asko, Urumeako txondoren galtzea beste toki askotan baino lehenago iritsi izana ekarriko zuen. Mendietan bertan eraikitzen ziren txondor ezagun horietan, errekontza geldoak ikatza sortzen du, baina gas eta lurrunek atmosferara ihes egiten dute lurrez estalitako egur-pila piramidaren erpinean egiten den zulotik. Latseko lantegian erabilitako prozesuan, ordea, atmosferara isuritako lurrun horiek ere tratatu egiten ziren.

Destilazio lehorra edo pirolisia aspalditik ezagutu eta erabili izan da, teknologia kimikoaren lehen prozesuetako bat izanik. Dagoeneko XII. mendetik aurrera Errusian asko erabiltzen zuten pinu-mundruna egiteko (besteak beste, zurezko ontziak mundruneztatzeko). Metalurgia eta burdinolen

garapenarekin batera, zuraren destilazio lehorrean oinarritutako beste lanbide bat sortuko da, aipatu dugun ikazkintza. Baina zuraren pirolisiaren aplikazio industrialaren hasiera XIX. mendeari dagokio, eta garai horretan sortu zen Latseko produktu kimikoen lantegia, mendearen amaieran.

Garai berean, baina jada XX. mendearen hastapenetan sortuko ziren gure lurraldean egurra destilatzeko mota honetako beste adibide batzuk ere, hala nola, Lizarrustiko mendatetik Etxarri Aranatzera bidean zegoen Quifosa (Qimica Forestal, S.A.) izeneko lantegia, Jose Martin Arana beasaindarra sustatuta (1910). Beste adibidea Nafarroako Ekai herriko, Longida udalerria, instalazio bikainak ziren. El Irati S.A enpresak (burdinbidea eraiki zuen bera) zerrategi batean landutako egurren hondarrak, adarrak eta egur xehea aprobetatzeko, pirolisi lehorren metodoaren bidez egur-ikatza egiteko instalazio berritzaile bat muntatu zuen 1910ean, sortutako lurruna hainbat produktu kimiko destilatzeko aprobetxatuz. Egur hostozabalak egur-ikatz bihurtzean askatutako lurrunetatik produktu kimikoak berreskuratzea loratzen ari zen industria zen garai batean. Hala ere, agertokian substantzia petrokimikoak agertu orduko, zura antiekonomiko bihurtu zen metanol, azido azetiko, eta mundrunak eskuratzeko iturri gisa.

Gaur egun, Latseko instalazio guztien egoerak tamalgarria kalifikatzailea baino ez du merezi. 1980ko hamarkadan jarduera ekonomikoa behin betiko amaitu ondoren, hondamena iritsi zen lantegira. Langileen etxekek eraikinak okupatu zituzten erabilera pertsonalerako; hondakinen zabortegi gisa erabili ziren, arriskutsuak izan zitezkeen lurpeko instalazioak bete arte; ekipoen eta erreminten arpilaketa izugarria izan zen... gaur egungo egoera negargarrira iritsi arte.

2022an, orubearen jabetza osoa publikoa izanik, lurzoru kutsatuaren adierazpena ez dadila aitzakia izan agintariekin eta dagokion ondarearen arduradunek ezer ez egiteko. Urumeako errepidean gora edo

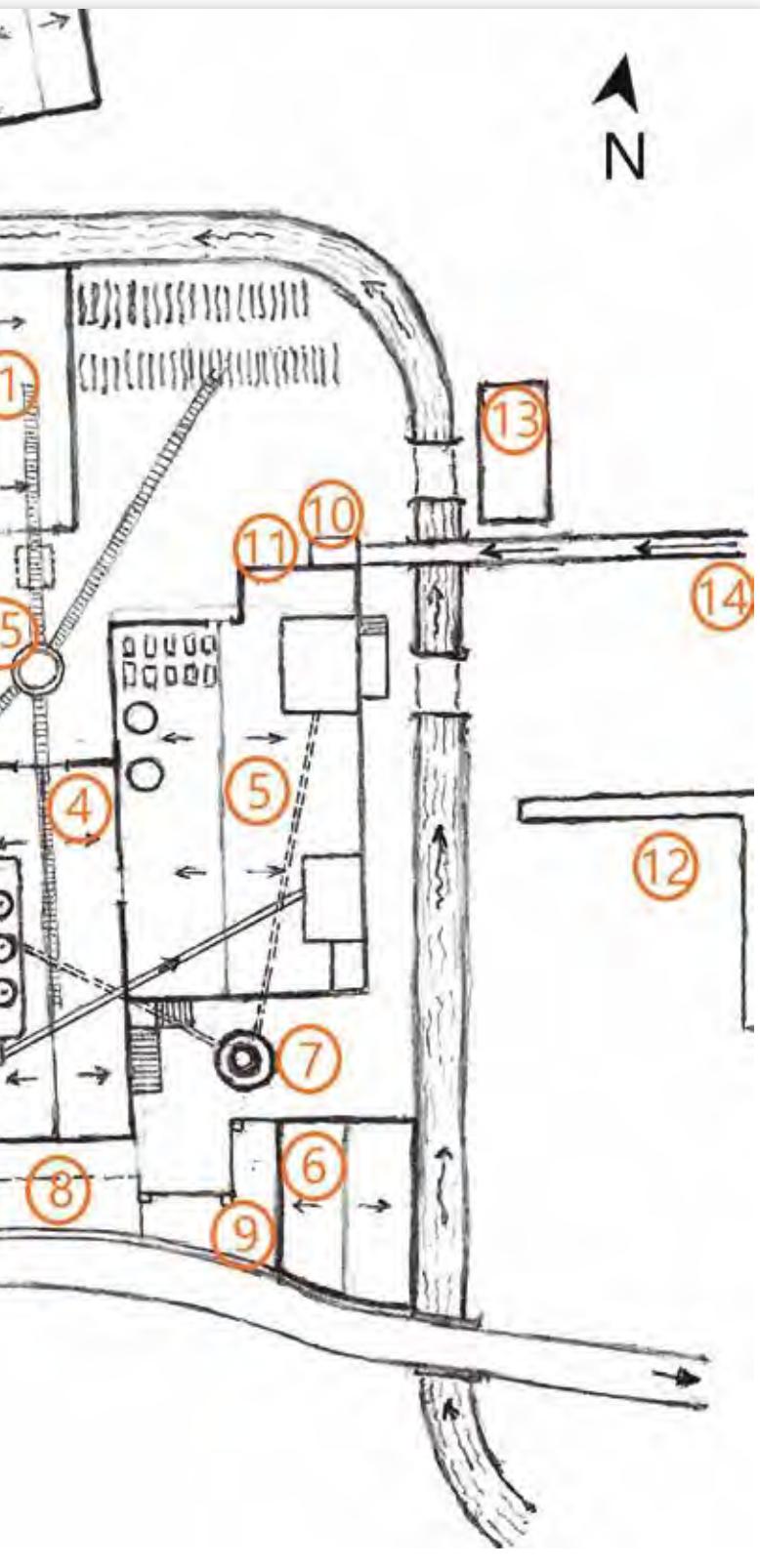
Latseketa "Hijos de Jaime Puig" fabrika-koplexua
1950 urte inguruan (argazkia: Kutxateka).

Lantegia lanean aritu zen azken urteetako
barne-banaketa, bereiz daitezkeen elementu guztiekin.

behera igarotzen garenean, Latsera begiratu eta tximinia eder eta arranditsua duen instalazio bikain eta historikoak zutik ikusteko itxaropena izan behar dugu, eta ez Urumeako bazter batean sastrakak irentsitako hondakin multzoa.

Bide horretan, Hernaniko Udalak esleitutako "Kultur ondarea 2021" bekarekin lanean ari ginela, Latseketa fabrika barru-barrutik bizi izan duen Leandro Minerrekin egin dugu topo. Haren ekoizpen-prozesuaren eta instalazioen ezagutzak bultzatu eta animatu gaitu lantegiaren inguruko monografikoa landu eta idaztera. Jarraian duzuena lan horren laburpena da, non aurretik ezagutzen ez zena azpimarratu den.

Ekoizpen instalazioaren barne-banaketa

- 1 Ikaztegia
- 2 Lastotegia
- 3 Baskula
- 4 Ikazte-labeen nabea
- 5 Lurrun-galdararen nabea
- 6 Etxe txikia
- 7 Tximinia
- 8 Zamalekua
- 9 Estalpeak
- 10 Turbina hidraulikoa (zerrategiarena)
- 11 Zerrategia
- 12 Biltegi handia
- 13 Komunak
- 14 Presa eta ubidea
- 15 Birakaria
- 16 Nagusiaren txaleta
- 17 Langileen etxea

Ekoizte-prozesua pausoz pauso

Latseko fabrikaren bi ezaugarri aipatuko ditugu lehenik, garaiko gainerako industriaren ezaugarriak ere bazirenak:

1. **Turbinak:** Instalazioetako makinak ez ziren elektrizitatearekin mugitzen, urarekin baizik.
2. **Zurezko egiturak:** marrazkien bidez konturatuko zaretenez, instalazioetako eremu asko zurezko egitura baten gainean zeuden. Hori, jakina, grabitatearen indarra aprobetxatzeko zen.

a) Lehengaia. Egurra

Ekoizpen-prozesua egurra ekartzetik abiatzen zen, horixe baitzen nahitaezko lehengaia. Inguruko basoetako haritza eta pagoa izaten zen batez ere, baina baita tarteka gaztaina ere. Dena den, pago-egurra omen zen, zalantzak gabe, horietatik onena. Azken aldera Tolosaldektik eta Leitzaldektik ekarri zuten, Urumeako mendietan intsipsis pinua erruz landatzen hasi baitziren. Baita Asteasuko zerrategi batetik ere, Urumean asko murriztu baitzen.

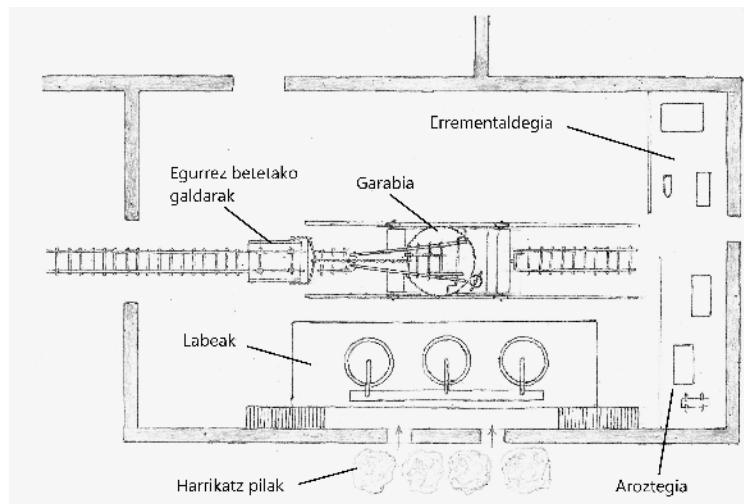
Pepe Puig eta Rafael Anabitarte, "Altzusta", egurrez betetako galderen aurrean (argazkia: Kutxateka).

Enpresak ez zuen garraio propiorik, eta fabrikaren eskariz inguruko kamioi gildariak ziren egurra ekartzeaz arduratzenten zirenak. Hala ere, egurra ekartzeko modua ere asko aldatu zen urteen poderioz. Lehenengo garaietan

mandazainek mando bizkarrean ekarri ohi zuten inguruko basoetatik, eta behin bailaran, gurdia gainean, uztartutako idi pareak tirata. Aurrerago, gerrostean ziuraski, lehen motordun kamioiak iritsi ziren GMC edo "Gemesiak", mutur luzeko kabina zutenak, "ciempies" ezizenez ere ezagutzen zirenak. Horrekin batera, mendietatik behera egurra jaisteko pistak zabaltzen hasi ziren.

b) Galdarak bete eta ikazte-labeetara eraman

Ekarritako egurra fabrikako eremu libreetan egoten zen, ilara handietan pilatuta. Lehengai hori etzanda egoten ziren burdin-txapazko galdera handi batuetan sartzen zen ondoren, erabat bete arte. Galdarak egur piletara bertaraino eramanda egiten ziren zamaketa lanak, eskuz noski.

Galdarak burdinazko ontzi zilindriko erraldoiak ziren, 1,5 m-ko diametroa eta 2 m-ko altuera zuen, eta labean sartzerako unean izan ezik, etzanda egoten ziren bi errailetatik mugitzen ziren orga edo bagoneta batzuen gainean. Bagoneta, galdera bezala, errailetatik mugitzen zen eskuz bultzatuta. Hiru edo lau norabidetan luzatzen ziren burdinazko errailak, eraikin nagusi barrutik galdarak gordetze-ko lekura, eta egur pila batera edo bestera. Errail sare haren guztiaren erdian edo bidegurutzean noranzkoa aldatzeko beharrezkoa zen "birakaria" edo "giratoria" zegoen.

Behin galdarak bete ondoren, ikazte-labeen nabea eramatzen ziren zuzenean, edo galda biltegi-ko bestela, atsaldeko edo gaueko txandetan sartu zitzaten. Han garabi berezi batekin bertikalean jarri, altxatu eta labean gaineko galdera-zuloan mantso-mantso barruraino sartzen zen.

c) Ikazte-labeen nabea, destilazio prozesuaren hasiera

Lehen nabe nagusiaren barnean errenkadan zeuden lau labeak, nahiz eta azken urteetan horietatik hiru besterik ez zituzten erabiltzen. Burdinez

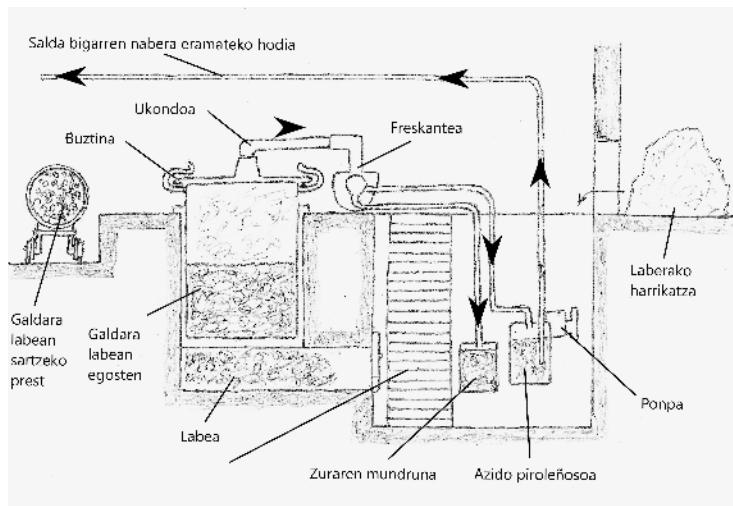
eginda zeuden baina adreiluz babestuta suarekin kontaktu zuzena izan ez zedin. Labe bakoitzak berhealdean bere labe-ahoa zuen, eta gaineran galda-ra-zuloa, egurrez betetako galdarak sartzeko. Baina zulo horiek oso goian gera ez zitezen, labeak erdi hondoratuta zeuden.

Ekoizpen-prozesua hasi behar zenean, galda-ra-tapa jarri eta metalezko pintzakin irmoki lotzen zen, egoste-prozesuaren erdian askatu ez zedin. Gainera, prozesuan zehar oxigenoa barrura sar ez zedin, tapa eta galdaaren arteko juntura trapuetan bildutako buztinarekin estali eta zigilatzen zen, zirrikurik utzi gabe. Kontuan izan behar da egurra ez zela erretzen, egosten baizik. Galda goitik ixten zuen tapak tutu bertikal bat zuen erdian, berotze-prozesuan sortutako lurruna kanpora ate-ratzeko. Lehenengo lurruna gehienbat ura izanik, zuzenean kanpora isurtzen zen, baina lurrunak kolorez aldatu eta zuritik urdinkara hartu ahala (110°C), tutuari "kodo" edo ukondo bat eransten zitzaison gainetik. Horrela, gas lurrunkorra sistemari lotuta geratzen zen, eta orduan abiatzen zen benetan ekoizpen-prozesua. Labeek ez zuten tenperatura-neurgailurik, eta labeetaz arduratzen ziren sugin edo ikatz-botatzalek esperientziaren arabera egiten zuten lan. Hirurek batera egiten zuten lan, baina ez zen komeni hirurak egoste-prozesuaren une berean egotea.

Ikazte-labeetako keak, lurrun-galdarakoak bezala, lurpeko konduktu luze batetik lantokiko eraikuntza-ren beste muturrean dagoen adreiluzko tximiniara bideratzen ziren. Distantzia handia izan arren, halako tamainako tximinia batekin "tiro" on bat lortzen zen, eta erraz eramatzen zen kea tximinian gora kanpora isurtzeko.

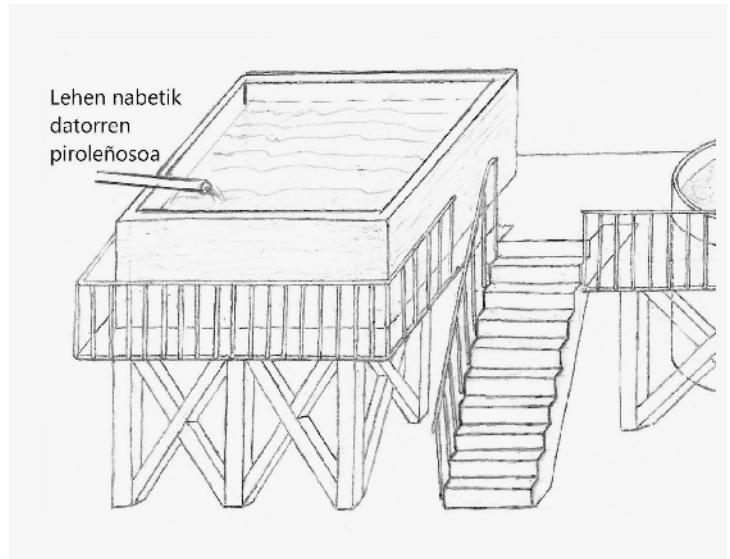
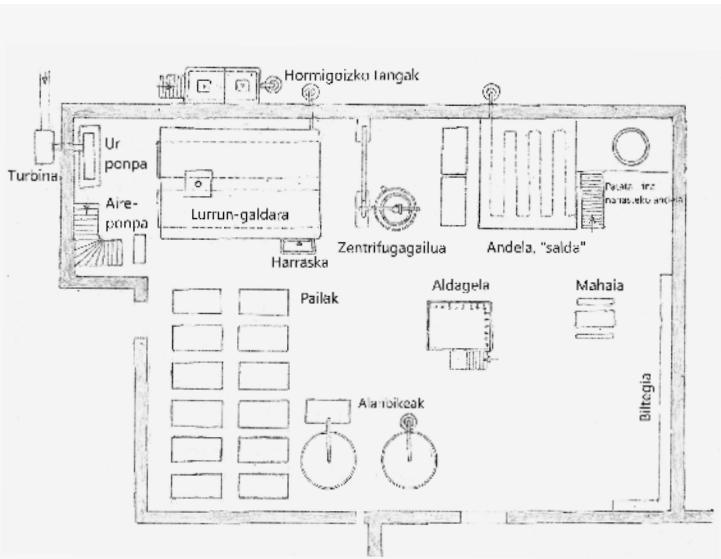
d) Mundruna edo alkitrana

Mundruna edo alkitrana azido piroleñosoaren osagai nagusietako bat da. Labe bakoitzean egu-

rraren egosketan sortutako gasak "freskante" edo kondentsadore-sistema batera bildu eta berehalako likidotzen ziren piroleñoso landugabea deitutakoa osatuz. Eta hortxe bertan bereizten ziren lehen al-diz "salda" (azido piroleñoso) batetik, eta zuraren mundruna, bestetik. Bigarren hori, dekantazioz, saldaren behealdean geratzen zenez, grabitatez zuzenean barrika batzuetara eramatzen zen. Gainerako salda guztia, diluituagoa, errekkako urak eragindako ponpa baten bidez nabearen goiko aldeko tarteko biltegi batera igotzen zen, eta handik, grabitatez, kobrezko hodi luze baten bidez, bigarren nabeko beste biltegi edo andel handi batera eramatzen zen.

Lortutako lehen produktu hori, zuraren mundruna, 200 litroko zurezko barrika batzuetan jasotzen zen, ondoren ontzigintzan zuraren zaintzaile gisa, ontzi-kraskoak istingatzeko konposatu gisa edo bideen zoladurarako erabiltzeko. Albaitaritzako antiseptiko gisa ere erabili izan da. Oro har, bideak eraikitzeko gaur egun eskura dauden kalitateak, prezioa eta propietate fisikoak aztertuta, petrolioaren eta ikatz mineralaren industriatik eratorritako mundrunaren ordezko pobrea da. Hala ere, produktu kimiko industrial berezi gisa saltzen ez bazeen, erregai likido gisa ere erabiltzen zen.

e) Bigarren nabea, baporearen nabea

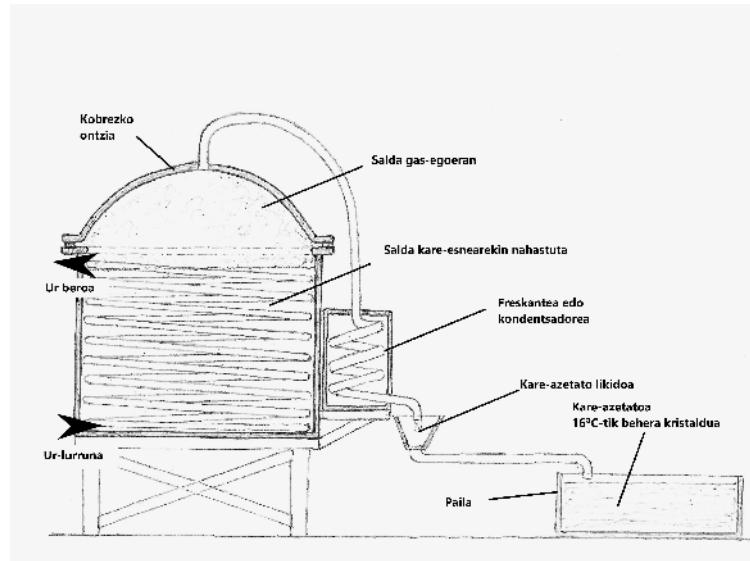
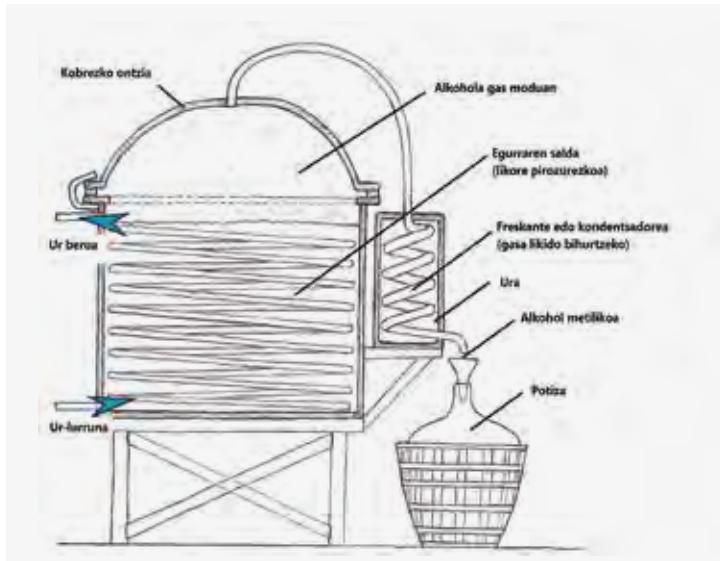
Ikazte-labeekin batera fabrikako beste instalazio garrantzitsua zen lurruna sortzeko lurrun-galdara, "baporea" langileen ahotan. Horretaz gain, nabeen banatuta honetan beste hainbat instalazio ere bazeuden, guztiak ere ekoizpen-prozesuan nahitaezkoak zirenak: kobrezko bi alanbike, "salda" beroa mantentzeko andel handia, "patata-irina" urtzeko biltegia, "pailak" garbitzeko zentrifugailua, pailak azido azetikoa kristalizatuarekin gordetzeko espazioa.... Ez hori bakarrik, nabearen erdian aldagela funtzioa betetzen zuen zurezko egitura bat eta bazkaritarako mahaia ere bazegoen.

Bigarren nabearen izkin batean dago lurrun-galdara, tutu horizontaleko galdara piro-tubularra. Xafla metaliko errematxatuz eraikitako ontzi zilindrikoa handia da galdara, kanpoaldetik adreilu erregogorrez estalia. Galdararen aurrealdean, behealdean eta erdian zentratuta errekuntza-ganberaren ahoa du, bi atetxoz ixten dena. Hortxe irakur daitekeen moduan, Frantziako "Constructions Mecaniques de S. Quentin" fundizio-lantegian 1884an eraiki zen (Aisne, Frantzia Garaia). Lurrun-galdarak, ikazte-labeek bezala, sutegi propioa behar zuen uneoro ondoan, bi

instalazioek gau eta egun egiten baitzuten lan, etenik gabe eguneko 24 orduetan eta asteko zazpi egunetan. Gainera, fabrikaren bi muturretan kokatuta egonik, ezin ziren bi instalazioak sugin bakar baten ardurapean egon. Baporeko ur-lurruna andel handira eramandako salda bero mantentzeko ezezik, alanbiketan alkoholaren destilazioa egin ahal izateko ere beharrezkoa zen.

Ekoizpen-prozesuarekin jarraituz, lehenengo nabeen mundruna bereizi ondoren, salda goialdeko hodi batetik barrena bigarren nabeen zegoen andel laukizuzen handi batera igarotzen zen. Bertan, salda bero-bero mantentzen zen ur-lurruna igarotzen zen hodi-sistemari esker, eta denborarekin saldarri bigarren motako alkitran geruza bat sortzen zitzzion azalean, "txapapote" moduko. Salabardoen moduko kirtendun sare handi batzuk baliatuz, alkitran hori jaso eta zurezko barraketan sartzen zen, bai ondoren saltzeko, bai fabrikako bertako ikazte-labeetan kontsumitzeko ere.

Bigarren nabean, errekaren aldeko hormaren aurka zegoen salda bero mantentzeko andel laukizuzen handia, egurrezko egitura baten gainean eta lurruna eta kiratsa biltzeko kanpaiaren azpian. Ondoan, patata-irina urtzeko ontzia zuen.

f) Alanbikeak

Behin bigarren motako mundruna aterata, salda kobrezko lehen alanbike handi batera ($2,5 \times 1,5$ m) bideratzen zen. Ontzi horretan ur-lurrunezko hodi-bihurriaren bidez salda irakite-puntura eramatzen zen, jarraian alkohola bereizi ahal izateko. Potiz edo garrafoitan gordetzen zen erauzitako alkohol hori. Lepo estuko beirazko botila handi biribil antzekoa zen potiza, kanpoaldetik metalezko sare edo estal-kiaz babestuta, eta 65 bat litroko edukiera izaten zuten. Lantegian ekoitzitako beste azpiproduktu batzuk ere potiz horietan gorde eta saltzen ziren.

Lortutako alkohola ez zen alkohol purua, metilikoa baizik (86°), erretzeko balio zuena. Alkohol purua, etilikoa (96°), kopuru handitan ekartzen zen kanpotik, ekoizpenean disolbatzaile gisa erabiltze-ko. Ondoren, bi alkohol motak saltzen zituzten, batez ere farmazietan edo farmazia-industrian: erre-tzekoa eta gorputzean zauriak garbitu edo igurzte-ko erabiltzen dena

Lehenengo alanbiketik ateratako salda kare-esneko soluzio batekin nahasten zen bigarren kobrezko

alanbikera eraman eta bigarren destilazio proze-sua gauzatu aurretik. Destilazio horretan, kondensadorean lortutako likidoa, kare-azetatoa, "paila" deitutako ontzi berezi batzuetara isurtzen zen. Bi-garren alanbikearen barnean geratzen zen saldak, berriz, ordurako baliorik ez eta kanpora isurtzen zen. Paila horietan tenperatura $16,6^\circ$ -tik behera jaistean kare-azetato likidoa kristaldu egiten zen, gogor-gogor eginda geratu arte. Prozesuarekin ja-rraitu behar zenean pikatxoia erabili behar izaten zuten solidotutako azetatoa kraskatu eta pailatik ateratzeko.

Ontzi metaliko laukizuzenak ziren pailak, bi metro luze, metro bateko zabalera, eta 0,6 metroko altuerakoak, goitik irekiak. Bigarren nabean,urrean bi ilaratan antolatuta jartzen zituzten negu-udaberrian kare-azetato kristalduaz bete ahala, dozenatik gora, nabeko azaleraren ia laurdena halako pailez gainezka egon arte. Udara partean, ozpina lortzeko azido azetikoaren eskaera handia zenean, horietaz baliatzen ziren. Izan ere, ez dezagun ahaztu, lantegiko produkturik nagusiena azetatotik eratorritako ozpina zen, ez zen egur-ikatza, ez alkitrana, ezta alkohola ere.

g) Hormigoizko tangetatik azido azetikoa

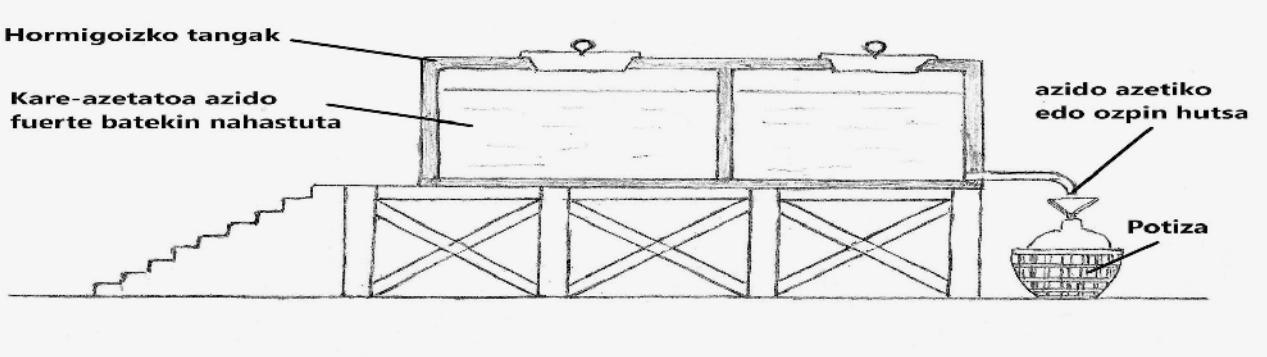
Ekoizpen-prozesua amaitzeko, kristalizatutako kare-azetatotik abiatuta azido azetiko purua lortzen zen, kanpoko hormigoizko bi tanga handitan. Lehenengo tangan uraren eta kare-azetatoaren nahasketa prestatzen zen, ondoren, bere horretan utzi eta azido azetikoa uretak eta beste sustantzia batuetatik dekantazio bidez bereizteko. Hala ere, horrela lortutako emaitzak, azido azetikoaz gain, ur-seinale asko zituen, hau da, oso irtsua zen. Onduan, bigarren tangaren eginkizuna zetorren: azido azetikoaren nahasketa horri "azido fuertea" (azido sulfurikoa edo klorhidriko) nahasten zitzzion, eta hemen ere dekantazio bidez, azido azetiko purua edo hutsa lortzen zen.

Baina fabrikaren produktu nagusia zen azido azetikoa edo ozpin puru hori oso fuertea izaten zenez, ondoren moteldu egin behar izaten zen ura nahasiz. Usain bereizgarria duen likido koloregabe hori 600 litroko zurezko bukoi handi batzuetan biltegiratzen zen "etxetxikia" deitutako biltegi-eraikinean, nahiz eta garaiatzerako orduan 150-200 litroko barrika txikiagoak erabiltzen ziren. Jatorri organikoa zuen ozpin hori Kantauri itsasoko arrantza portu nagusiak kontserba-, eskabetxe eta gazitze-lantegietara eramaten zen kamioikada bete barriketan.

h) Egur ikatza eta beste produktu batzuk

Ekoizpen-prozesua erabat amaitzeko, garabien laguntzaz, galdera zilindrikoak labe-zulotik atera eta ikaztutako egurra deskargatzen zen, palaz. Eskaeraren arabera, egur-ikatza zuze-nean zakutan sartuko zuten, edo bestela, baheitik pasa, bost bat tamainetan sailkatu, eta ikaztegian pilatuko zuten. Egur-ikatzaren baheketa zurezko kaxa sareduen batera botata egiten zen, uraren indarrak mugitutako ardatz eta lebaz osatutako mekanismo baten bidez. Ikatzik xehena, finena, altzairutegietara edo galdategie-tara eramaten zen, Hernaniko Orbegozo galda-tegi-fabrikara esaterako. Gainerakoa, Hernaniko Urbieta kalean zegoen moduko ikatz-dendetara eramaten zen.

Bigarren mailako beste produktu bat ur-lurruna kondentsatuz lortzen zuten ur destilitua zen. Batere mineralik gabeko ura zen, eta aipatu ditugun "potiz" ontzi berezi horietan saltzen zen. Eskaeraren arabera gehiago edo gutxiago aterako zuten lurrun-galdararen instalaziotik, betiere presio egokia mantenduz, horretarako ondoren berriro ur-ponparen bidez betez.

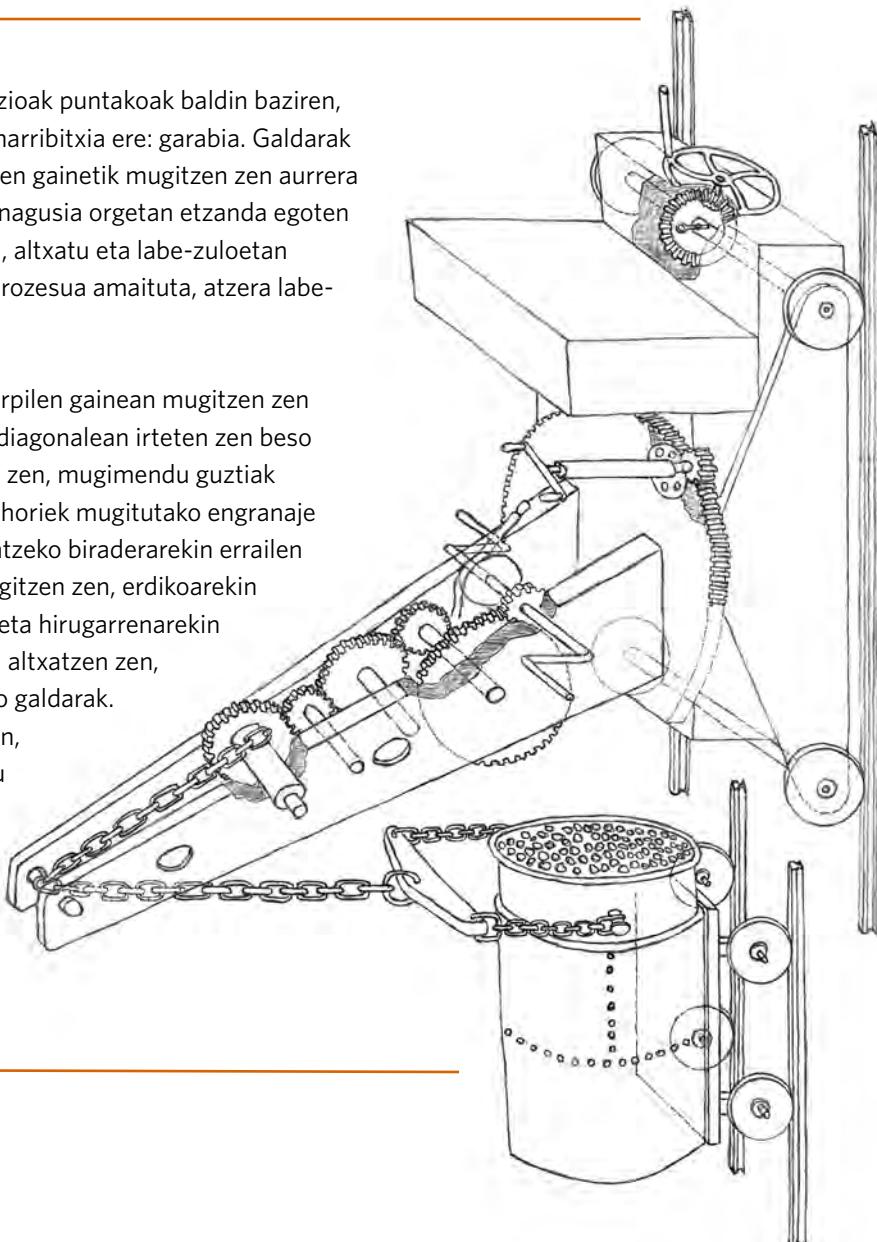

Garabia

Bere garairako Latseko instalazioak puntakoak baldin baziren, bazen Latseko fabrikan beste harribitxia ere: garabia. Galdarak eramateko orgak bezala, errailen gainetik mugitzen zen aurrera eta atzera, baina bere egiteko nagusia orgetan etzanda egoten ziren galdarak bertikalean jarri, altxatu eta labe-zuloetan sartzea izaten zen, eta behin prozesua amaituta, atzera labe-zulotik ateratzea.

Burdinazko makina zen, lau gurpilen gainean mugitzen zen plataforma batez eta bertatik diagonalean irteten zen beso batez osatua. Erabat eskuzkoa zen, mugimendu guztiak zegokion biraderari eragin eta horiek mugitutako engranaje sistemek bidez lortzen ziren: atzeko biraderarekin errailen gainetik aurrera eta atzera mugitzen zen, erdikoarekin beso birakaria birarazten zen, eta hirugarrenarekin dibidietan katea jaso eta pisua altxatzen zen, kasu honetan egurrez betetako galdarak.

Balazta-sistema bat ere bazuen, "maniobrak" mantso eta kontu handiz egiteko. Bestalde, beso birakaria luzea eta alde batera okertua zegoenez, kontrapisua zuen aurkako aldean.

Egurrez betetako galdarak labean sartu eta ateratzeko garabiaren marrazkia.

Jose María Puig Villar, "Don Pepe"

Fabrikaren sortzailea izan ez ziren arren, 1887rako Jaime Puig Moré industria-ingeniari kataluniarra (San Cipriano de Vallalta, Bartzelona - Hernani, 1934) fabrikaren zuzendaritzapean murgildu zen beste bazkide batzuekin batera. Urte gutxiren buruan, ordea, jabe bakar bilakatu eta fabrikaren erantzukizun guztia bere gain hartu zuen. Harrizkero, enpresaren izenean Puig abizena agertuko da beti -Puig y Cia, Jaime Puig eta Hijos de Jaime Puig-, "Aritzarenac" jatorrizko izen komertziala ere mantendu zuten arren.

XX. mendeko bigarren hamarkadan, Jaimeren seme Jose María Puig Vilar (Hernani, 1889-1975) arduatu zen lantegiaz, eta, zalantzarak gabe, bera izan da Urumea bailararen oriomenean iraun duen Puig fabrikarekin lotutako izen nagusia. Don Pepe izenez ezaguna, gizon zorrotza zen, baina, aldi berean, zintzoa eta onbera, ezagutu zutenek diotenez. Familia katalana zen arren, Don Pepe euskaraz hitz egitera ere iritsi zen, eta neurri handiagoan edo txikiagoan tratu zuzena eta bidezkoa izan zuen langile guztiekin. Eskuzabala ere ba omen zen, eta lantegiko langile batzuetan etxeetan behintzat, sekula ez zen azukrerik falta. Fabrikako ekoizpenerako ekarri behar izaten zutenez, Don Pepek inguruko etxeetan ere banatzen zuen. Horrez gain, Errege egunez opariak eta San Jose egunean pastelak urtero iristen ziren etxe batzuetara, baita haurrentzako arropa ere. Urtarrilaren 5eko gauean Don Peperen etxeean zapatak jartzea ohiko bilakatu zen berarekin tratu berezia zuten etxe batzuetan. Truken baserritar horiek oילaskoak, kapoiak, intxaurrak edo garaiko baserriko produktuak eskaintzen zizkioten Eguberri egunean.

Oso gizon elizkoria zenez, sekula ez zuen hutsik egiten Ereñotzuko San Antonio elizan hilabeteko lehen ostiralean goizeko zortzieta ospatzen zen mezatarra (primer viernes de mes). Irteeran haur

guztiak ilaran jartzen zitzaizkion eta hark politzikotik gozoki eta "txupete" motako karameluak atera eta banatzen zituen. Donostia aldean ez omen da izan Ereñotzuko haurrak adina karamelu jan duenik! Horrez gain, kasik arratsaldero egiten zuen Latseko txaletetik Ereñotzuko elizarainoko bidea otoitz egiteko, oinez, bastoia eskuan. Orduan ere haur ugari izaten zituen zain, eta berak gustuko zuen karameluak banatzea. Bere txaletean bulego bat ere bazuen, nahiz eta lanorduak lantegiko bulegoan igarotzen zituen, Leandro eta Xanti Irazusta anaiekin.

Puigtarrak lehen urteetan "langileen etxeen" bizi baziren ere, 1919rako eraiki zuten haren aldamean, errepidea eta ibaiaren arteko lursailean, Don Peperentzako txaleta.

Langileak, lanaldia eta hainbat pasadizo

Latseko fabrikan aritzen ziren langile gehienak, guztiak ez esatearren, auzoko edo inguruko baserritarrok ziren: Larratz, Izeneder, Akola, Aparrain, Abillats, Askatsu... Urumea bailarakoak guztiak, baina batez ere bailara goialdekoak, Ereñotzutik hasi eta Aranoko Askatsuraino. Beraz, diru-sarrera nagusia lantegiko jornala bazuten ere, baserriko lanari esker, beste pixkat bat ere atera ohi zuten. Bestalde, aipatu beharra dago langile guztiak gizonezkoak zirela, emakumezkorik ez zela egon fabrikan, baina bai Don Peperen etxearen neskame gisa.

Oraindik badira auzoan fabrika hura ezagutu eta hango kontuak ondo gogoan dituztenak, bertan lanean aritu zirelako, uda partean lantxo batzuk egin zituztelako diru apur baten truke, edo, besterik gabe, alboan bizi eta lantegiaren martxa txiki-txikitatik ikusi dutelako. Horietako batzuekin hizketan aritu gara, eta elkarrizketa horietatik ateratako hainbat pasadizo eta bitxikeria laburbildu ditugu:

Langileak hiru txandatan

Lan-jarduna eguneko hiru errelebotan antolatuta zuten, goizeko txanda, arratsaldekoa eta gauekooa. Goizekooa 6:00etatik 14:00etara izaten zen, hurrengoa 22:00ak arte, eta hirugarrena, gauez, goizeko 6:00ak arte. Hala ere, arratsalde eta gauetan bi personako erreleboak izaten ziren, bikoteka, biak suginak. Bata ikazte-labeez arduratzen zen, bestea lurrun-galdaraz. Hori bai, "maniobrak" egin behar zituztenean biak elkartzen ziren garabia bien artean gobernatzezk. Asteburuetan suginek bakarrik egiten zuten lan.

Edonola ere, Prontxio Miner enkargatuak goizeko 08:00etan puntuau kanpaina jotzearekin batera hasten zen lanean eguneko txanda, eta orduan egiten ziren labeekin loturarik ez zuten gainerako

zeregin guztiak: egurra prestatu, gaueko produkziorako galddarak egurrez bete, galddarak hustu, egur ikatza bahetu, konponketak, zamaketa lanak...

Bazkalordua

Eguneko txanda 08:00etan hasi eta 12:00etan, Prontxio Miner enkargatuak kanpaina jotzen zuen, denak bazkaltzeko prestatzen ziren. Ordu eta erdi izaten zuten horretarako. Bazkalostean siesta botatzeko astia ere izaten zuten batzuek. Bazkaltzera etxera joaten ez ziren langileek fianbrerak ekartzen zitzuten lantegian bertan bazkaltzeko. Horretarako, bi asto eta oholtzar batekin mahai eder bat prestatzen zuten bigarren nabe nagusien erdian, edo lehen nabean hotz egiten zuen, ikazte-labeen epelean.

Lurrun-galdarak presio handiegia hartzen zuen, alarma moduan txilibitu batek automatikoki jotzen zuen. Bada, bazen erreleboetako sugin bikote xelebre samar bat, egunero bazkalordua iristear zela, txistu-hotsa martxan jarri, kriston iskanbila sortu eta mundu guztia dantzan jartzen zuena.

Argiztapena

Argindarra sortzeko turbina hidrauliko eta sorgailu bat zeuden, baina "ipurtargi" gutxi batzuk elikatzeko besterik ez zuten ematen. Hortaz, uda parteko agorraldian batik bat, gauez ez zen beti argirik egoten, eta kandilak edo karburozko lanparak erabili behar izaaten zitzuten gaueko txandetan. Argazkian, Latseko fabrikako argindarra sortzeko turbina eta dinamoa.

Kamioi gidariak

Esan bezala, enpresak ez zuen kamioi propiorik, eta, beraz, zerbitzu hori auzoko kamioilariek eskaientzen zuten. Egurra ekarri ohi zuenetako bat Epeleko Benito zen, GMC muturluze horietako bat

Lehen nabea, ikazte-labeen nabea.

Bigarren nabea, lurrun-galdararen nabea.

zuena. Hori baino lehen, karga mando-bizkarrean ekartzen zen, sei eta zazpi mandoko karabanetan, mando bakoitza bere zamari-kartolekin egurrez topera beteta. Oiartzungo "Urdiña" zen mandoekin garraioan aritzen zenetako bat, baita Añarreko Manuel eta Abañoko "Rubio" deitutakoa ere. Mandoak pisatzen omen zituzten, karga eta guzti, beren "tarak" ezaguna zituztelako. Geroago, batzuk idiekin aritu ziren garraioan: horietako bat, Antonio Mari Oiartzabal (Izeneder baserrikoa). Eta ondoren kamioiak iritsi ziren, Epeleko Benito Iraola, Pagoagako anaiak, Beitia bizkaitarra, Joxe Leitzarra eta abar...

Akerregi auzoko Celestino eta Rufino Izagirre kamioilariek eramatzen zituzten beren kamioietan ozpinez betetako barrikak, baita Pagoagako Emilio Lizeagak ere, esnea biltzeko erabiltzen zuen Gurelesako zisterna kentzen zuenean.

Udan lanean

Udan, eskolan jai zutenean, langileen seme-alabekatko batzuk fabrikan aritzen ziren, sos gutxi batzuen truke, "kontrabandoan", orduan ez baitzegoen ez ikuskatzailerik, ez paperik, ezta horrelako ezer ere. Zerbait ordaintzen zieten zeregin batzuengatik, eta, jakina, mutil koskorra gustura.

Zeregin horietako batzuk ziren: txilarrezko erratzekin lurra garbitzea; beirazko potizak garbitzea, alkoholez edo ur destilatuz betetzeko; potiza eta metalezko sarearen artean lastoa sartzea buelta guztian, ez mugitzeko; patata-irina urarekin nahastea...

Labeak etenik gabe lanean

Ikazte-labeak eta lurrun-galdara ez ziren gauez gelditzen, ezta asteburuuetan ere. Jo eta su ari-

Bigarren nabea, lurrun-galdararen nabea.

Lurrun-galdararen gaur egungo egoera.

tzen ziren urte osoan lanean, harriatza errez egurra eta ura berotzen. Sortutako keak, ordea, lurrazpiko konduktu luzeetatik barrena lantegiaren beste muturrean dagoen adreiluzko tximinia erraldoira era-maten ziren, handik gora kanpora isurtzeko. Dena den, baziren urtearen amaiera aldera, Eguberrien inguruau, egun gutxi batzuk bi horien etenaldia egiten zutena, behin hoztuta, hodi luze horien barrualdean garbiketa-lanak egiteko. Bainaxuraxe bai zirkoa! Orduan ez zegoen gaur egungo segurtasun-buzo edo halakorik, eta zeregin hori burutu behar zuen langilea arpilarazko zakuez goitik behera estaltzen zuten. Hala ere, pentsatzeko den moduan, kedarra bezain beltza irteten zen langile gaixoa.

Trebreak eta traketsak

Gauza simpleenerako ere apur bat “mañosoa” izan beharra zegoen, baina baziren sugin xelebre

batzuk, besterik gabe harrikatz palakadak bota eta bota aritzen zirenak. Orduan noski, lurrun-isuriak izugarriak izaten ziren. Instalazioko zirrikitu guztietatik irteten zen gas lurruntsu mina, lantegi guztia harrapatz; baina baita lantegitik kanpokoa ere. Beti lagun bera izaten zenez, langileen etxetik oihuka erantzuten zioten: “Askatsuuu!”....

Don Pepe eta erreketeak

1936ko irailaren 12an errekete nafarrak Urumean barrena sartu zirenean, sekulako eskapada egin zuen Don Pepe. Erreketeak fabrikan sartu eta bazter guztiak miatzen hasi zirenean, langileek, Don Pepe babesteko, bere txaloteko “karbonera” ezkutatu zuten, eta hara! ez zuten hura miatu. Hernani aldera alde egin zutenean langileek berehalan eraman zuten gaez Aranorantz.

05. HERNANIARRAK NAZIEN KONTZENTRAZIO ESPARRUETAN

Haritz Muñoa Gomez

XX. mendea Europan, NaziSozialismoak markatutako mendea izan zen. Ezaguna da II. Mundu Gerraren testuinguruan gizarte talde ezberdinek izandako jazarpena: juduak, ijitoak, homosexualak eta... erregimenaren aurkako edonor... modu sistematikoan heriotzara eraman zutelarik alemania-rek. Nahiz eta urte luzez euskaldunekin zerikusirik izan ez zuten gertakariak izan diren, gaur egun, historialarien hainbat inbestigazio eta lanei esker argia ikusten ari den errealitate bat da euskaldunek kruzelkeria hori pairatu zutela.

1939ko irailaren 1ean piztu zen Bigarren Mundu Gerra, Alemania Naziak, haien ideologiak eta lidera zen Hitlerrek bultzatuta, Polonia inbaditu zue-nean, helburu argi batekin: konkista militar bidez domeinu eta supremazia ezartzea Europa osoan, haien "arraza" goratzearekin batera. Hurrengo hilabeteetan, Europako gainontzeko herrialdeak horien aurka aliatuko ziren, Espania izan ezik, besteak beste. Izan ere, Spainian erregimen diktatorial bat ezarri berri zen, Franco diktadorearena, 1936ko estatu kolpearekin eta ondorengo gerra zibilean izandako garaipenarekin, 1931tik indarrean zegoen II. Errepublikaren amaiera ekarri zuena.

Franco eta Hitlerrek ideia ugari zituzten komunean, faxismoa izanik haien gobernuen oinarria: izaera totalitario eta nazionalista duen doktrina, hau da, buruzagi bakarraren baitan datzan gobernua, indarraren erabilera bidez ezarria.

Franco eta Hitler Hendaiako tren geltokian bilduta.

Espaniako Gerra Zibilaren testuinguruan, errepublika aldeko ugarik Frantziara ihes egin behar izan zuten, Spainian jaso zezaketen errepresioaren beldurrez. Frantziar gobernuak erbesteratu guztiak Kataluniara bidali zituen, Francoren aurka borrokan jarrai zezaten. Hala ere, 1939an Francok Katalunia hartu zuen, bertan zeuden 100.000 euskal herritar baina gehiago Frantziara itzuli zirelarik. Euskaldun errefuxiatu horiek bide ezberdinak hartu zitzuten, haien egoera pertsonal edo pentsaeraren arabera. Ahal zuena Hego Ameriketara joan zen, eta bestek lana aurkitu zuten Frantzian, Ipar Euskal Herrian, bertan, lan esku merkea baitzen.

Frantziar gobernuak ez zituen errefuxiatuak nahi lurraldean, baina agintarieki, II. Mundu Gerraren

aurrean, Frantzian finkatutako euskaldunak eta espainiar errepublika aldekoak Frantziako armadan sartzeko agindua eman zuten. Euskaldun gehienak *Langile Atzerritarren Konpainietan* eman zuten izena eta *Maginot* lerroa gotortzen aritu ziren, Alemania eta Frantzia arteko mugan eraikitako defentsarako azpiegitura sare erraldoia, alegia. 1940ko maiatzean *Wehrmacht* alemaniarrak erasoaldi azkarra hasi eta aste gutxireن buruan Herbehereak, Belgika,

Ramon Serrano Suñer Hitlerrekin bilduta, Berlinean.

Luxenburgo eta Frantzia okupatu zituzten. Soldadu aliatuak *frontstalag* edo fronteko atxilotze guneetara eraman zituzten lehendabizi, eta ondoren ehunka kilometroko ibilaldi neketsuak eginarazi *Stalag*etara.

Espetxe horietan, es painiarrek zein euskaldunek gainerako presoen tratu bera jaso zuten hasiera batean, baina egoera guztiz aldatu zen Ramon Serrano Suñer Espainiako Gobernazio Ministroak 1940ko irailean Berlinera egin zuen bisitarekin. Bertan, naziek errefuxiatuekin nola jokatu behar zuten galdetu ziotenean hauxe erantzun zuen: “Espainiatik kanpo ez dago es painiarrik” edo “... ez zait axola zer egin errefuxiatuekin” (ehunka dokumentu topatu dira Serrano Suñeren inplikazio zuzena erakusten dutenak prozesu

honetan). Hortaz, hurrengo egunetan führerren agindua kaleratu zuen Segurtasun Bulegoak: *Spanier* soldaduei preso izaera ukatu eta kontzentrazio esparruetara bidaliko zitzuten momentu hartatik aurrera, deportatu politiko bilakatu zirelarik.

Historialarien teoria ezberdin arabera, 600 euskal herritar inguru izan daitezke nazien kontzentrazio esparruetara deportatuak izan zirenak 1940 eta 1945 urteen artean. Egun, GOGORA Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuak kaleratutako txostenaren datuen arabera, 253 euskal herritar deportatu identifikatuak izan dira kontzentrazio esparruetan, haietatik 113 erail zitzelarik, 125 salbatu ziren (haietatik gehienak askatu eta aste, hilabete edo urte gutxira hilko ziren, naziek eragindako tortura fisiko zein psikologiko bortitzentz ondorioz) eta gainontzeko hamabostei buruz informaziorik ez dago.

Euskaldunak III. Reicheko kontzentrazio esparruetara deportatuak izatearen jatorria eta zioa Espainiako Gerra Zibila da. *Rotspanien* gisa identifikatzen zituen Gestapok, hau da, es painiar gorriak. Deportatu politiko izatera pasa zirenean 1940ko irailaren 25ean, aipatutako 253 hego euskaldun gehienak *Mauthausen* kontzentrazio esparrura bidaliz zituzten, alemaniaren esparru gogorrena eta ankerrena izan zena garaian, bertan helburua presoa akitu arte hiltza zelarik. Historiaren pasarte beltz hau Gipuzkoatik urrun gertatu zen arren, 80 gipuzkoarrek pairatu zuten, nazien krudelkeriaren biktimia izan zirelarik. Deportatu horien guztien artean 10 emakume izan ziren, ia guztiak nazismoaren aurkako erresistentzian parte hartu zutenak, horiek guztiak *Ravensbrück* kontzentrazio esparrura eraman zitzelarik (espresuki III. Reichek emakumeentzako eraikitako esparrua). Horietatik lau hil ziren, bi desagertutzat jo ziren eta beste lauak bizirik irten ziren.

Mauthauseneko kontzentrazio esparrua.

Emakumeak lanean, Ravensbrückeko kontzentrazio esparruan.

Naziek aurrera eramandako deportazioen alorean bi etapa egon ziren. 1940ko abuztutik 1942 hasierara eman zen lehen fasea, orduan Frantziako armadan sartuarazitako eta gerrako preso hartutako euskaldunak deportatu zituztelarik. Soilik lehen fase horretan deportatu zituzten 26 gipuzkoarren heren bat atera zen bizirik, izan ere SSkoek presoak kolpeka eta tiroz hiltzen zituztelarik, gupidarik gabe (oraindik ez ziren hedatu gure iruditegietan hain ezagunak zaizkigun gas ganbara industrialak). *Mauthausen*en kasuan, heriotza gehienak gaixotasunek, higiene ezak, hotzak (Alpeetako neguan 0 azpitik 20 gradukoa), goseak eta lan jasanezin enborioz eraginda izaten ziren. Lehen fase honetan deportatu zuten **Marcelo Vazquez Saez** hernaniarra, 1941eko urtarrilaren 25ean eraman zutelarik *Mauthausen*era eta, irailaren 14ean hil zen.

Bigarren fasea 1942 hasieratik gerra amaiera arte eman zen, 1945 maiatzera luzatu zena. Naziak gerra galtzen hasiak zirela ohartu zirenean, "burua galdu" eta edozein perfileko jendea deportatzeten hasi ziren kontzentrazio esparruetara, erregimenaren aurkako edozein susmagari (aurreko fasean ez bezala, gazteak, helduagoak eta emakumeak deportatzen hasi ziren). 54 gipuzkoar deportatu zituzten fase honetan, erresistentzia frantsesarenkin parte hartzea leporatuta. Hauetatik asko Ipar Euskal Herrian lana aurkitu zutenak izan ziren, sarritan alemaniarren aurkako sareetan parte hartzen zutenak aliatuak laguntzeko.

Juan Manuel Larburu hernaniarraren ibilbidea ezagutzea ezinbestekoa da bigarren fase honetan gertatu zena ezagutzeko. 1912ko abuztuaren 20an jaioa, Espainiako Gerra Zibilaren hastapenetan

Marcelo Vazquez Saezen omenez jarritako oroimen harria,
Casa Agujaren parean (Florida auzoa).

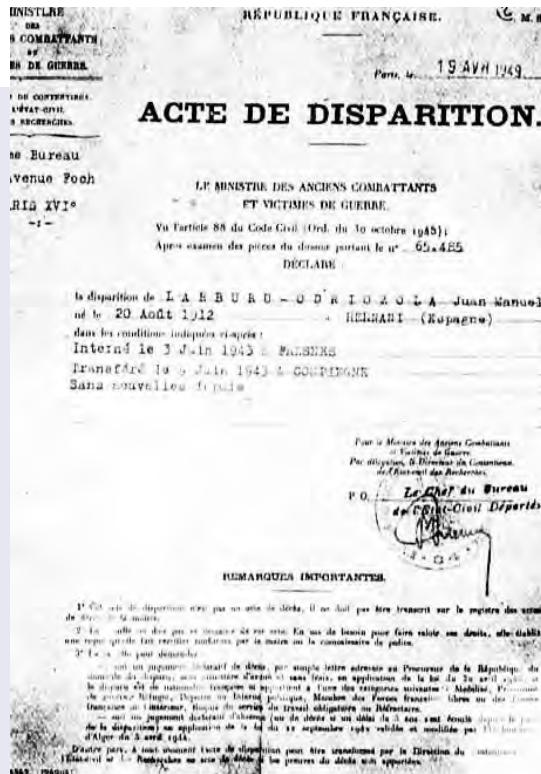
Juan Manuel Larburu.

ejertzito frankistara batu zen; Leridako frontean zegoela, Aragoiko mugan, bizilagun batek "gorria" gisa salatu zuen errepublika aldekoa zela aldarrikatuz frankistei. Jasoko zuen errepresioaren beldur, muga zeharkatu zuen Frantziara, eta lurraldea zeharkatu zuen Bartzelonara joateko. Kataluniako hiriburua frankistek hartu zuten hortik gutxira, eta Larburuk Urruñara ihes egin zuen. Bertan, Bidegain Berri baserrian hasi zen lanean, Frantzia Usandizaga alargunaren etxearen.

Bere atxiloketa Comète sarean parte hartu izanagatik izan zen. II. Mundu Gerraren testuinguruan, aliatuei laguntza ematen zion sarea zen, alemaniarren aurkako gudan Belgikako eta Frantziako Iurretan eroritakoei laguntzeko antolatutako sarea, alegia (1940 eta 1945 urteen artean deportatu ugari egon ziren Comète bezalako sareetan). 1941 urterea arte, Comète

te sareak Urruñako Thomas-enea baserrian zuen elkargunea, baina 1942ko uztailean beste leku bat aurkitu behar izan zuen. Hortaz, Frantzia Usandizagaren baseria izango zen momentu hartatik aurrera sarearen oinarria, Juan Manuel Larburuk bertan ziruelarik lanean eta sarearekin bat egin zuelarik.

Gauzak horrela, tropa alemaniarrek *Bidegain-Berri* baserrian atxilotu zuten Larburu beste kide batzuekin batera 1943ko ekainaren 3an, Fresnes kartzelera eraman zutelarik eta hortik Compiegne esparru frantsesera. 1944ko urtarilaren 19an, Pariseko Polizia Naziaren erabakiz *Buchenwald-Frossenburg* kontzentrazio esparru nazira bidali zuten, bertan ia hiru hilabete iraun zituelarik, apirilaren 4ean hil zelarik, 32 urte zituela.

Ezkerrean, Juan Manuel Larbururen desagerpen dokumentua, Compiegne kontzentrazio esparruan egon ondoren. Eskuinean, heriotza dokumentua Flossenburgen, 1944ko apirilaren 4ean.

Euskal historiografiak ezer gutxi azertu du orain arte gertakari horiei buruz, izan ere, Frankismo garaian isilean geratu ziren kasuak dira. Batetik, sistema frankistak berak ezkutatu egin zuelako (Europako faxismoaren porrotarekin, Francok, II. Mundu Gerran garaile ateratako aliatuek herrialde faxistengan zigorrak ezarriko ote zuten, askatasunaren eta giza eskubideen urraketa, genozidioa, tortura eta erailketa masibo, arbitrario eta sistematiko horietan parte hartu izanagatik). Eta, beste aldetik, aipatutako nazien porrotaren ostean, kontzentrazio esparruetatik bizirik ateratako deportatuen gehiengoa Frantzian finkatu zen, tartean 49 gipuzkoar zeudela. Horiek etxera bueltatzean diktadurak ezarriko zien zigor eta errepresioaren beldur ziren, hortaz, bizitza berri baten bila gelditu ziren mugaren beste aldean.

Ez hori bakarrik, Hego Euskal Herrian zirauten familiarrek ere errepresioa jasan behar izan zuten. Horren adibide argia dugu Joanito Larbururen testigantza, etxearen ezer gutxi entzun izan zuena osaba Juan Manuel Larbururi buruz. Haren aitona ere preso hartu zuten Gerra Zibileko testuinguruan, "Infernua" izeneko kartzela donostiarera eramanez, Juan Manuel semeak egindakoagatik, hau da, haren semea "gorria" izateagatik eta tropa frankistatik desertatu izanagatik. Hortaz, familiarrek isiltasunera jotzen zuten, arriskutsua baitzen haien famili kideekin kontaktatzea. Isiltasunaren bidez istorio hauek ahaztera kondenatuak izan ziren. Horregatik, beharrezkoa da testigantza hauek argitara ateratzea, hildako guztien oriomenerako.

Juan Manuel Larbururen oinordekoak, 2016an egindako omenaldian.

Izan ere, familia asko gaur egun ari dira haien berri izaten, txosten eta azterketa berriekin hasi baitira izen berriak ateratzen. Gainera, garaian etxeetan mingarria zen aita, ama, aitona, amona, osaba, izeba edota bizilagunari buruz hitz egitea, jakinda ze egoera latzak bizi izan zitzuten kontzentrazio esparruetan.

Aurten, 77 urte bete dira kontzentrazio esparru naziak askatu zirela, Sobietar Batasuneko soldaduen eskutik, Auschwitz-Birkenau izan zelarik azkena. Urtarrilaren 27a izendatu zen duela urte gutxi batzuk Holokaustoko Biktimen Konmemorazio eta Memoriaren Nazioarteko Eguna, harrez gero urtero ekintza ezberdinak egiten direlarik kontzentrazio esparruetan, Mauthausenen adibidez.

Askatasun eta giza eskubide guztien ukazioa, genozidioa, tortura eta erailketa masibo, arbitrario eta sistematikoak ardatz zituen nazismoaren biktima guztien memoriak bizirik mantentzeko urratsa eman beharra dago. Izan ere, horrelako ekintzak ahaztuz hasten da gizartea, indiferentziarekin amaituz. Memoria historikoa gizartearren zeregin morala da. Memoria, pertsona horiei identitatea itzultzean datza.

06.

BIPARETA: TRINKETE TXIKI BAT HERNANIKO ERDIGUNEAN

Iñaki Sanz-Azkue

Ezkiaga pasealekuau, Tilosetan, elizako paretaez beti bide zuzena egiten. Hormak bihurritu eta txoko txikiak sortzen ditu, leihoeatu, teilateuetzan eta tamaina askotariko koskekin eremu jostalariak sortuz. Haur parkerik ezean, 90eko hamarkada aurretik jaiotakoek aurkitu zioten pareten berezitasun horri jokoa, eta bataiatu ere egin zuten guneetako bat: Bipareta.

Elizako horma osatzen duten kareharrieik hitz egingo balute, kontatuko ligukete nola duela urte batzuk arte, Hernaniko umeak eta gazteak pilotan ibiltzen ziren bertan: eskuz eta palaz. Aspaldian hutsa ikusten da, ordea, berriz ere pilotazaleak noiz agertuko zain; txokoa noiz bizituko zain. Herri erdigunean trinkete txiki bat ez baita beti izaten!

Guk ere jolasten genuen bertan: Biparetan. Txikiak ginela ez baitzen haur parke askorik izango herrian, baten bat baldin bazezen; eta horren aurrean, guk bilatu behar jolasa, guk toki jostagarriak. Eta Biparetek hori badu. Elizako hormek, leihoeuk, teilateuek eta bertan dauden hodi eta harrien formek ematen baitiote bizitasuna eta nortasuna guneari. Nahikoa da pilota bat eskura izatea, lekuak berak eskaintzen

Biparetan aurki daitezkeen elementu ezberdinak:
txapa, leihoa / zuloa eta hobia.

duenari men eginez, une dibertigarri bat pasatze-ko. Guk, behintzat, eskola osteko arratsaldeak ber- tan pasatzen genituen, paretaren zoko eta forma guztiei zukua atera nahian, gurasoak lanetik eterri bitartean, amonak Tilosetako ezkien babesean, bankuan eserita zirela.

Azken urteetan, bertatik pasatzen naizen bakoi- tzean, alabaina, isiltasuna eta hutsunea dira na- gusi. Pilotak jada ez du elizako horma zaharra kol- patzen. Ume txikiak parkeetan dira eta gazte zein helduak frontoi handian. Bipareta, ordea, pilota hastapenak egiteko, edota helduen joko bizirako gune aproposa eratzen du frontoi nagusitik oso gertu. Nire ustean, erabilera askoz aberatsagoa izan zezakeen lekua da Bipareta, probetxu gutxi ateratzen zaiona, berak eman dezakeenerako eta duen kokapenerako.

Ezkerpareta edo Txirri pilotalekutik gertu

1951ean desagertu zen Txirri izeneko pilotalekua, egun ezagutzen dugun Tilosetako frontoi nagusia handitu zutenean. Ezkerpareta moduan ere ezaguna, pilotan jokatzeko gune berezia zen eta hala gogoratzen dute hura ezagutu zuten adinekoek. Orduko frontoiko frontisaren atzealdeak imajina ezineko forma eta txoko ezberdinak zituen Parrokiko hormarekin elkartzen zen gunean, pilota jokorako leku eder eta jostaria osatuz. Edota Mere García zenak Hernaniko urtekariako idatzi zuen "Viejos recuerdos de Hernani" izeneko artikuluan esaten zuen moduan, Txirri frontoia "zaila eta gaiztoa" zela ere esan daiteke. Ikuspuntuan dago gakoa.

Txirri izeneko pilotalekua jendez gainezka izaten zen, edo hala diote hari buruz idatzi diren erreportajeetan. Bertan partidak eta binakako pilota txapelketak ere jokatu zirela jakina da; bat baino gehiagotan, gainera! 1995eko Hernaniko urtekanian, Andoni Zugastik idatzitako artikulu ederrean eremuaren itxura, forma eta zati bakoitzaren izena eta informazio gehigarri asko aurki daitezke.

Ezkiaga pasealekuan edo Tilosetan, beraz, ez da pilotan jokatzeko eremu bakarra izan. Ezagutzen dira, gutxienez, hiru. Bata, erreboteko frontoia izan zena, eta Mere Garcíak dioen bezala, Santa Barbara Elkarteko etxearen zuena frontisa. Bestea, egun ezagutzen dugun frontoi nagusia, eta azkena, Ezkerpareta edo Txirri izenekoa, frontoi nagusia handitzean desagertu zena.

Horren ondoan, alabaina, Txantxila alderako bidea hartuta, egun jada utzia dagoen Urumea ikastola zenaren parean, Tilosetako ertz batean aurkitzen da Bipareta izeneko eremu, Txirri zegoen lekutik oso gertu. Ez du, noski, aurreko pilotalekuek izan duten fama izan, ezta, dakigula behintzat, txapel-

ketarik ere ez du jaso, nahiz eta frontoi nagusiko partidarako beroketa lanetan, umeak bertan zuriz jantzita, pilotan, ikusi dituenik ere baden. Biparetako eremuak, alabaina, trinkete txiki baten itxura du, eta Txirri zaharra bezainbesteko forma berezi ez dituen arren, pilota jokorako leku tentagarria eta jostaria da. Pilotazalearentzat, jolaserako ederra.

Hargatik, hernaniar asko dira gaztetan pilota jokatza Bipareta joaten zirenak eta hura gogoan dutenak. Bipareta pilotarako leku berezia eta ederra kontsideratzen dutenak eta jolaserako eta entretenimendurako hura bezalakorik ezagutu ez dutenak.

Bipareta: joko bizia eta bihurria

Euskal Herriko herri askotan bezala, elizaren paretak frontisaren papera bete du Biparetan. San Joan Bataiatzailearen parroquia elizak, alabaina, frontisa ez ezik, ezker horma ere eskaini dio guñeari; bai eta trinkete berezi baten itxura ematen dion teilatu inklinatuko eraikuntza txiki bat, ezker paretatik ateratzen dena, leihoa itxurako zulo eta guzti. Hori gutxi ez eta, txapa ere elizaren beraren parte den egiturak ematen dio, eta jokatzeko eremua, Ezkiaga pasealekuko arbolek markatzen dute hein handi batean. Eliza eraikitzean, noski, ez zuten horretan pentsatuko, baina hainbat belaunaldik zukua atera dio arkitektura bereziari, bai eta ezkien kokapenari ere.

Eta hala, horien arabera ere sortu dira joko arauak. Herritarrek, Hernaniko ume eta gazteek jarritakoak, eta belaunaldiz belaunaldi igaro direnak egun arte. Jarraian, horietako batzuk azaltzen saiatuko gara. Biparetan pilota jolasean orduak eta orduak igaro dituztenen ahotik jasotakoak, hain zuzen ere.

Orduak bitartean jolasean

Jose Mari Aldasorekin eta Iñaxio Sanzkin egin dugu zita gunean bertan. Lehenak orduak igarotzen zituen bertan jolasean. Bigarrenak, Atzietakoia izanda, gogoan du Biparetan ibili izana, baina “ez Atzietan bezain beste”.

Iñaxioren hitzetan, gazteak zirela ume andana aritzen zen Biparetan pilotan. Leku ezaguna zen herrikoentzat. Askok “Dosparedes” bezala ere ezagutzen zuten. Jose Marik gogoan du bikoteka egiten zituztela pilota partidak. “A fueras” edo “barrene”ra ere jolasten omen zuten ere noizbehinka.

Kontuak kontu, garbi dagoena da Biparetek bestetako frontoi askok ematen ez dituen aukerak dituela. Pilota jokoan abila behar du pertsonak bertako txoko eta ezaugarriak baliatu eta tantoa egiteko. Eta arauak ere laguntzen dute horretan. Izan ere, frontoi arruntekin alderatuz, Biparetan gauza asko ezberdinak dira, arbolak, leihoa osatzen duen zuloak, paretaren ertzak, goitik behera datozen hodiekin eta beste hainbat gauzak jokoaren araudia berezia egiten baitute.

Arauak: txapa ez da beti kale

San Joan Bataiatzailearen parrokian, elizak eta zoruak bat egiten duten eremutik oso gertu, zati luze batean bada paretaren irtengune antzeko bat. Bertan, hormak 45º-ko inklinazioa du zentimetro gutxi batzuetan, eta horrek berak, altuerak hala baimentzen duelako, eta pilota jokoan ari denak hala irudikatzen duelako, frontoiko txaparen funtzioa betetzen du. Logikak esaten duenaren arabera, txapa modura hartzen den elizaren zati inklinatuari jotzea kale egitea litzateke, baina, Biparetan arauak bereziak dira, eta txapa... ona da.

Hala kontatu digu Jose Mari Aldasorok, zeinak arau guztiak oso garbi dituen buruan: “Pilotak txapa jotzen duenean, behetik gora egiten du, hormaren inklinazioak lagunduta. Eta hala, jokoak jarraitu egiten du. Txaparen behe aldean joko balu, txapa-behera litzateke. Kale, alegia.”

Orokorrean arauak arruntak dira: pilotak pareta jo behar du, eta bote bakarraren ostean, pilotariak kontrarioak botatako pilotakadari erantzun. Pilotak frontisa joz gero, eta eremu barruan botea eman, ona litzateke. Hor, ordea, badira txoko eta irtingune berezi batzuk, kontuan izan beharrekoak eta arauen berezitasuna sortzen dutenak.

Esaterako, frontisa jo ostean pilota leihoa modura dagoen zuloan sartuz gero, jokoak aurrera jotzen du. Gerta daiteke ere, zuloan sartu eta berriz frontisera bueltatzea pilota, baina kasu horretan ere, jokoak aurrera joko luke. Balekoa da.

Jose Mariri sakeagatik galdetu diogu. Ea nondik egiten zen eta nondik norakoa ote zen, eta orduan, eskuineko bigarren arbolaren alboan jarri da: “ikussten al duzu ertz hori? Arbolatik ertzera joaten zen marra. Orduan lurra gogorra izaten zen, baina izaten zen halako harri txiki edo hauts moduko bat, eta hanka-rekin markatzen genuen guk marra”. Marraren bidea egin duenean, garbi gelditu da sakearen marra ez dela frontisaren paraleloa. Okerra dela, alegia! Jose Mariri galdetzean, ordea, garbi adierazi du hori zela haien sakeko marra. Okerra zela, baina hala zela!

Iñaxiok gogoan du zein zen irabazteko gako on bat: “Eremuaren atzealdean ez zegoen marrarik edo pasarik. Atzeraka denak balio zuen. Gakoa pilota atzealdean, frontisari begira gaudela, ezkerreko aldean jartzea zen. Hortik oso zaila da pilota era-matea, batetik, parrokiko hormak berak oztopatzenten duelako, eta bestetik, elizatik ateratzen den eraikuntza txikia ere hor dagoelako, pilotak frontisera egin behar duen bidean, erdi-erdian.”

Iñaxio Sanz (ezkerrean) eta Jose Mari Aldasoro (eskuinean), Biparetan.

Joko eremuan pasarik edo mugarik ez zegoen atzeraka, baina eskuinaldean, noski, bai. Eskuinean dauden ezkiek markatzen dute muga. Ezkiak lotzen dituen marra irudikatzea baino ez da marra nondik zoan ikusteko. Marra ezkien erditik joaten zen, ez ertzetik. Horrek, ordea, beste galdera bat irekitzen zuen arauen mundu kuriosoan: Eta frontisa jo ostean, pilotak ezkia joko balu? Aldasorok segituan bota du erantzuna: “*Arbola jo eta eremu barruan ematen badu botea, ona. Arbola jo ostean kanpora badoa, kale.*”

Iñaxiok eta Jose Marik gogoan dute oraindik ere frontisaren eskuinaldean ikusten den hodia begoela gazteak zirenean ere. “*Hodi hori ere jokoaren barruan sartzen zen!*”, esan dute irribarrez. Pilotak hodia joz gero, zaila izaten zen nondik aterako zen asmatzea, eta horrek ere bizi-tasuna ematen zion Bipareta partidari. Baten faltan, ordea, bi dira Biparetan aurki daitezkeen

hodiak. Teilitu etzanaren gainean badelako beste bat, pilotaren norabidea aldatu dezakeena. Erne eta bizi ibili behar du, beraz, bertan jolas-tent dagoenak, pilotarena ez ezik, bere noranzkoa ere moldatu beharko baitu denbora gutxian.

Leku hutsak birstortzen

Tilosetako eremuak, zalantzarik ez da, Hernaniko historian zehar sekulako garrantzia izan du, eman zaion erabilera-gatik, gizarte mailan izan duen harremanetarako, kirolerako, gizarteratzeko edota elkartzeko gune bezala. Bipareta kokatua dagoen lekua bada egun gune lasai bat, neguko eta udazkeneko egun hotzetañ eguzkiak goxo jotzen duena, eta udako egun eguzkitsuetan itzala duena.

Jose Mari Aldasoro eta Iñaxio Sanz umeak zirenean, herriko ume askoren jolastokia izan zen, pilotan ibiltzeko txokoa, eta hala bizi genuen guk ere 80. hamarkadako Hernanin ere. Bertan elkartzen ginen guraso, aiton-amona eta umeak, astean zeharreko arratsaldetan, euria egiten ez zuenean.

Egun, Bipareta luraren egoerak ez du batere laguntzen eremu berriz biziarratzeko edota guneari probetxua ateratzeko. Zorua osaera askotako asfaltoen petatzux dago osatua. Zuloak, konkorak, eta gorabeherako askoko lurra du oraintxe eremuak. Aspaldian konpondu gabekoa dela bistakoa da, alegia.

Bipareta luraren konponketak, zalantzarik gabe, asko lagunduko luke eremu bizitzen eta gazteak bertara erakartzen, bai eta pilotaren jokoak Ezkiaga pa-sealekuaren izan dituen eremu-tako bat berreskuratzen. Frontoiko luraren antzekoa zorua jartzeak, eta horrekin batera, eremu mugatuko lukeen marrak margotzeak, birstortu egingo luke Bipareta, eta Hernaniko hainbat belaunaldik erabilera eman dion txokoa berriz ere herriari eskainiko litzai oke egoera on batean.

Biparetako lurra egoera oso txarrean aurkitzen da egun.

Hala, Trinkete txikia ez ezik, izena ere mantenduko litzateke; hori ere galdu duelako ia. Ezkiaga pasealekuak, herriko espazio publiko moduan Hernaniri eta hernaniarrei eman diena ikertzea interesgarria litzateke, eremua dibertsifikatzeko eta bertako ondarea berreskuratzeko ahalegin txikiak egiteko ga-

raian, atzera begirada bat egin, eta etorkizunean zein motatako Tiloseta nahi dugun zehazteko. Eman diezaigun, beraz, aukera txiki bat Biparetari, obra txiki batekin, lurzorua aldaturaz. Hala, trinkete txiki bat irabazteaz gain, jolaserako eta gizartearrentzat txoko berri bat ere irabaziko luke Hernaniko herriak.

Ezkerrean, egungo egoera. Eskuinean, konponketa simple baten ostean sortu daitekeen eremua (muntaia: Irati Otamendi).

07.

LUIS MURUGARRENEN ETA JUAN MIGUEL REZOLAREN OROIMENEZ

Jose Luis Aperribai Madinabeitia

Udaletxearen suntsiketaren ehunurteburuan

Karlistadetan Hernaniko Udaletxea suntsitu zutela ehun urte betetzean (1875ko irailaren 16an gertatua), udal aretoan antolatu ziren mintzaldien artean, Luis Murugarren historialariari Hernaniko ermitiei buruzkoa gomendatu zioten.

Berak idatzia zuen 1970ean Hernaniren historia bat, bertako ermitena barne. Oraingoan Zikuñaga, Santa Barbara eta Sagastiako San Martin ermitiei atxikituko zitzaien.

Luis Murugarren historialaria eta Juan Miguel Rezola arkitektoa

Juan Miguel Rezola arkitekto hernaniarragandik jaso zituen zehaztasunak kontuan hartuta, hainbat aipamen nabarmendu zituen Murugarren jaunak hitzaldi hartan.

Hasteko, hiru ermita haietaz idatzirik zaharrenak 1623an ematen zituen historialariak, baina ia ehun urte lehenagoko testamentuak aurkitu zituen Oñatiko Artxibategian ermita haien aldekoak, 1529koak hain zuzen, Rezola jaunak aurretiaz seinalatutako urtekoak.

Zikuñagako irudia: eztabaidea-gai. Murugarrenen ikuspegia

Deigarriagoa izan zen beste honako eztabaidea-gai hau: Zikuñagako Amaren irudiari zegokiona, alegia.

Murugarren jaunak zioenez, bai Zikuñagako ermitako atalaurreak, bai Ama Birjinaren irudiak, gotikoak, XIII. mendera garamatzate, Hernaniko hiribildua sortu zuteneko garaira alegia.

Aldez aurretik, ordea, beste iritzi bat zuen. Ama Birjinaren jatorriari dagokionez, “Gipuzkoan zazpi amabirjin beltzen artekoa zela” zioen esaldia zabaldua zegoen eta historialariak halakotzat zeukan. Murugarren jaunak, gainera, Altzega jaunari egozten zion hegoaldeko lurraldetatik ekarri izana gudualdi baten ondoren. Berak aitortzen du fantasiaren eraginez eta ez datu historikoetan oinarrituz hipotesi horretara makurtu zela. Arrazoia? Ama Birjinak bere eskuetan granada-fruta zeramala uste zuen.

Beste behin, Rezola jaunak hala argudiatuta, atzera egin zuen eta, gorago genioen bezala, Hernani hiriko kaxko zaharra eraiki zuteneko garaiarekin lotu zuen. Rezolak bere aldetik baiezatzen zuen Ama Birjinak ez zeramala ez granadarik, ez sagarrak (ohiko andramarietan bezala), lore bat baizik.

MURUGARREN ZAMORA, L.: Conferencia sobre las ermitas de Hernani en el salón del ayuntamiento de Hernani, con motivo de la conmemoración del centenario de la destrucción de la casa consistorial de Hernani el 16 / IX / 1875. Hernani, 1975.
REZOLA AZPIAZU, J. M.: Zikuñaga 1974. La ermita es anterior al siglo XVII. Unidad egunkaria. Donostia. 1974ko irailak 6 eta 7.

[I]

[II]

[III]

Argigarri izan daitezke-elakoan, hona hemen eztabaidea-gai izan ziren testigantza grafikoak:
 [I] XIII. mendekoa: zuria eta loreduna.
 [II] 1946ko grabatua, beltzarana eta sagarduna.
 [III] 1947an "zaharberri-tua", beltza eta sagarduna.

Rezolaren ikuspegia

Urte bete aurretik, 1974ko Zikuñagako festa-egunaren bezperetan, Rezola jaunak idatzia zuen prentsan ateratako artikulu luzea.

Beste gauza askoren artean aipagarrienak seinalatuko ditut hemen, oso labur.

1. Lehenbizi, Euskal Herriko historia erlijiosoan aritua zen Adriano Lizarralde aita frantziskotarrari jarraiki, 1947an egin ziren ermitaren eta irudi beraren zaharberrikuntzak.
2. XIII - XIV mendeetara atzeratzen zituen imajina eta ermitaren eraikuntza. Beranduko arte erromániko eta gotiko arteko aztarnak gordetzen zituzten; Erdi Aroko erromesen ibilbide nagusien alboko bide-adarretan kokatuak baitzeuden Gipuzkoako ermitak, gehienbat.
3. Zikuñagako Andre Mariak, zaharberritu ondoen, "tonu argizko polikromiak" galdu zituen, antzinako tailaren tonu iluna berreskuratzeko.
4. Gainera, gora altxata lorea zeraman eskuak posizioz aldatua zuen: oraingoan behera jaitsia zuen, sagar bat eutsiz.
5. Eta enigma korapilatsuago eta bihurriago egi-teko, garai bertsuan, irudia zaharberritzera eraman baino lehen, 1946an alegia, bi irudi motako estanpak banatu ziren: bata, antzinako zuri polikromatua eta loreduna, XIII. mendekoa [I] eta beste bat lumatxo grabatua, beltzarana eta sagarduna [II]. Eta, azkenik, behin "zaharberrituta gero" itzuli zena, beltza eta sagarduna [III].

Bukaera

Modu labur batean bada ere, lerro hauetan historialariak eta arkitektoak elkarrekiko izan zuten jarrera eta elkarlana berreskuratu eta goraipatu nahi izan ditut. Oroimen gisa, bihoakie biei aitormen xume hau.

Noski, enigma korapilatsu hau inoiz argitu eta erabakiko bada, desagerrazitako irudia itzultzean eta bere gain ikerlan sakon bat egitean burutu ahal izango daiteke. Eta herri honen ondare historiko eta erlijioso baliotsua berreskuratuko litzateke. Hala espero eta desio dugu.

08.

JAVIER ZUBIMENDI (HERNANI, 1945)

Aloña Beraza Peña

"Kantuan aritza
terapia da askorentzat,
eta horren lekuko izatea
oso pozgarria da"

Hernaniko Goiz Eguzki Abesbatzaren gidari da gaur egun Javier Zubimendi hernaniarra.

Hernaniko *Plaza de España* jaiotakoa dela nabamentzen du, eta plazagizona dela dio, baina ez saltseroa. Bizitza osoa darama kantuaren, eta urte luzeko eskarmenak du taldeean gidaritzapean. Hala ere, beste arte diciplina batzuetarako zizka-mizka batzuen egilea ere bada, hala nola, antzerkirako gidoiak idatzi izan ditu.

Artista polifazetikoa, hala desribatzen zaituzte askok. Horrela sentitzen zara?

Musikaren eta idazmenaren esparruan mugitzen naiz gehien bat. Gainera, bietatik bat aukeratu beharko banu, gehiago gustatzen zait idazmenari lotutako edozer egitea. Idaztea asko gustatzen zait, batez ere gero beste norbaitek nire testuak hartu eta taula gainera eramatzen baditu. Dene-tarik idazten dut; ipuinak, bestelako kontakizunak, eleberriak, eta baita antzerki gidoiak ere bai. Gogoan dut antzerki obra bat idatzi nuela eta izugarrizko arrakasta izan zuela. Bederatzi saio eskaini genituen Biterin, eta saio guztiak goraino bete genituen. Kastillako Dorreak antzezlanarekin gertatu zen hori, baina denera nik idatzitako hiru obra antzeztu dira; *Tangoka*, *Kastillako Dorreak* eta *Txano barra gorro*. Eiszeneratzeaz bon Arregi, Txaro Untzilla eta Ainhoa Pineda ardu-ratzen ziren, eta Euskal Herrian barrena mugituginen lan horiekin.

Bistan da kontzertuetan ez ezik, antzerkiarekin lortu duzula baita ere aretoak jendez lepo ego-tea. Nondik sortzen da *Kastillako Dorreak*?

Haurra nintzenean, hamar urte inguru izango nintuen, udalekuetan joan nintzen Burgosera, eta katedrala ikustera eraman gintuzten. Txunditura geratu nintzen bertan ikusitakoarekin. Gainerako taldekeidei bezala, niri ere asko gustatu zitzaizkidan Burgosko Katedralaren dorreak. Urte batzuk beranduago, heldutan, lan bidaia bat egin behar izan nuen Madrilera, eta orduan ere Burgosen bizi izandako esperientziaren antzekoa gertatu zitzaidan; finan-tza-hiriaren dorreek zur eta lur utzi ninduten. Egia da gerora ere beste dorre batzuk ikusi ditudala, hain justu, Soto del Real espetxeko dorreak. Testu bat lantzen ari nintzen antzerkirako, eta izenburu bat jarri behar nionez, buruari bueltak ematen jabetu nintzen dorre horien guztien artean bazegoela lotura bat. Dorre batzuk plazera eta gozamena sorrarazi zidaten, eta besteek, aldiz, zorigaitzoko ametsa.

Bederatzi saio eskaini zituzten Biterin Kastillako Dorreak antzezlanarekin.

Lan guztiak dute oinarria benetako bizipenetan, ala zerk inspiratzen zaitu?

Inspirazioa bakarrik etortzen da, edozerk balio du horretarako. Aginetako mina baduzu ez dago idazten hastea baino analgesiko hoberik. Ez dut esango egunero idazten dudanik, baina ia astero egiten dut, beraz, edozerk iradokitzen dit zerbait. Testu batzuk sakonagoak dira, baina beste asko era guztiz informalean idazten ditut, horiek dira gero lagunei *Whats App* bidez bidaltzen dizkiedanak.

Duela hamabi bat urteko kontuez ari gara. Noiz hasi zinen lan idatziak egiten?

Egia da mutikoa nintzenetik dudala gustuko idaztea. Oso gazte hasi nintzen, eta denborak aurrera egin ahala idazmena lantzen jarraitu dut. *Egin* egunkariko publizitateko lantaldeko kide nintzen, beraz, lan komertziala egitea zegokigun guri, eta baita idaztea ere. Kuban izan nintzen elkarritzeta batzuk egiten, Parisera ere joan nintzen erreportaje bat egitera, eta gisa horretako lanetan aritzen nintzen ni. Horiek izan ziren hastapenak, baina orain egiten dudanak ez du zerikusirik. Elkarrizketa formatua oso gustuko dut eta narrazio sakonak idaztea baino nahiago ditut elkarritzeta moduan plazaratzen diren hartu-emanak. Paragrafo potoloetan kontatu daitezkeen pasarte horiek galdera-erantzunen bitartez bideratzea dinamikoagoa iruditzen zait, beste edozein elkarritzketaren antzera.

Halabaina, trampaldo gainean musika egiten ikusten zaitugu maiz.

Nire aita herriko organista zen, eta askotan kontatudidate nire jaiotza eguneko pasartea. *Plaza de Espa-*

ñan

jaiotakoa naiz, gaur egun Gudarien plaza izenez ezaguna den udaletxeko plazan. Amak erditzen ninduen bitartean aita alboan zegoen pianoa jotzen, ni jaio bitartean urduritasunak lasaitzeko. Esan daiteke mundu honetara iritsi nintzenean en-tzun nuen lehenengo soinua piano akorde bat izan zela, atera kontuak hortik. Etxean izan dugu beti musika, horrela bizi izan dugu. Nire arrebak pianoko ikasketak egin ditu, eta nik, solfea ikasteaz gain, lau urte eman nintuen Donostiako kontserbatorioan pianoa ikasten.

Hogei urte besterik ez zenituela sortu zenuen zure lehenengo otxotea. Zer egiteko gogoa zenuen?

Hamasei urterekin hasi nintzen abesbatzak gidatzen, lehenengoa *Luisen* ikastetxean ginenean egin nuen, eskolan. Hortik urte batzuetara, hogei urterekin sortu nuen lehenengo otxotea. *Schola Cantorum* abesten genuen, Hernanin indar handia zuen On Gabriel Olaizolak gidatutako abesbatza hark, eta talde horretan gazteenak ginenok otxote bat sortu genuen. Zortzi lagun ginen kantuan aritzeko gogoz ginenak eta horrela sortu zen. Bertan parte hartu genuen Tomas Garmendiak, Jesus Arregik, Luis Telleriak, Joxeramon Beroizek, Josetxo Zubimendik, Juanito Olaizolak, Javier Gimenezek, Miguel Angel Martínezek eta nik.

Taldea sortu eta berehala Victoria Eugenian abestu genuen, baita Aitor zineman ere bai, eta irteerak ere egin genituen. Gogoan dut ez genuela izenik taldearentzat, eta lehenengo emanaldia eskaintzera joan ginenean Azkoitira gure izenarengatik galdu ziguten; izenik ez genuela esan, eta bertan bataiatu gintuzten: Gazteak. Azkoitiko emanaldi horretako partaide gazteenak ginen, eta hortik aurrera izen horrekin geratu zen gure zortzikotea.

Hogei urterekin sortu zuen lehenengo otxotea Javier Zubimendik.

Hortik aurrera ibilbide oparoa duzu abesbatzatan, non eman zenituen hurrengo urteak?

Beti jarraitu dut kantuan. 2000. urte inguruan Kantuz Abesbatzan sartu nintzen. Izatez, abestea zen nire asmoa, baina une horretan taldearen gidaritza zeramaten bi emakumeak, Jaione Escudero zen zuzendaria eta Arantxa Astigarraga zuzendariordea, biak haurdun geratu ziren eta ni egin ninduten Kantuzeko zuzendari. Solfeoa nekiak bakarra nintzen, beraz, sartu eta berehala hartu nuen kargua. Denera hamaika urte eman nituen Kantuz Abesbatza gidatzen. Gerora, Goiz Eguzki parean Paco Goiarekin topatu nintzen, Goiz Eguzkiko alma materrarekin, eta erretiratuen abesbatza bat sortzeko proposamena luzatu nion. Herri askok zuten ordurako jubilatuen abesbatza bat, eta guk ere behar genuen. Horrela hasi genuen kanpaina prozesua; Urumeako Kronikan eta beste hainbat hedabidetan zabaldu genuen deialdia, herrian publizitatea egin genuen eta horrela sortu genuen gaur egun Goiz Eguzki Abesatzaren izenean ezagutzen dugun taldea.

Gogo handia zenuten, eta proposamena ere mahagainean. Taldekideak topatzea asko kosta zitzaiuzen?

Gutxinaka proiektuari forma ematea lortu genuen, eta urtebete behar izan genuen makinaria martxan jartzeko. Segituan iritsi ginen 40 partaideko langa gainditzera, eta zifra hori mantentzea lortu dugu. Izen-estateak laster batean hasi ziren, erantzuna bikaina izan zen. Izan ere, 50 kide izatera iritsi ginenean abesatzako atea itxi behar izan genituen. Alegia, inor gehiago ezin zela sartu erabaki behar izan genuen. Abesbatza sortu eta bi astera gertatu zen hori, eta arrazoi bakarra zegoen horren atzean: autobus bakarrean 50 lagun sartzen ginen gehienez, eta kontzertuak emateko batera eta bestera mugitzeko arazo bat zen guretzat kopuru horretatik igarotzea.

Hala ere, orain perspektibarekin begiratuta, ez genuke halakorik errepikatuko sekula; abestu nahi duenak beti izango du tokia Goiz Eguzkin, egoera hori errepikatuko balitz moldatuko ginateke autobusaren eta auto pribatuaren artean. Gainera jubilatuen abesbatza batek beste ezaugarri bat du, eta hori da etengabe jende berria sartuko dela, besteak beste, gure adin-tartea kontuan izanik gutxinaka kideak gure albotik joaten direlako.

Aurten 15. urteurrena ospatzen duzue Goiz Eguzki Abesbatzan. Atzera begira jarrita, zer aldatu da denbora honetan?

Izugarria da jabetza denborak nola egiten duen ihes, eta izugarria da baita ere denbora honetan Goiz Eguzkik egin duen hobekuntzaz ohartea. Polifoniarekin ikuspuntua soilik kontuan hartuta, orain lau ahotsetara abesten dugu. Hastapenetan ahots bakarrean aritzen ginen, gero bi ahotsetara, emakumeak alde batetik eta gizonak bestetik. Gogoan dut lehenengo entseguetan boleroak abesten genituela bi ahotsetara, belarri hutsarekin. Orain, ordea, lau ahotsetan aritzen gara, eta armonia lantza lortu dugu. Egia da ahots kalitatea ez dela izugarri ona, kontuan hartu behar da adin batetik aurrera ahotsa galdu egiten dela, eta arnasa ere ez dela berdin hartzen. Hala ere, atzera begira jarrita batez ere nostalgia handia ematen du gure artetik joan direnekin oroitzea, hori duelako baita ere erretiratuen talde batean aritzeak.

Momentuz Goiz Eguzkik izan duen zuzendari bakarra zara, eta erreleboa eskatzeko asmorik gabe gainera. Zein izaten da zure egiteko?

Alde musikalaz arduratzen naiz ni, bestelako ku-deaketak eta logistika kontuak Goiz Eguzki Abesbatzako jubilatuengatik batzordeko presidente den Joxan Mitxelenak daramatza. Gainera, Goiz Eguzki Abesbatzak bi zuzendari musical ditu; nire arreba Ixiar Zubimendik gidatzen du emakumezkoen taldea eta nik gizonezkoena. Izan ere, ahots zuriak asko gustatzen zaizkigu, gizonezkoenak ere bai, eta baita bien arteko nahasketak ere. Guk eskaintzen ditugun kontzertu guztiak abesti batzuk emakumeek soilik abestutakoak izaten dira, beste zati bat gizonezkoen lantzen dute, eta gero kontzertuaren hirugarren zatia elkarrekin egiten dugu. Horretarako ditugu bi zuzendari, eta entseguen hasieran taldea ere bitan

banatzen dugu. Hortaz gain, ahots korda bakoitzak arduradun bat du, eta horietako bakoitzaren zeregina da Whats Appetik grabazioak bidaltzea.

Nire lana, ordea, kontzertuetako errepertorioa era-bakitza izaten da gehien bat. Zeregin hori nirea da oso-osorik, eta hor ez diot inori esku hartzen uzten. Programa bat sortzea ez da kantu politak aukeratza bakarrik. Kirolean ere berdin gertatzen da, futbol partida batean jokalari onak izateak laguntzen du, baina horrekin bakarrik ez zoaz inora. Musikan ere berdin, ezaugarri asko hartu behar dira kontuan, eta oso garrantzitsua da programa egokia aukeratza. Horrek beti eskatu izan dit dedikazio handia, baita Goiz Eguzkira iritsi aurretik ere bai. Entzulegoa aspertu dezakezu kontzertu batean, edo interesgarri eta dibertigarri egin dezakezu emanaldia aukeratzen duzun abestien arabera, eta kantu ordenak ere eragiten du. Urrats garrantzitsua da, eta ilusio askorekin bizi dut oraindik ere.

Partiturak aukeratzen ditut nik, baina ez dut moldaketarik egiten ez dudalako armoniaren ezaguetzarik. Honezkero sorturik dauden moldakete-kin aritzen gara, gaur egun Interneten denetarik topatu dezakegulako. Gainera, horrenbeste urte kontuan aritzeari esker, etxearen artxibo handi bat dut era guztiak kontuekin. *Schola Cantorum*eko partitura ere bertan daude. Musika motaren eta hizkuntzaren arabera sailkatuta ditut denak, bost multzotan banatuta.

Baduzu erantzukizuna. Zer esan nahi du zuretzat herriko erretiratuen abesbatza gidatzeak?

Zorioneko naizela sentitzen dut. Abesbatza batetik beti du dimentsio terapeutiko handia, berdin dio taldekideen adina zein den. Terapiaren faktorea ukaezina da, eta are gehiago gure testuingurua kontuan hartuta. Endorfina esaten zaio zoriontasunaren droga naturalari, eta hori kantuaren bitar-

tez sortzen da, besteak beste. Alargun asko dago gure abesbatzan, eta kide asko hurbiltzen zaizkit entseguaren amaieran esatera kantua etortzeak zein mesede egiten dien. Arratsalde osoko plana izaten da gurea, astean bi hitzordu ditugu, aste-lehenetan eta ostegunetan, eta ia bi ordu ematen ditugu kantuaren. Hortik atera eta herriko taberna bateko terrazara joaten gara elkarrekin egotera ilundu arte. Kontu kontari aritzen gara, eta batzuetan baita kantu kontari ere. Bakardadeari aurre egiteko modua da abestera etortzea, entseguetako partehartza oso handia da, normalean beti elkartzen gara 40 lagunetik gora, eta oso hutsegite gutxi egoten dira.

Argi dago onura musicalak ematen dituela abesbatazka bateko kide izateak, baina pozgarria da niretzat terapia eta zaintza honen lekuko izatea. Niri ere ger-tatu zait, jende asko ezagutzen nuen herritik, baina abesbatzan elkartzeak aukera eman dit harreman horiek sendotzeko; jende askorekin elkartu naiz berrriro bidean. Esango nuke pandemiaren ondorenak hor ere eragin duela, eta baliteke abesatzako ki-deek orain gogo gehiagorekin hartza kantu.

Taldea sortu zenuteneko partaidetza kopuru antzekoan zabiltzate. Horrek zer esan nahi du, mantentzen da abesteko joera ala somatzen duzu hori ere galbidean dagoela?

Baliteke galtzear egotea. Egia da gaur egun estimulu ugari ditugula eta denbora pasatzeko tresna asko ditugula inguruan, baina ez dugu ahaztu behar bi urte egon garela geldirik, eta horrek kalte handia eragin digula. Abesbatza asko desagertu egin dira, beste batzuei asko ari zaie kostatzen lehengora itzultzea eta oraindik kutsatzeko beldurrak ere hor jarraitzen du. Faktore horiek denek asko eragiten dute.

Hala ere, guk kalez kale kantari ekimena dugu martxan, eta kalera ateratzen garen bakoitzean jabetzen gara harrobi sendoa dugula. Irteera horietan jende asko hurbiltzen da; batzuk kuriositatez, beste batzuk kantuaren aritza gustuko dutelako baina entsegutara etorri nahi ez dutelako, edota musikarekiko zaletasunak baino euskararekiko babesak bultzatuta batzen direlako gurekin kalean. Are ge-hiago, batzuk hurbildu izan dira guregana irteera

Donostiako Kursaaleko zubiko musikariekin elkarlanean kontzertua eskaini zuen Goiz Eguzki Abesbatzak.

Goiz Eguzki Abesbatzak 2007an ekin zion bere ibilbideari, eta hamabost urteren ondoren baliabide terapeutikoa bihurtu da kide askorentzat.

batean, eta gero abesbatzan sartzen animatu dira. Kaleak hori ematen digu, beste edozein egoeratan abesbatzara hurbilduko ez litzatekeen jendearengana gerturatzeko aukera, hain zuen ere. Jende asko dago ez dela auditorio batera joango musika entzutera, baina, aldiz, kalean topatuz gero, gustura asko batzen dira gure festara.

Partaideen artean era guztietako musika ezagutza izango da. Nola moldatzen zarete?

Ezagutza tekniko bat bera ere ez dugu. Solfeoa abesbatzako hiru kidek soilik dakigu, baina hori ez da garrantzitsuena. Jakintza musicalik izan gabe ere badaude ezagutza naturalak; belarria, esaterako, hori ez da erosten. Hala ere, nahi duenak jaso ditzake solfeoko eskolak, Mila Ituarte gure abesbatzako kideak solfeoko klaseak ematen dizkio hala nahi duenari.

Nolakoa da zuen errepetorioa?

Oreka topatzea da gakoa, eta horretan ahalegintzen naiz. Ez dut gustuko abesti guztiak antzekoak izatea, monotonoegia geratzea ez delako ona. Anitzasuna egotea gustatzen zait, eta hizkuntzaren aldetik gutxienez errepetorioaren erdiak euskaraz izan behar du. Hala ere, atzerriko hizkuntza batzuetan ere abestu izan dugu. Gogoan dut behin abesbatzako kide batzuk Donostiako Kursaaleko zubira joan ginela, eta Zubian bertan kantuan eta dirua eskatzen zebiltzanei gurekin kontzertu bat emateko proposamen egin genien, eurek akordeoia jo eta guk abestu. Kursaaleko musikariekin batera, Astigarragan garai hartan bizitzen egon zen komunitate errumaniararekin ere bat egin genuen. Guziok elkarrekin entseatu genuen, txabolen artean bildu ginen pare bat aldiz, eta kontzertu bat ere antolatu genuen. Oso oroitzapen polita dut, zoragarria izan zen esperientzia hura. Kasu horretan errumanierazko abesti bat ikasi genuen beraiekin abesteko. Gogoan dut horretarako harremanetan jarri nintzela Errumaniaik Madriden duen enbaxadarekin, eta eskatu nien kantua itzultzeko letrak zer zioen jakin ahal izateko.

Bi hitzetan

Karpetadun ala karpetarik gabeko emanaldiak?

Karpetarik gabe eta kalez-kale bada hobe. Hori bai, beti behar dut ondoan partitura duen norbait kantuau hasi aurretik tonua eman ahal izateko.

Afizio ezkuturik?

Sukaldean aritzea eta futbola.

Eguneko momenturik onena.

Berdin dio goizean ala iluntzean den, lagunekin hartzen dudan tragoa ez diezadala inork lapurtu.

Javier Zubimendiren txokorik kutunena.

Hernaniko Goiz Eguzkiko ginkgoa.

Eta kantuau aritzeko?

Sagardotegi bat.

Kantu bakarra.

Mendigaina.

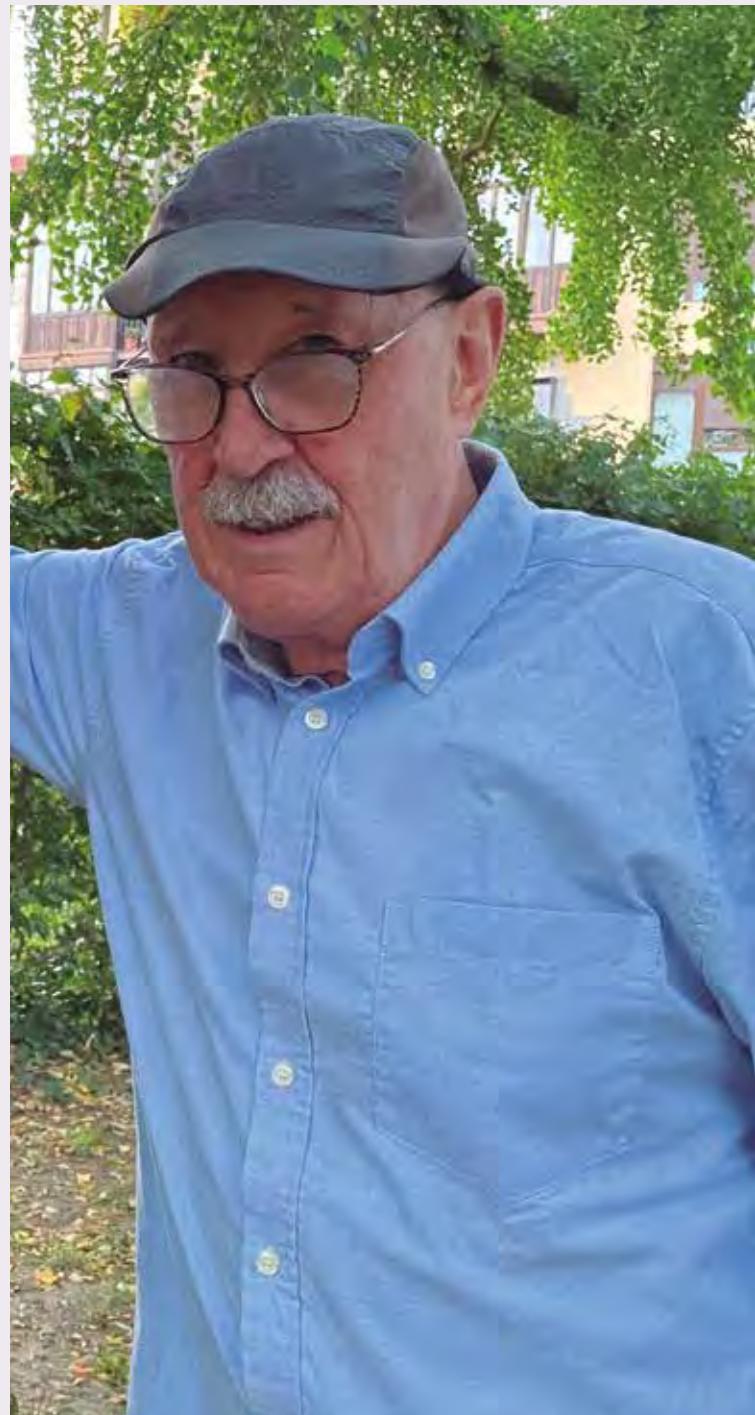
Diapasoia ala pianoa?

Eraginkorra izateko pianoa, harro agertzeko diapasoia.

Publikoari bizkarra emanez zuzentzen,

ala publikoartean eserita?

Zuzentzea dut gustuko. Magikoa da ikustea nola talde osoak men egiten dieten zure eskuei. Gobernu bateko presidenteak ere ez du lortzen horren-besteko boterea izatea.

09.

IGARABA HERNANIN, ITZULERA POZGARRI BATEN KRONIKA

Iñaki Sanz-Azkue

75 urte igaro dira jada, gutxi gorabehera, Hernanin azkeneko aldiz igaraba ikusi zenetik.

Hala diote, behintzat, Ereñotzu inguruko testigantzek. Ordutik, arrastorik ez.

Desagertu egin zen, baina ahozko ondareari esker, gaurdaino iritsi dira herritarren memorian gelditutako kontakizunak eta ezagutzak. Hargatik, agian, ezustean, baina pozik jaso genuen 2021eko abenduko berria: itzuli da igaraba Hernaniko erreketara.

Mugikorrean jaso genuen bideoa (<https://www.youtube.com/watch?v=IK8J3Xo99lo>). Itsas Enara Ornitologoa elkartekoek eta Haritzalde Naturzaileen elkartekoek bidali zizkigutten irudiak. Ezin genuen sinetsi. Grabazio bat zen, Ereñotzu inguruko bailara batean egina. Bertan, putzu batean, igaraba heldu bat ikusten zen batetik bestera. Gaueko irudiak ziren eta arrantzan ari zen igaraba, edota ehizan hobeto esanda, arrainak baino, igelak zituelako helburu.

Berri ona zen, zalantza izpirik gabe. Batetik, 75 urte zirelako Ereñotzun eta Hernanin igaraba ikusten ez zela. Bestetik, ez zelako edozein tokitan filmatu: Aranzadi Zientzia Elkartea sorturiko urmael batean hartu ziren irudiak. Alegia, gizakiak sorturiko urmael artifizial batean. Igarabaren etorrerak, alabaina, atzetik ere bazuen beste irakurketarik. Izan ere, ugaztuna Hernanira bueltatu izanak Urumea ibaiaren eta Urumeako errekaileen, basoen

eta erreka ertzen kalitatea ere hobetzen ari dela aditzera ematen zuen.

Igarabari buruzko ahozko lekukotzak

Igaraba Hernanitik desagertzearrekin batera galdu ziren hari buruzko arrasto asko. Zorionez, ordea, Ereñotzu inguruan bazen, eta bada oraindik ere, umea zela igaraba ikusi eta ezagutu duenik. Izan ere, duela 75 urte arte igaraba (*Lutra lutra*) espezie ezaguna zen bertako biztanleen artean. Ezaguna izanik, izena ere bazuen. Baten faltan bi: *iyaraba* edo *ur-zakurra*. Ezagutza haren haria, beraz, ahozkotasunak eta pertsonen memoriak ekarri digu egundaino. Eta hala, herritarren ahotik jasotakoa oraindik desagertu ez den momentuan, itzuli da Hernanira igaraba, hemendik aurrera ere bertako bizilagunen ahozkotasunean hari buruzkoak hauspotzeko asmoz.

Ezagutzen zutenetako asko bailarako arrantza-leak ziren. Edota ehiztariak. Izan ere, igaraba ehi-za preziatua zen. Haren larruaren bila izaten ziren asko, abrigoa egiteko oso egokia baitzen. Ile itxi-itxia, leuna eta gozo-gozoa dute.

Ehiza bazen igarabarentzat mehatxua, baina hori bezainbestekoa izan zen ere Urumea ibaiak XX. mendean jaso zuen aldaketa. Erribera asko industria gune bihurtu ziren, eta horrek ibaiertzak suntsitu eta hultzadia zena, horma bihurtzea ekarri zuen. Hala, igarabak umatzeko gustuko zituen habitat asko desagertu ziren. Igarabak gustuko zuen izokina ere desagertu zen Urumeatik, eta guztia batuta, igarabak jasango ez zuen egoera sortu zen. Ezin da jakin zehatz-mehatz zein urtetan desagertu zen espeziea Hernanin, baina bertakoen aburuz, 1940-50 urteen artean harrapatu zen azkena Jaizkibel atzealdean, Hondarribian, eta ordurako Ereñotzu

inguruau, eta baita Urumean behera ere, desager-tua omen zegoen.

Ureko zakur igerilaria

Igerilari trebarearen fama du igarabak. Arrantzaleen artean ere ezaguna da, izan ere, bertakoek ondo asko dakite zer jaten duten igarabek: “Zer jateuen? Amorraya! Txingak (arrantza-sareak) majiñat bier txikitu zizkiaten nei hoik amorrayak jateko! Saria txikitu! Sariai zulua in galanta!”. Mustelidoen familiako ugaztun eder honek eta gizakiak, beraz, helburu bera zuten: amuarrainak arrantzatzea. Eta hala, au-retik nahiko lan bazuen, gizakia ere kontrario izan zuen arrazoi horregatik.

Lekukoen arabera, beti harri berean geratzeko ohi-tura du, eta kaka ere beti harri berean egiten du.

Txakurrak bezala "botoiak" ditu igarabak hanketan, baina txakurrak lau baditu, igarabak bost.

"Kaka beti harri batian", esan digute. Usadio horiek izanda ere, igaraba ez omen da harrapatzeko animalia erraza: "zaillak hittun hok harrapatzten. Banaka etortze hittun eta puntu jakinetan kaka plastaka bat itte zitten. Kaka, ez hola kozkorra; likidua bezela, hexur ttiki-ttikin, plaxtaka bat itteik."

Gorotzen bila ibiltzen ziren batzuk, beraz, baina hori ez zen arrasto bakarra igaraba harrapatu nahi zuenarentzat. Ereñotzu inguruau jarri zaion izenak ematen digu pista gehiago: ur-zakurra. Ureko zakurra bezalakoa delako. Ura gustuko duelako, noski, eta zakurra bezala hanketan "botoiak" dituelako. "Hankako botoyak e zakurrak baño bat geyo dizkittek. Zakurrak lau baittu, honek bost. Hoi bazan, ya, iyaraba."

Igerilari aparta da igaraba. Gorputza ere hala du diseinatua, ur azpian, arrantzan, azkar mugitzeko. Gorputz malgua, arina eta mugimendu azkarrekoa. Aurreko hankak palmatuak ditu, eta isats lodi eta indartsua, ura astindu eta abiadura lortzeko, bai eta norabide aldaketetan gorputza laguntzeko ere. Mutturiko bibote itxurako ileek harrapakinak detek-

tatzen laguntzen omen diote, eta hala, uherturiko ur ilunean ere arrainak jarraitzen gai da. Ur azpitik, sarri, denbora luzez irauteko gaitasuna baitu.

Bideoak gordetzen duen sekretua...

2021eko abenduan ateratako bideoa urmael batean dago grabatua, Aiako Harriko Parke Naturalen, Urumea ibaitik ez oso urrun. Arrestian esan den moduan, Aranzadi Zientzia Elkarteak Ereñotzu inguruau egindako proiektu batean sorturiko putzuan, erreka baten aldameneko ur geldoko eremu batean, beraz. Hasiera batean, igarabek ibai eta errekekiko duten afizioa dela eta, bazirudien irudiko animaliaren jokaera ez zela oso ohikoa, baina irakurketa baten ostean, ondorio zentzudunak atera daitezke.

2021eko udazkenean, euriteek eraginda, Urumea bailarako errekaisten ur-emaria asko igo zen. Ur asko zeramaten, eta era berean, urak uhertuta jaiseten ziren, txokolate kolorearekin. Baldintza horietan,

Igerilari ona da igaraba.

igarabaren arrantza zaildu egiten da. Testuinguru horretan arrainak harrapatzea ez da egiteko erraza, eta beraz, ugaztunak beste bide batetik hartu behar zuen jatena. Hala, segituan konturatuko zen, urmalean ere izango zuela zer jan.

Bideoan ondo erreparatz gero, igaraba putzuaren ertzean muturra sartu nahian ikusten da. Behin eta berriz uraren azalean zerbaiten bila ibilikoi balitz bezala. Arrainik ez zen putzuan, noski, baina bertako anfibioak ezagutzen dituen edozeinek segituan asmatuko luke zertan ari den negu betean igaraba ur geldotan, belar artean muturra sartzen. Izan ere, urritik hasi eta abendu-urtarrilla aldera arte, Ereñotzu inguruko bailaretan baso-igel gorriak (*Rana temporaria*), Hernanin *ingela gorriya* moduan ezagutzen direnak, basoetatik putzuetara joaten dira ugaltzera. Nahiko logikoa dirudi pentsatzea, arrantzatzeko zailtasunak zituzenez, igarabak igelez beteriko putzura joateko hautua egin zuela, eta bertan, horiek harrapatzeko ahaleginetan hartu zuela kamerak. Bainan ezin da alde batzera utzi ere, ur-emari handia izan ala ez, igarabak igelak jateko

aukera ikusi izana, eta beste arrazoirik gabe, putzura gerturatu izana ehizatzen.

Baina behin sekretuak kontatzen hasita...

Sekretuak sekretu, ordea, esan beharra dugu pertsona gutxi batzuk jada bagenekeela inguru harten igaraba zebilela. Aurretik esana ziguten Artikutza inguruan ikusia zutela heldu bat hilabete batzuk lehenago. Berri pozgarriena, ordea, uda amaieran eterri zitzagun herniarro. Ereñotzu inguruan, ibaiaren ertzean igarabaren oinatzak agertu ziren legarrean. Alegia, irudirik ez, baina garai bateko ehiztari herniarrek bezala, guk ere aztarna aurkitu genuen. Igaraba Hernanira bueltatu zen. Bideoak, alabaina, arrastoak baiezta zituen, eta berri ona zena, hobea bihurtu. Igaraba itzuli zen, eta bertan jarraitzen zuen.

Hori gutxi ez eta, urtarrilaren 1ean Aranotik beste bideo bat jaso genuen. Bi igaraba ikusi zituzten inguru haietako erreka baten aldamenean, baso

misto batean. Azken berri honek ez zuen horren deigarria ematen, izan ere, aurretik ere jakina bai- tzen Nafarroako mugatik gertu ugaztun hau ibil- tzen zela, baina Artikutzakoa aipuak, Ereñotzuko biek eta Aranokoak, lauek igarabaren itzulera gel- ditzeko asmoarekin zela sendotzen zuten. Berri ona zen zalantzak gabe.

Igarabaren presentzia, ziur asko, ez zetorren ka- sualitatez. Izan ere, azken urteetan Urumea ibaia- ren ur-kalitatea asko hobetu da, basoen azalera ere handitu da eta basopea ere sortu. Horrez gain, aurretik esan den moduan, bertako bailaretan ur- maelak sortu izanak hainbat espezierri mesede egin dio, eta kasu honetan ikusi den moduan, igarabari berari momentu txar batean elikagaia aurkitzen ere lagundu dio, inguru horietan bere biziraupena pos- sible eginez. Igaraba Euskal Herrian galtzeko arris- kuan dagoen espeziea izanik, pozteko berria da, zalantza izpirik gabe.

Datuetan lupa jarriaz

SECEMek (Sociedad Española para la Conserva- ción y Estudio de los Mamíferos) ateratako datuen arabera, 1985ean igaraba Euskal Autonomía Erki- degoan, Araban soilik aurki zitekeen. Bizkaian eta Gipuzkoan ez zegoen alerik, nahiz eta Bidasoa inguruan aipu bat zegoen Nafarroako aldean. 1992ko mapan ikus daitekeenez, egoerak txarrera egin zuen, eta Araban datuak okertzera egiteaz gain, Bizkaian eta Gipuzkoan ere ez ziren asko hobetu. Hernanin, alabaina, Kartola eta Sagarreta bailara inguruan, Leitzaran bailararekin eta Aranorekin mugan, arrastoak aurkitu ziren. Ereñotzu inguruan eta ur behera, gauzak modu berean jarraitzen zuen. Aztarnarik ez.

2021ean SECEMek berak egindako ikerketa batean, Iberiar Penintsula osoan Gipuzkoa da igarabaren

aztarna gutxien aurkitu den guneetako bat. Euskal Autonomía Erkidegoan eta Nafarroan egoerak ho- bera egin du, eta datuek ere hala diote: 1984-86 urteen artean aurreneko laginketak egin zirene- tik, aurkituriko guneen kopurua hiru aldiz igo da 2018an.

Duela urte gutxi hasi ginen entzuten igaraba berriz ere Urumean ikusteko aukera izan genezakeela, eta datuek ere hala diote. Izan ere, ibaien, erreken eta basoen kontserbazio egoera hobetzen doan errit- mo berean joan da berreskuratzen igaraba aurretik galdurik eremua. Orain Hernani ingurura ere iri- tsi da, baina, azken sekretu bat kontatzen hasita... jakin beharko zenukete Maialen Lujanbiok jada esana zizuela igaraba itzuliko zela. Ikusi bestela, jarraian kontatuko dizuedana.

Igaraba kirolegiko igerilekuan

*Burua uretik atera
ta ur-txakurraren tankera.
Desagertuak ginala baino...
Iyarabak hemen gera!*

Hernaniko kirodegian, igerilekuan badira animaliei buruzko hainbat panel zintzilikatuak. Ainara Az- piazu "Axpi"k egin zituen Urumea bailarako anima- lien ilustrazio ederrak, eta horiei Maialen Lujanbiok jarri bertsoa. Eñaut Agirre eta Iauok aritu ginen proiektu horretan elkarlanean, Ainhoa Makazaga- ren gidaritzapean, Urumea bailarako ondarea ige- rilekuan sartu nahian, eta hala proiektu berritziale bat egiteko asmoz.

Meriendatxo baten bueltan, elkartu ginenean, Maialen Luanbiok ondo asko ulertu eta bar- neratu zuen pasa nion informazioa, eta hala

Igaraba kirodegiko igerilekuan.

IYARABAK

Burua uretik atera
ta ur-txakurraren tankera.
Desagertuak ginala baino...
Iyarabak hemen gera!

bota bertso bidez: “Desagertuak ginala baino... Iyarabak hemen gera!”. Igaraba bueltan ikusiko genuela atera zen elkarrizketan, eta Maialenek ezin hobeto txertatu bertsoan. Busti egin ginengi, igarabaren etorrera aurreikusi genuen igerilekuko hormetan adieraziz. Hala pasa ditu hilabete batzuk, herniarrei abisua emanet edo, igaraba bazetorrela zioen bertsoak, hura nork irakurriko zain. Igaraba Urumean murgiltzen den moduan ariko dira orain herriko ume, gazte eta helduak kirodegiko igerilekuan. Igerilari ona dela gure ur-txakurra eta, hala aterako al dira ikasten ari diren guztiak?

Istorio honetatik guztitik, iraganean gertaturikoa ahaztu gabe, oraina eta etorkizuna dira kontuan hartu beharrekoak. Urumeako biodibertsitatearen onerako, igarabaren kontserbazioa garrantzitsua den moduan, da importantea ikustea ekosistemak hobetzen goazen heinean, espezie batzuen egoera berreskuratu egiten dela.

Hala, etortzen dira galderak burura: Ikusiko al dugu etorkizunean muturluze piriniotarrik Urumeako beheko aldean? Edota otso edo katamotzik gure basoetan? Bere garaian gurean izan ziren espezie mehatxatu hauek itzuliko al dira? Arrastoei segika jarraitu beharko dugu...

10.

INAUGURACIÓN DE LA ERMITA DE ZIKUÑAGA (HERNANI)

Xabier Arraztio Oiz (arquitecto)

El 26 de marzo de 2022 se inauguró la Ermita de Zikuñaga de Hernani.
Algunas líneas para recordar su historia.

La tradición del culto a la **Virgen de Zikuñaga** es muy antigua en la Villa de **Hernani**; ya en **1529** se tienen las **primeras referencias** escritas de la imagen románica blanca, que data del siglo XII-XIII.

La ermita se situaba en las orillas del río Urola, en una campa del actual barrio de Zikuñaga (Zikuñaga auzoa), con los montes Onddi y Adarra de fondo,

donde se celebraban **fiestas y romerías** muy populares entre la gente del pueblo y los venidos de fuera.

Ese entorno idílico se fue transformando con el **desarrollo industrial del siglo XX**. En **1935** se instala en sus alrededores la empresa Papelera Guipuzcoana de Zikuñaga S.A., y numerosas industrias ocupan las orillas del río.

En **1949** la imagen de la Virgen es llevada a **restaurar**, y aquella imagen románica blanca de la Virgen con el Niño, **vuelve de color negro**, y con las facciones cambiadas.

Las necesidades de crecimiento industrial hacen que la Papelera **compre** al Obispado el **terreno** en el que se asentaba la ermita de Zikuñaga en **1974**. Este hecho generó mucha controversia y polémica en el pueblo. Tras numerosas propuestas y proyectos, se llegó al **acuerdo** de **trasladar la ermita** a

otra ubicación. Mientras tanto, en un entorno cada vez más industrializado, seguía el culto a la Virgen en la vieja ermita.

El Jueves Santo de **1979**, la imagen negra de la Virgen de Zikuñaga fue **robada**, desconociéndose desde entonces su paradero, y creándose la leyenda de que aparecería una vez reconstruya la ermita. Actualmente, hay una réplica en la capilla de Zikuñaga de la Iglesia parroquial de San Juan Bautista de Hernani, realizada por Sindy Santiago.

La Ermita de Zikuñaga vuelve así a estar presente en el paisaje hernaniarra.

En 1985 se celebró la **última misa**, y en 1987, con la condición de reconstruirla, fue **desmontada** y **derribada**. Las piedras de la fachada, numeradas una a una, se almacenaron y custodiaron desde entonces en la fábrica Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga.

En 2016 se retoma e **impulsa la reconstrucción** de la ermita liderada por el párroco José Luis Aperribai Madinabeitia y un grupo de colaboradores donde destacan entre otros Juan Miguel Molina como nexo de unión con la Papelera, y Arkaitz Larrañaga como miembro de la comisión de Zikuñaga auzoa. El proyecto de reconstrucción de la ermita es obra de los arquitectos Xabier Arraztio y Eneko Uranga.

La nueva imagen de la Virgen de Zikuñaga que hoy se encuentra en la ermita reconstruida es obra del artista hernaniarra Gorka Asiaín.

El 26 de marzo de 2022 una vez finalizados los trabajos de reconstrucción, se inauguró de manera solemne la ermita en su nueva ubicación, con una masiva asistencia de público, en un día soleado, de muchas emociones contenidas durante más de 35 años de ausencia, pero que manifiestan la permanencia de la ermita en la memoria de muchos hernaniarras. La procesión de la imagen a cargo de los vecinos de Zikuñaga, con el himno de la Virgen interpretado por la Banda Municipal y acompañado de una cerrada ovación de los presentes es uno de los momentos más emotivos del acto de inauguración.

INAUGURACIÓN DE LA ERMITA DE ZIKUÑAGA

26 de MARZO, sábado 17:00 horas

Dada la importancia que a lo largo de la historia ha tenido la Ermita de Zikuñaga en Hernani, os invitamos a los actos de celebración de la inauguración de la nueva ermita.

Junto al caserío Orkola del barrio de Zikuñaga
HERNANI

INTRODUCCIÓN

Breve Procesión de la imagen desde el aparador.

EUCARISTÍA

(Preside el Vicario)

ORACIÓN DEL PUEBLO

(bertsolarri)

OFRENDA

Ofrenda floral: Asociación de vecinos

Himno de Zikuñaga (J.Zubimendi, C.

AITA GUREA (P.Madina, Coro Ozea)

ARRENKA (J.J.Arregi, Paz para Ucrania)

COMUNIÓN (AVE VERUN. Coro Ozea)

FINAL

BENDICIÓN (Imagen y Ermita)

Himno de Zikuñaga (J.J.Arregi, C.

Agur Jaunak - Agur Denok (Banda)

Tamborrada (Asociación de Vecinos)

La imagen se trasladará al interior

Visita a la imagen en el interior

de Zikuñaga.

AGRADECIMIENTOS

Ayuntamiento de Hernani

Asociación de Vecinos de Zikuñaga

personas que han hecho posible la construcción

ROMERÍA

Hernaniko Musika

NOTA: Para acceder a la ermita habrá que cruzar la carretera
(Llamen a la Parroquia 943.55.26.84 o a la Asociación de Vecinos)

ERMITA DE ZIKUÑAGA PROGRAMA

e Historia de la Ermita

arcamiento a la Ermita (Banda Municipal de Hernani)

cario General de Donostia en funciones)

os de Zikuñaga, Sociedad Ciclista
ra Goiz Eguzki)

(ki)
nia)
nki)

oros Goiz Eguzki y Ozenki)
la Municipal de Hernani, Coros Goiz Eguzki y Ozenki)

inos de Zikuñaga)
or de la Ermita y se colocará en su habitáculo.
de la Ermita. A la salida se repartirá la estampa de la Ama

de Hernani, Papelera Zikuñaga, Obispado de Donostia,
, a todos los participantes del acto y a todas aquellas
reconstrucción de la Ermita de Zikuñaga.

a Eskola: Trikitia (Sidra de la Asociación de Sidrerías)

por desde el barrio de Zikuñaga para mayores e impedidos.
Asociación de Vecinos de Zikuñaga 656.41.56.92)

ZIKUÑAGAKO AMA

Antzinatik dator herritar joera
Maria zaindari takiko egitea

Zortzi mendez gero guganatu da:
Hernanik zaindari badu Andre Mari

Noiz-nola agertu zen ez jakin arren,
ez zikoinak bertan pausatzen ziren

Horrela, guk dugu orain omentzen,
eginez bertako: Zikuñagako

Asabak bezala gu babes eske
haur, gazte, adineko hermaniarrentzat

Agur, agur, agur Maria
agur, agur, Ama gurea

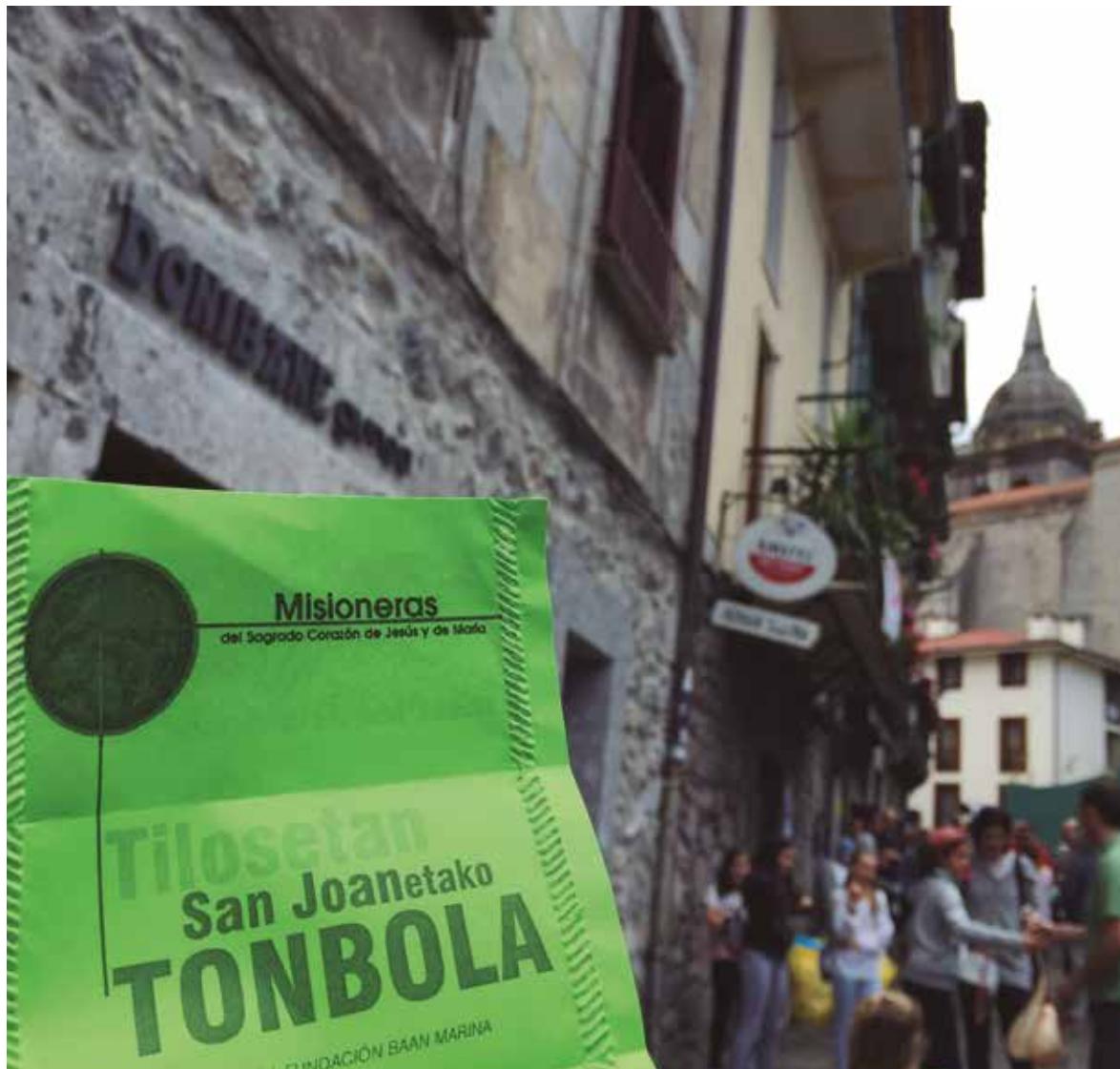
ZIKUÑAGAKO ERMITA
HERNANI

1529-2022

Estampa de la Virgen de Zikuñaga con motivo de la inauguración de la ermita en 2022.

11. 75 AÑOS DE LA TÓMBOLA DE SANJUANES (1947-2022)

Xabier Arraztio Oiz

Es ya una tradición de las fiestas de San Juan de Hernani la Tómbola de los Tilos, una iniciativa voluntaria con fines solidarios que este año 2022 ha cumplido su 75 aniversario.

La primera tómbola se organizó en el año 1947, en los arcos del Ayuntamiento, promovida por la Parroquia San Juan Bautista. Al año siguiente, en 1948, se trasladó su ubicación a un local en la plaza perteneciente a los señores de Ganzarain. En 1953 vuelve a cambiar de ubicación, a un bajo de Cáritas Parroquial del Paseo de los Tilos (edificio Kale Nagusia 13) donde permanece hasta nuestros días.

La venta de los boletos se realizaba en el propio local y en distintos puestos instalados en el kaxko: Plaza Berri, Gudarien Enparantza, en los Tilos... debido a la progresiva falta de voluntarios el número de puestos y el horario de atención fue disminuyendo con el paso de los años. En la actualidad la venta de boletos se hace exclusivamente en el local de los Tilos DONIBANEgunea.

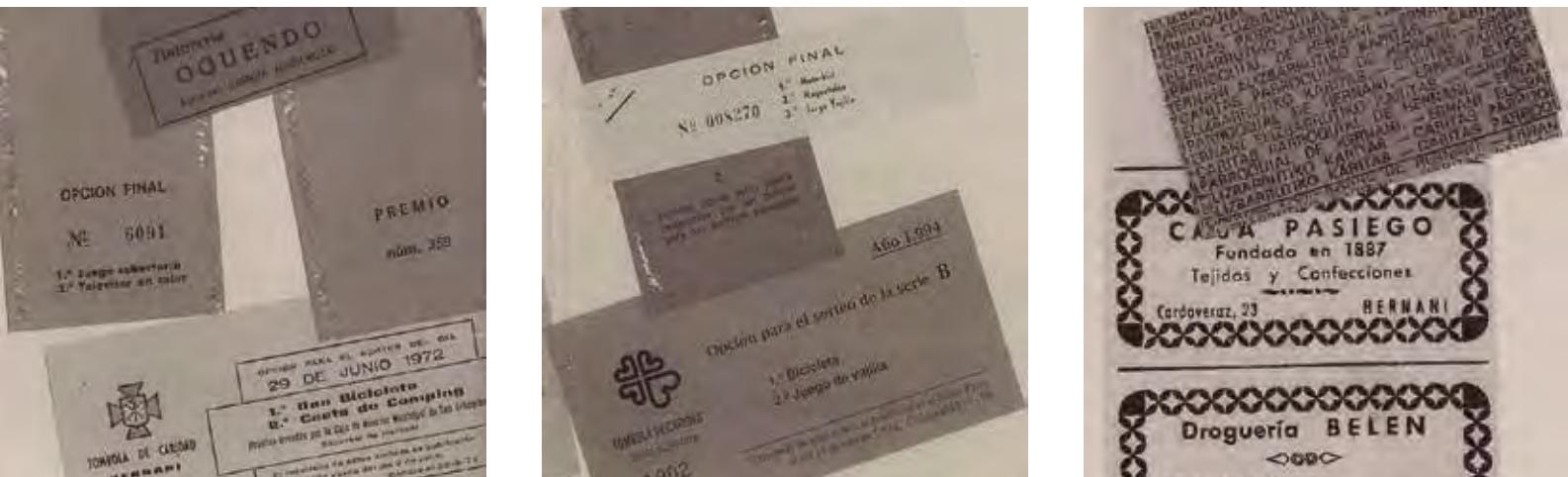

Local DONIBANEgunea en el Paseo de los Tilos durante las fiestas de San Juan.

María Jesús Arraztio (Hernani, 1946)

"De joven me hacía muchísima ilusión cuando vendía los boletos con mi amiga Pili Arondo. Empezamos como voluntarias con unos 14 años, y estuvimos 4/5 años vendiendo boletos. Hacíamos turnos de 2 horas. Había turnos por la mañana, de los que nos encargábamos los jóvenes, y otros de tarde hasta cerrar hacia las 12 de la noche de los que se encargaban los adultos y organizadores (Maritxu Lizeaga, Mari Cruz Uria, Alfredo Azcue...). Uno de los sitios donde nos poníamos era en Plaza Berri, esquina con la calle Mayor. Era un lugar muy transitado. Otro sitio de venta de boletos era la Plaza, esquina con la calle Mayor, en la casa de los Madina, y también en la misma puerta de la tómbola, en los Tilos. Una daba los boletos y otra los cobraba. 1 peseta, en papel, por boleto. Al acabar el turno venía la persona responsable y se llevaba el dinero. Mayoritariamente los premios eran donaciones de establecimientos y empresas de Hernani: Puig, Amegar, Montes, Drogería Belén, Casa Pasiego.... Había premios directos, otros que se sorteaban cada día a última hora, y unos premios finales sorteados el último día de la tómbola. Entre los premios recuerdo: botellas de vino, jabones, cacerolas, cuberterías, balones, polvos calber, una radio Philips, cajas de galletas, bolsas de caramelos, baterías de cocina, cafeteras italianas y hasta una bicicleta. De niña recuerdo ir con mi padre (Martin Arraztio) a misa mayor el día de San Juan, 24 de junio, a las 10 de la mañana. Los hombres se sentaban a la izquierda y las mujeres a la derecha. A la salida pasábamos por la tómbola y comprábamos unos boletos. De niña tenía ilusión de que me tocara algo, no tenía conciencia de que aquello era para la caridad. El día de San Juan bajaba mucha gente de los caseríos a la misa mayor y después se jugaba mucho dinero en la tómbola. Se hacían largas colas para comprar boletos. La tómbola era algo muy importante en las fiestas."

El formato de los boletos ha ido cambiando con el paso de los años. Al principio el boleto consistía en una tira de papel que iba dentro de un envoltorio con anuncios de los comercios. Este formato fue evolucionando hasta el actual, unos boletos impresos y cerrados mecánicamente.

Formato de los boletos a lo largo de los años.

Formato de los boletos en la actualidad.

Los premios han ido variando con el transcurso de los años. Había premios directos y otros más importantes que entraban en un sorteo diario, o un sorteo final con premios más extraordinarios. El listado de premios a sortear aparecía incluso publicado en el programa de fiestas de los años 50. Hoy en día, por razones de funcionamiento y operatividad, todos los premios son directos.

Cesar Otamendi (Hernani, 1974)

"Lo más emocionante de la tómbola es la ilusión de abrir los boletos. Recuerdo de niño que llevabas el boleto premiado y no sabías el regalo que te iban a dar: había cazuelas, colonia Calber... tal vez por eso, hoy en día, el regalo estrella de la cuadrilla sigue siendo la colonia. No paramos de comprar boletos hasta que toca!".

Portada de los programas de fiestas de 1952 y 1955, y premios de la tómbola de dichos años.

Regalos tómbola 2022, y algunos de los voluntarios que hacen posible la Tómbola.

Maren Otamendi (Hernani, 2011)

"Me divierto mucho vendiendo los boletos con mis amigas, sobre todo cuando repartimos los premios. Montando la tómbola también me lo paso muy bien, porque estamos toda la familia involucrada".

Después de 75 años, la tómbola sigue teniendo gran acogida entre los hernaniarras. Su privilegiada ubicación, en el paseo de los Tilos, uno de los puntos neurálgicos de las Fiestas de San Juan, y una larga y arraigada tradición hacen que cada año se vendan alrededor de 10.000 boletos, teniendo que cerrar la tómbola incluso antes de lo previsto por la venta de la totalidad de los boletos.

Javier Arraztio
(Hernani, 1947)

"Mis recuerdos de niño era que había muchos puestos por todo Hernani. 2 mujeres mayores en cada puesto vendiendo boletos. Los premios eran modestíos: jaboncillos, polvos talco, colonia..."

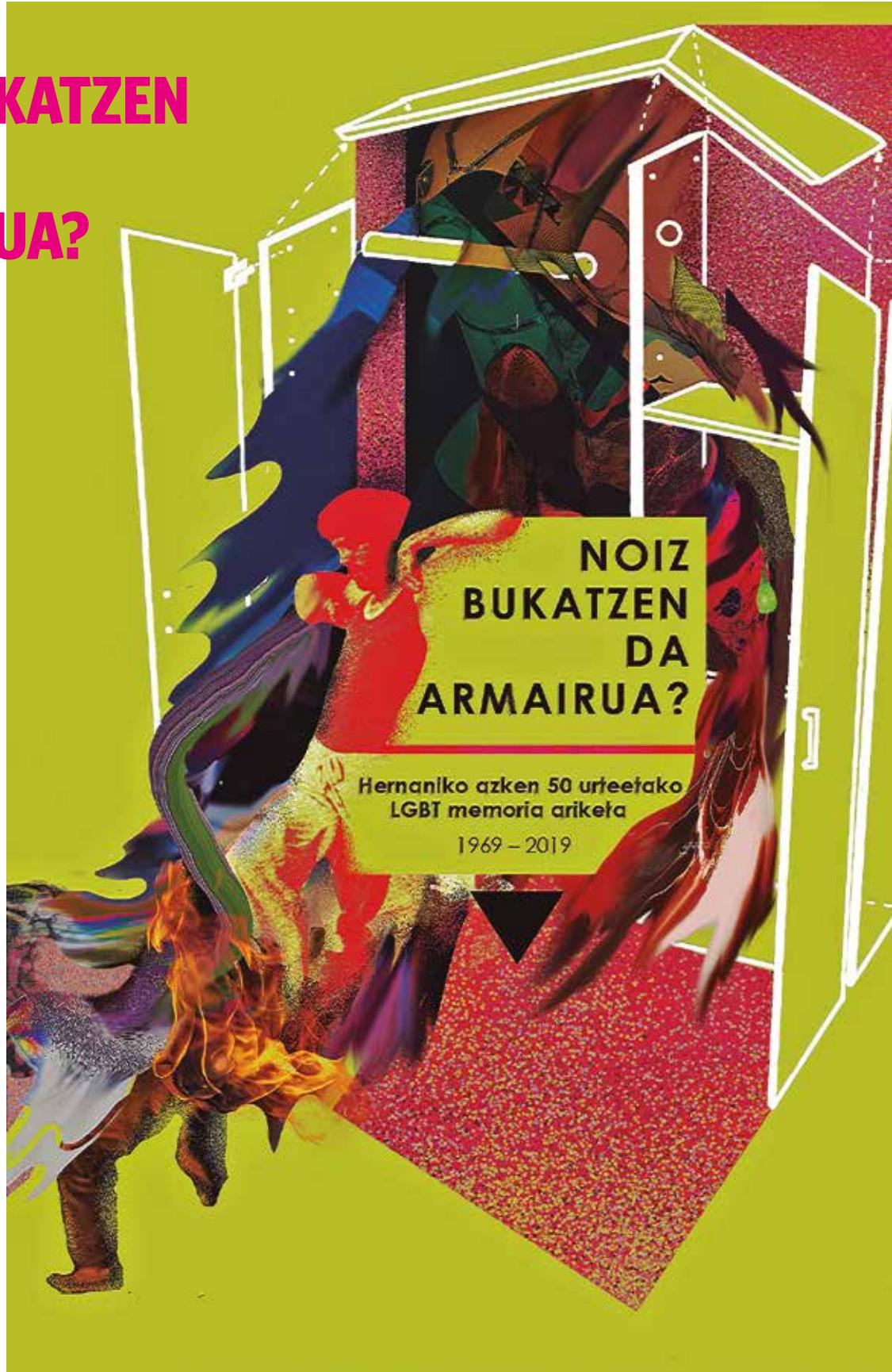
La labor voluntaria y desinteresada de quienes organizan y atienden la tómbola es el futuro para la permanencia de esta tradición de fiestas de San Juan, junto con la generosidad del pueblo hernaniarra, con su contribución económica para las causas sociales del pueblo y de otras partes del mundo.

GONZÁLEZ "GALDEANO", José Luis: Una historia local: La Tómbola de Caridad . Hernani, 1995.

12. NOIZ BUKATZEN DA ARMAIRUA?

Egoitz Arbiol Albeniz
Ibai Fresneda Moreno

Norbera heldu behar da galdera hori egitera, ostean, galdera horrek oihartzun kolektiboa izan eta jende gehiagok bere buruari galde diezaion. Galdera hori eterri aurretik bide bat dagoela iradoki dezakegu ere. Nor zaren galderari erantzunez saiatuz urratzen hasten zarena. Eta galdera hori, ziurrenik, beste galdera batetik dator: *Zer ari naiz ni hemen kankoan, beste guztiak hor barruan zaudetenean? Zergatik nago ni bazterrean? Zergatik ez dut ikusten nire islarik munduan? Zergatik ditut horrenbeste arantza barruan?*

2018 inguruan, ostean liburu itxura hartu duen "**Noiz bukatzen da armairua**" liburuaren lehen pausoak ematen hasi ginen. Helburu argi bat genuen, Hernanin azken 50 urteetan (1969 - 2019) egon den LGBT pertsonen historia (bat) jasotzea. Horretarako, hainbat aurre-elkarritzeta prestatu genituen eta ikerketa plan bat egin genuen ere. Baina, hasi eta gutxira, bazterretan egoteak ematen duen begirada lagun, prestatu ibilbideak ez zuela helburua betetzen ohartu ginen. Gizarte Zientzieko dizielinek ematen dituzten ikerketarako metodo eta tresnek, nolabait, emaitza baldintzatzen zuela konturatu ginen, informazioa kategorizatu eta ulertzeko garaian elkarritzatzen ari ginen pertsonen bizitzak birrintzen ariko bagina bezala.

Ikerketak, baina, ikertzen duten horrekiko daude zoretan, eta ez diziplinarekiko.

Gauzak horrela, 60. hamarkadatik 2010eko hamarkadako pertsonak elkarritzetazeari ekin genion. Guztira, 17 elkarritzeta egin genituen eta Hernaniko beste historia bat josten hasi ginen, beste batzuen ondoan, elkargurutzatuak, azpian eta gainean. Zeren historiak narrazioak dira, leku berdinatan gertatzen diren narrazioak, istorioak, biziarenak, minak eta loreak.

Horrela, aldatu zitzaigun Leoka pareko ikuspegia; jakin genuen Andre kalean egon zela gizon maritxu batek eramatzen zuen arropa denda bat eta bikote diseinatzaleak Donostiako Zinemaldiko garaiko izarrekin eterri izan zela Hernanira; ezagutu genituen lesbianek izandako gatazka politikoak eta

txosnetan EHGAMek garatutako hainbat kanpainen berri; ezagutu genituen Donostiaroan anbientera mugitzen ziren maribolloen istorioak, Hernaniko Atxur tabernako hastapenak; Karboneraren bueltan emandako mugimendu transmarikaboloa eta honek suposatu zuen arnascunea; HIESak Hernani inpaktatu zuelaren berri izan genuen; eta Moioren aurretik joandako J.M eta Edurneren historiak ezagutu genituen ere.

Historia letra larriz idazteak suposatzen duen botre-re posizioari beldur izatearen ondorioz edo, esango duguna da guk idatzi duguna historia bat dela, aurretik aipatu bezala, Hernaniko beste ehundaka historia-hairekin gurutzatzen dena eta beste historiarekin nahastu gabe zentzurik ez duena. Baina historia honek badu berezitasun bat: esan nahi da, LGBT pertsonon bizitza herrian ema(te)n d(ir)en dinamikak baldintzatua da. Eta dinamika hauek dira, LGBT pertsonontzat mingarriak izanagatik, fokuan jarri behar direnak. Hau da liburua amaitu osteko hausnarketetako bat. Zeren, ez genukeen nor garen galdeku beharko gure nortasunak, praktikak eta desirak ikusgai balira; ez ginateke kankoan sentituko herria osatzen duten dinamikak baztertzaleak ez balira; ez genuke zertan gure lekua bilatzen aritu behar, herrian gure isla topatuko bagenu.

Eta arantzak...? Liburuak bigarren hausnarketa bat ere eman zigun. Arantzak gureak ez direla ohartu ginela. *Heteroarauaren* barruan bizi den orok dituela. Guk barruan sentitu izan ditugula, bai, eta leku deserosan/mingarrian egonagatik kendu eta sendatza era heldu gara asko. Baina, tamalez, *zisheteroarauan* bizitzeak ematen duten pribilegioek arantza hauek (*Galdera deseroso itxura dutenak askotan*) norberetza era matzen du, begi-bistakoa den indarkeria *zisheteropatriarkala* errepruditzera eta normalizatza. Izan ere, indarkeria *zisheterosexuala* ez da LGBT pertsonok bizi dugun egiturazko indarkeria, guztiok bizi duguna baizik. Eta gu, ari gara indarkeriari aurre egiten, eraldaketa sustatzen. Eta zu(e)k?

Noiz bukatzen da armairua?

13. "IZAN ZIRELAKO" HERIOTZA ETA DOLU PERINATALAREN TXOKOA HILERRIAN

Esti Zeberio Zubelzu
Sahatsa Jauregi Azkarate

Udalak hilerrian sortutako espacio berria
haudunaldian, erditzean edo jaio eta
gutxira hildako umeei dago eskainia.

Hernaniko Udal hilerriak espacio berria du, "**Izan zirelako**" heriotza eta dolu perinatalari eskainia. Heriotza eta dolu perinatala deritzo haudunaldian zehar, erditzean edo jaio eta gutxira hiltzen diren umeei eta hauen gurasoek, senitartekoek edo gerutukoek bizi duten dolu prozesuari.

Datuek diote, gaur egungo gizartean, lau haudunaldieta batek ez duela aurrera egiten. Galera horietako asko haudunaldiaren aurreneko hiruhilekoan izaten badira ere, haudunaldiak iraun dezakeen 42 asteetako edozein momentutan, erditzean, edo jaio eta gutxira gurasoek bizi dezakete jaiotzear dagoen umearren heriotza. Bizi berriak heriotzarekin egiten du topo, eta horrekin umearren eta gurasoen etorkizunak.

Heriotza eta dolu tabua

Heriotza perinatala bizi duten gurasoek gainera, badute gain karga bat: tabua den dolu bat bizi beharko dute. Zergatik? Gizarteak berarekin eta normaltasunez bizi du umearen haurdunaldia, askotan bere izenez deitu dio iristear den umeari... Hainbat arrazoi medio ordea, haurdunaldia amaitu egin da eta umea hil egin da. Eta orain? Gizarteak ez du umea ezagutu, ez du aintzat hartu, eta beraz berarentzat ez da existitu. Hori da gurasoek ume gabe kalera irtetean bizi duten errerealitatea. Eta horren atzetik, hainbat mezu: "... lasai, izango duzu beste bat..."; "... behintzat haurdun zinela gertatu da eta ez behin umea jaiota..."; "... gutxienez ez duzu ezagutzen eta maitatzeko denbora izan...". Dolu prozesu zaila izaten da, saminez eta askotan ezkutuan bizitzen dena, normaltasunetik urrun.

Legearen aurrean ere, hainbat oztopo bizi behar izaten dituzte semea edo alaba galdu berri duten gurasoek. Izan ere, 24 asteak bete arte amak normaltasunez bizi du erditzea, bere uzkurdura, dilatazio eta kanporatzearekin... eta umea jaio egiten da, bizirik edo hilda. Eta ikus dezake, maitatu, agurtu... baina ez eraman. Umea erditze gelan entregatzen da, eta gurasoek ez dute berarekiko eskubiderik: ez lurperatzeko, ehorzteko eta ezta beharrezkoa duten agur hori emateko ere. Hala dio legeak. Gurasoek beste oztopo batekin ere egingo dute topo: umea ezingo dute Familia Liburuan inskribatu. Ez da existitu. Kasu honetan, muga ez du haurdun pasatako aste kopuruak jartzen, umea bizi du denborak baizik. Haurrak jaio eta 24 ordu igaro behar ditu bizirik, legalki, haren existentzia bermatu ahal izateko. Horiek dira, umea galdu duten gurasoek aurre egin beharreko bi momentu, baina ez bakarrak.

Espazio berria

"Izan zirelako" espazioak, ume horiei lekua eman, eta heriotza eta dolu perinatala ikusaraztea du helburu. Espazioaren sorrera elkarlanaren ondorena izan da: bzipen hau aurreneko pertsonan sufritu duten familia herniarren, Udalarena eta Saitza Jauregi artistaren. Hiruen artean definitu eta landu da espazioa: beharrak aztertu dira eta horiei forma eman zaie, espazio bakar batean.

Hala, "Izan zirelako" espazioak, hilerriko sarreratik oso hurbil kokatua dagoenak, hiru elementu nagusi izango ditu:

Batetik, hesi txuri bat, izarrez betea, hau baita ume txiki hauen sinboloa bat. Izar horietako batean,

"Izan zirelako", Sahatsa Jauregi artistaren obra.

gurasoek, senitartekoek edo behar hori sentitzen dutenek aukera izango dute umearen izena jartzeko, eta ospitalean utzi edo Familia Liburuan inskribatu ezin izan zuten umeari lekua emateko. Hernaniarrei zein beste herrietatik gerturatutakoei zabalik egongo da espazioa, eta momentuan bertan izango dute izena jartzeko aukera, inongo eskaerarik egin beharrik gabe.

Izar bat ere egongo da lurrean, erdigunean hodi luze bat izango duena lurpean 2 metroz sartzen dena. Bertara gutun, ohartxo edo bestelako mezuak sartzeko aukera izango da, lurperatu ezin izan zuten umearen simbolismo gisa.

Eta azkenik, banku bat ere izango du espazioak, bertan egoteko behar hori sentitzen duen pertsona orok aukera izan dezan.

Bi helburu, gutxienez

"Izan zirelako" espazioak bi helburu beteko ditu, gutxienez. Batetik, ospitalean umea utzi behar izan zuten gurasoek edo behar hori dutenek espazio bat izatea. Eta bestetik, egun ikusezina den dolu eta heriotza perinatala ikusaraztea, existitu ziren umeei lekua ematea, izenak berak dioen moduan, *izan zirelako!*

CRÓNICA HERNANI 2021 KRONIKA

Udal Artxibo Zerbitzua

Eskerrak Hernani 2022 urtekari hau osatzeko laguntza eman,
artikuluak idatzi eta parte hartu duten guztiei.

URTARRILA / ENERO

- Hernani: 20.438 habitantes. Segun datos publicados por el INE (Instituto Nacional de Estadística), la renta neta media por habitante en Hernani asciende a 15.078 euros. Urte hasieran, 954 langabe daude herrian.
- Hernaniko Udal. 2021eko aurrekontua: 27,800.000 euro (-%5,95 = - 1.800.000 euro). Diru sarreretan jaitsiera handia izan arren, zerbitzuak eta diru-laguntzak mantendu dira. El remanente de 2020 (+- 4,5 millones) se destinará, entre otros, a recuperar varias de las inversiones no llevadas a cabo.
- Mendiriz Mendi Elkartea, 75 aniversario.
- Gaztelekua eraberritzeko obrak hasi dira.
- Los ayuntamientos de Beterri - Buruntza prorrogan el convenio

(2017) de colaboración / cooperación municipal en materia de desarrollo local, promoción económica y empleo (Beterri - Buruntza sigue siendo la única comarca de Gipuzkoa que no cuenta con una agencia de desarrollo comarcal). Daiteke ikaskuntza bitartekaritza zerbitzu berria jarri dute martxan, Florida auzoa 28ko egoitzan. Langabetuak kontratazeagatik, diru-laguntzak...

- El Ayuntamiento renueva el parque infantil Politena, en Florida auzoa.

• **OIARSO Kooperatiba - BEXEN Medical (BEXEN Bioservices) fabrica ya (desde diciembre de 2020) en sus instalaciones de Hernani, a pleno rendimiento, mascarillas quirúrgicas (600.000 / semana); además de ser el almacén de vacunas de la CAV contra SARS-CoV-2/ COVID-19 (Coronavirus).**

• Dan comienzo las obras de remodelación del apeadero, de la nueva estación de RENFE Hernani - Centro. Las obras de prolongarán durante, aproximadamente, 13 meses. Problemas por los ruidos que genera la obra, y preocupación por la repercusión que durante el transcurso de las mismas tendrá respecto de las plazas de aparcamiento en Karabel auzoa.

• Recogida de firmas en pro del ejercicio del derecho a decidir y la celebración de un referéndum en el que se tome en consideración la decisión de los vascos (*Hamaika Gara / Gure Esku Dago*).... hasta junio de 2021.

• Goiz Eguzkik eta Chillida Leku Museoak hitzarmena sinatu dute: martxoaren 31 arte, jubilatu etxeko baziideek aukera izango dute museora dohain bisitatzeko.

- "Leges naturae" erakusketa Chillida Leku museoa, ekainera arte.
- Mª Jesús Anzizar (caserío Loidi) reconocida con la insignia al "Merito en Emergencias y Protección Civil, 2020" (Gobierno Vasco) por la ayuda facilitada en el accidente que en el río Urumea (07 mar. 2020) causó el fallecimiento de 3 personas.
- La asociación *Gogoan, por una Memoria Digna* insta al alcalde de Hernani a retirar de espacios públicos fotos, pintadas y carteles a favor de presos de ETA hernaniarras.
- KZ Gunea. Hainbat gairi buruzko hitzaldiak (online) YouTube kanaletik.

URTARRILAK 1 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.183.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 259,93.

URTARRILAK 2 ENERO

- Remonte. Final del Campeonato de Parejas de Remonte, en Galarreta.

URTARRILAK 2 - 5 ENERO

- Neguko oporretan zer? Haur eta gazteentzako programazioa (Hernaniko Udal / DOBERA Euskara Elkartea). Hainbat ekitaldi ere, Portu auzoan (AVV Portu Auzoa).

URTARRILAK 4 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.200.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 213,68.
- Según cifras oficiales, en Hernani se han producido 18 fallecimientos (tasa de mortalidad: 1,5 %).
- Udalak sensibilizazio kanpaina abian jarri du pandemiari aurre egiteko, herritarrei arduratsu jokatzeko eskatuz.
- Gotzon Huegun eskultorearen "Gu" obra Urbietako kalean, Atsegindigenean eta Latsunbeberri auzoaren arteko eskaileretan (Arte Sorkuntzaren Beka, 2017).

URTARRILAK 5 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.203.

URTARRILAK 6 ENERO

- *Bertsolata 2020* (Paulo Txikiya Bertso Eskola). *Bertso Jaialdia* Biteri kultur etxean.

URTARRILAK 7 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 243,49.
- Gaztelekuko lokalean berrizte obrak egiten ari dira; baina, hala ere, programazioa berriro martxan...

URTARRILAK 8 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 248,46.
- Euskal preso eta iheslarien es-kubideen aldeko urteko aurreneko kontzentrazioa, ostiralero egiten dira (Hernaniko preso eta iheslarien senide eta lagunak).

URTARRILAK 9 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.213.
- Alerta horia izotzagatik, temperatura baxuengatik eta elurragatik.
- Euskal presoen eskubideen aldeko mobilizazioa(k) Antziolatik, Floridatik eta Tellerigaindik; zutabeek bat egiten dute Atsegindigegin (*Bidea gara* ekimena, SARE).

URTARRILAK 11 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.220.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 258,40.

URTARRILAK 12 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.228.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 248,46.

- Tras el periodo navideño, se mantienen las restricciones en vigor: cierre perimetral de/en la CAV, limitación de movilidad nocturna o "toque de queda" (22:00 - 06:00), horario máximo de cese de actividades a las 21:00 h.; horario de cierre de hostelería entre las 20:00 h. y 06:00 h., agrupaciones de máximo seis (6) personas... Vuelve el deporte escolar, en grupos de 6 personas, y sin usar vestuarios.

URTARRILAK 13 ENERO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.232.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 248,46.
- Encuentro literario en Biteri kultur etxe: "Los asquerosos" (Santiago Lorenzo).

URTARRILAK 14 ENERO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.238.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 268,34.
- Odola emateko hitzordua Goiz Eguzkin.
- Eukalipo landaketen ingurumen eragina Urumea bailaran hitzaldia (Arturo Elosegi / Iñaki Sanz-Azkue) Ereñotzuko auzo udaleko areto nagusian.

URTARRILAK 15 ENERO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.245.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 283,24.
- Migrazioa ardatz hartuta, herriko gazteen topaketa Urumea HerriGunean (AMHER).

URTARRILAK 16 ENERO

- Haur antzerkia Biteri kultur etxe: "Laika" (Xirriquiteula Teatre).

URTARRILAK 18 ENERO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.265.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 318,03.

URTARRILAK 19 ENERO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.284.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 402,50.
- Literatura solasaldia udal liburutegian: "Erraiak" (Danele Sarriugarte).
- Incendio en una vivienda de Elcano kalea al prender fuego el extractor de cocina: una mujer herida con quemaduras en una mano.
- Tabernetako Bertso Txapelketarik ez; horren ordez, bertso sorta kalerazen du Bertso Eskolak.

URTARRILAK 20 ENERO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.296.

- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 442,26.

URTARRILAK 21 ENERO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.305.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 467,10.

URTARRILAK 21 / 28 ENERO

OTSAILAK 4 FEBRERO

- Euskal Zinema Zikloa, Biteri kultur etxe: "Bi urte, sei hilabete eta egun bat" (Lander Garro) / "Arzak Since 1897" (Asier Altuna) / "Caminho longue" (Josu Martinez - Txaber Larreategi).

URTARRILAK 22 ENERO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.320.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 526,73. Hernani, berriro, eremu gorrian.
- Presentación de "50 urtez / años de Incansables", disco-libro conmemorativo de los 50 años de la txaranga (2020) en Biteri kultur etxe.

URTARRILAK 23 ENERO

- Errealitate ezberdinak ikustarray eta aditzera ematea helburuarekin, "Mundu berri bat guztiontzat" albumaren (12 kanta + 12 bideoak) aurkezpena Biteri kultur etxe. Joxe Mari Auzmediri (HIK HASIKO Heziketa egitasmoko kidea eta BIZIPOZA Taldearen sor-

tzailea) omenaldia (BIZIPOZA Elkartea).

URTARRILAK 24/30 ENERO

- Remonte. Máster Individual UTS en Galarreta (ORIAMENDI).

URTARRILAK 25 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.347.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 626,12.
- Egoera epidemiologikoa dela eta, neurri zorrotzagoak indarrean. Además de las ya en vigor, confinamiento perimetral de todos los municipios de la CAV, y agrupaciones con un máximo de cuatro (4) personas.
- Trailer bat ez aurrera ez atzera, Santa Barbara bailaran, harrobiaren inguruan; gidariak okeurreko bidea hartu du.

URTARRILAK 25/27 ENERO - OTSAILAK 22 - 23 FEBRERO

- "Langileen lan baldintza eta Hezkuntza proiektua defendatzeko" greba deialdia(k) eta mobilizazioak Hernaniako haur-eskolan. Hernaniako Hezkuntza Plataformak bat egiten du deialdiekin.

URTARRILAK 26 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.360.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 650,96.

▪ Cierre de la hostelería, y suspensión de la actividad deportiva en grupo.

- AEK - Zilegi eskola. Sukaldaritza ikastaroa Biteri kultur etxeen.

URTARRILAK 27 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.367.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 665,87.
- "Hegoak" emanaldia Biteri kultur etxeen: Garbiñe Insausti & Iñaki Salvador.

URTARRILAK 28 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 680,78.

URTARRILAK 28 ENERO - OTSAILAK 25 FEBRERO

- Erremontea. ORIAMENDI Torneoa Galarreta frontoian.

URTARRILAK 28 ENERO - OTSAILAK 11 FEBRERO

- *Susurrando al futuro, instalación sonora* (Saioa Olmo, Proyecto Plazan) en los arcos del ayuntamiento.

URTARRILAK 29 ENERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 665,87.

URTARRILAK 30 ENERO

- Larrialdi ekologikoarekin kezkatuta, "Aldaketaldia Her-

nanin - Zaldibar gogoratuz" elkarretaratzea Plaza Berrian (Larreko Mahaia Elkargunea).

URTARRILAK 30 ENERO

OTSAILAK 6 / 13 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Herriko konfinamendu perimetralak iraun bitartean, ikastaro ezberdinen eskaintza (Jarduera Fisikoa eta Kirol Saila).

URTARRILAK / ENERO - OTSAILAK / FEBRERO

- Jakioro Proietua - Eliagai Bankua: tokiko produktuekin prestatzen diren otorduak, gero behardunei banatzeko. Behar zen izotz gelaren erosketaren kostua ORONA Fundazioak bere gain hartu du.

- **La empresa BEXEN Medical, mayor productora de mascarillas del Estado, dona 200.000 a personas sin recursos. Udaleko Zerbitzu Sozialak Sailak 900 musuko banatu ditu baliabide ekonomiko gutxien dituzten herniarren artean,** eta hainbat programa desberdinak jarri ditu martxan berriro, COVID-19aren eraginez bertan behera geratu zirenak: LagnEkin eguneko arreta, oroimen eta estimulazio kognitiboen tailerrak edota BideLagun programa..

- Nueve municipios, entre ellos Hernani, participan, hasta el 18 de febrero, en el segundo foro itinerante virtual sobre protección de defensoras de derechos humanos.

- Txotx denboraldia "ez ohikoa" izanik, eta sagardoaren kultura balioan jartzeko, sagardotegietan bisita interpretatuak egiteko formakuntza saioak (Hernaniko Udala, Turismo Saila). Martxoan eta apirilean zehar, bisita interpretatu horiek Altzueta, Iparragirre, Zelaia eta Itxas-buru sagardotegietan.

- Osasungintzako profesionalen sufrimendu emozionala arintzeko, "Osasun Leku" ekimena Chillida Leku museoan (Chillida Leku Museoa - ORONA Fundazioa).

- Con el objetivo de "dar la visibilidad que durante la historia se les ha negado...", se colocan en la localidad imágenes (fotografías) antiguas y actuales, en las que protagonistas son mujeres, obras de la artista Ainara García (Beca Creación Artística, 2017).

- Dos nuevas marquesinas en Bestizan y Etxeberri (Florida auzoa). Mejoras en accesibilidad entre Etxeberri auzoa y la estación de RENFE.

- La hernaniarra Yaiza Etxarri publica "¡Soy un triángulo!", relato en el que aborda la cuestión del género en menores.

OTSAILAK 1 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 705,63.

OTSAILAK 2 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 670,84.

- Hernaniko bi gazte epaituak, 2017ko udan egindako okupazio batengatik. Kontzentrazioa Donostiarra epaitegian. Hernaniko Ezker Abertzalearen elkar-tasuna. Azkenean, maiatzean emandako epaian, usurpazio delitutik absolbituak, baina kalte ordainak (11.000 euro) ordaintzen kondenaturik. "Ez da delitua" dinamika martxan, 11.000 euro horiek lortu ahal izateko.

- Extracción de sangre en Goiz Eguzki.

- Presentación en Biteri Kultur etxea del "Protocolo de Acogida" elaborado desde el Ayuntamiento en pro de que los nuevos hernaniarras sean parte activa de la localidad y vean satisfechas sus necesidades vitales básicas.

OTSAILAK 2 FEBRERO - MARTXOAK 25 MARZO

- Formazio ikastaroa ITUROLA Sorgunean (KoopFabrika).

OTSAILAK 3 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 655,93.

- *Hernaniko Plaza*, nueva plataforma digital en apoyo del comercio y de la hostelería locales.

- Eraberritze lanak bukatuta, Gazteleku berriro irekita.

OTSAILAK 4 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.378.

- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 670,84.

- Santa Ageda bezpera, kalez kale ibili beharrean, etxe barruan eta sareetan (Hernaniko Ohitura Zaharrak Abesbatza / Kantuz Abesbatza). Ikasleak ikastetxetako patioetan...

OTSAILAK 5 FEBRERO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.382.

- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 616,18.

- Instituciones Penitenciarias anuncia el paso a segundo grado y su traslado desde la cárcel de Jaén a la de Dueñas, Palencia (310 km.) del preso hernaniarra Beinat Aginagalde Ugartemendia.

- Detenido un joven de 18 años tras asaltar y robar a una mujer de edad, en Antziola auzoa.

OTSAILAK 6 FEBRERO

- Zaintza eta etxez etxeko lan esparruan jorratzen diren lan harramei buruzko hitzaldi-estabaida Biteri kultur etxearen (IRAULI Buruntzaldeko Langile Prekarioren Sarea / MALTAN Kooperatiba / AMHER - STOP Arrazakeria).

- Atletismoa. Sergio Romanek Euskadiko errekorra 800 metros (M45 kategorian): 2:05:74.

- "Langilearengan ematen ari diren errepresioa zein dizi-"

namendua" salatzeko kontzen-trazioa Gudarien plazan (Gazte Koordinadora Sozialista).

OTSAILAK 8 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.396.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 551,58.

OTSAILAK 9 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.402.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 516,80.
- Euskadiko Justizia Auzitegi Nagusiak onartu du ostalaritz sektoreak aurkeztutako erre-kurtsoa, gune-gorrian dauden herriean establezimendua ixtearen aginduaren aurkakoa; beraz, nahiz eta gune-gorrian jarraitu, ostalaritz irekita... Hernanin ere bai.
- *Emakumeen euskal literatura min-tegia* Biteri kultur etxeen: "Den-dastekoak" (Uxue Alberdi).

OTSAILAK 10 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.404.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 491,95. Hernani, zona gorritik laran-jara: Eskola Kirola egin ahal izateko aukera.

▪ "Txanogorritxotik otso emera (sei mutil medio)" bakarrizke-ta (Aitziber Garmendia) Biteri kultur etxeen.

▪ Encuentro literario en Biteri kultur etxe: "El inicio de la pri-mavera" (Penélope Fitzgerald).

OTSAILAK 11 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.407.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 462,13.
- Aparece en una fábrica aban-donada de Hernani el cuerpo sin vida de Yassir, joven de ma-rroquí de 19 años; su cuerpo será repatriado a Tánger gra-cias a una recolecta organizada por sus amigos y conocidos.

OTSAILAK 12 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.409.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 452,20.
- Eusko Jaurlaritzak martxora arte luzatuko du indarrean dauden neurriak.

▪ *Hernanin - Hernaniko Plaza.* Etxez etxeko banaketa sistema berri baten aurkezpena: triziklo bat erabiliko dute herriko komertzioek erosketak etxez etxe banatzeko (Hernaniko Udal - BERRIAK Elkartea).

▪ Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado del preso hernaniarra Gorka Loran Lafourcade de la cárcel de Due-

ñas, Palencia (310 km.) a Za-ballal, Araba.

OTSAILAK 12 - 13 FEBRERO

- Nogen taldearen kontzertua(k) Biteri kultur etxeen.

OTSAILAK 12 - 14 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

▪ Indarrean dauden neurriak bete ez direla saltatzen du BERRIAK: establezimen-duetan edukierak gainditu, barretan kontsumitu eta jen-de pilaketak... Herritarrei, se-ktoreari, instituzio publikoei, taldeei eta eragileei arduraz jokatzeko eskatzen die.

OTSAILAK 12 - 16 FEBRERO

- Inauteririk ez badira ere, balkoiak apaintzeko deia (KAXKO Elkartea).

OTSAILAK 14 FEBRERO

- "Kutsidatzu bidea, Ixabel!" (Demode Produkzioak) antzer-ki musicala Biteri kultur etxeen.

OTSAILAK 15 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.417.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 357,78. Udalerrien itxiera perime-tralean aldaketak: eremu gorrian ez dauden udalerrien arteko joan etorri bai-menduta, aire librean kirola egiteko, edo jarduera sozio-e-konomikoetarako aukera.

- "Musikarum" haurrentzako antzerkia / musica, Biteri kul-tur etxeen.

OTSAILAK 15 - 17 FEBRERO

- AEK-Zilegi Eskola. Pandemia garaian hobeto sentitzeko hitzaldi - tailerra(k) Biteri kultur etxearen eta AEK euskaltegian.

OTSAILAK 16 FEBRERO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 298,15. Hernani, eremu horian.
- FFFM - Fondo Foral de Financiación Municipal. Los ayuntamientos de Gipuzkoa recibirán casi 31 millones de euros más de lo previsto, tras la mejora final en la recaudación de 2020; Hernani: 843.171,24 euros.
- Literatura solasaldia udal liburutegian: "Abaro" (Itxaro Borda).

OTSAILAK 17 FEBRERO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.490.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 263,37.

OTSAILAK 17 FEBRERO**EKAINAK 16 JUNIO**

(asteazkenetan)

- Haudunaldi tailerra Biteri kultur etxearen (Berdintasun Kontseilua).

OTSAILAK 18 FEBRERO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.492.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 213,68.
- Hernaniko Udala lehen sek-

torea biziberritzeko plan bat lantzen ari da, bertako produktuen ekoizpena, salmenta eta kontsumoa sustatzeko; herriko nekazari eta abeltzainekin bileratua - aurkezpena Gabriel Celaya eraikinean, Florida auzoan.

OTSAILAK 18 FEBRERO**UZTAILAK 15 JULIO**

(ostegunetan)

- EmaGunean, jatorri anitzeko emakumeentzako kulturarteko gunean, parte hartzeko gonbita (AMHER - SOS Arrazakeria/Hernaniko Udala, Berdintasun Saila).

OTSAILAK 19 FEBRERO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.493.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 198,77.
- Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado del preso Gurutz Agirresarobe de la cárcel de Sevilla (990 km) a la de Logroño (170 km).
- Txotx denboraldi "ez ohi-koia"ren hasiera: segurtasun neurriak bermatuta, hainbat berrikuntzakin ematen diote irekiera Hernaniko sagardotegiek. VII. Bertso paperen lehiaketa txikia: "Bota bertoia!": Ze ederra izango den itzulera... (DOBERA Euskara Elkartea).

OTSAILAK 19 - 20 FEBRERO

- Stock Azoka (BERRIAK Elkarte).

OTSAILAK 20 FEBRERO

- Ereñotzuko Auzo Udala. Auzo Batzarra: 2021eko proiektu eta

asmoko, aurrekontuaren azalpenak...

- "Kl'aa, zure kantua" (Inspira Teatre) haur antzerkia Biteri kultur etxearen.

- Atletismo. Campeonato de Gimnasia de pista cubierta: Mikel Campos (C.D. Hernani) logra el oro en 60 m. (7:37) y 300 m. (37:01).

OTSAILAK 20 FEBRERO**MARTXOAK 4 MARZO**

- "Denak ez ziren indiano", Bittarrean folk taldearen disco berriaren aurkezpena / estreno naldia Biteri kultur etxearen.

OTSAILAK 22 FEBRERO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.499.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 159,01.
- Una representación del Ayuntamiento de Hernani (Oier Agirresarobe, concejal de Educación, y Malores Etxeberria, técnica de Educación y Euskera), junto con la directora del Centro de Formación Profesional Básica, Arantxa Urta-sun, exponen en el Parlamento Vasco las "importantes carencias" del módulo de formación profesional básica que se ofrece actualmente en Hernani; reclaman del Gobierno Vasco, en quien recae la competencia en Formación Profesional, más implicación y recursos para poder seguir ofreciendo en la localidad un servicio de calidad.

- Gidabaimenaren azterketa teorikoa euskaraz gainditu dutenen artean 400 euroko sarien zozketa; hernaniar sariatuak: Olatz Ollo, Uxue Mariñelarena eta Nahia Cisneros (Buruntzaldeako udalak). Guztira (2020an), 42 hernaniarrek lortu dute gidabaimena euskaraz.

- Detenido un joven de 22 años tras agredir con una navaja a otro varón, en Florida auzoa.

OTSAILAK 22 - 25 FEBRERO

- Ugaitz Errazkin Telleria preso ohi hernaniarra berriro epaitua Audientzia Nazionalean, Inaxio Uria enpresariaren hilketarekin zerikusia duen prozesu judizialean. Epai hori salatzeko, manifestazioa otsailaren 22an (SARE). Absolbitua (2021 martxoak 22).

OTSAILAK 23 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.500.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 134,17.
- Hondakinen tasaren %100ko hobaria ostalaritzari.
- "Foixejo Katalina" eta "Nafarroako Errenazimendua" hitzaldia (Ainara Azpiazu Axpi - Angel Rekalde) Biteri kultur etxearen (Hernani Errotzen).

OTSAILAK 24 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.502.

- Argitu, zalantza administratiiboen gainean laguntza emateko zerbitzua, 60 urtetik gorako herritarrei zuzendutakoa, martxan Ereñotzun (bi astean behi, asteazkenetan).

OTSAILAK 25 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.507.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 144,11.
- Tras casi un año de pandemia, han sido un total de 43 los casos positivos registrados en la Residencia Santa María Magdalena; diez (10) de ellos fallecieron.

- MAITELAN Kooperatiba integralaren aurkezpena Biteri kultur etxearen: zaintza eta menpekotasunaren sektorean lan egiten duten langileen gizarteratze eta laneratze duina helburu duen gizarte ekimena (Beterri - Buruntzako udalak / AMHER - SOS Racismo).

- Programa pedagógico STARTInnova. KID 3 (IES Hernani BHI: Eñaut Olaso, Ekain Mitxelena, Jon Lasu, Manex Zabaleta y Xabier Apaolaza) defiende el diseño de un servicio educativo multisporte que ofrece videos sobre diferentes asignaturas para ayudar a estudiantes en sus estudios. Vencedores en la categoría 16 - 17 años.

- Atzerritartasun legearen informazio-saioa Biteri kultur etxearen (AMHER).

OTSAILAK 26 FEBRERO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.508.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 139,14.
- Primera jornada de vacunación de/para profesores, monitores, técnicos sanitarios, usuarios y trabajadores de centros de día...
- Gazteak eta telefono mugikorraren erabilerari buruzko taillerria Biteri kultur etxearen (Mugikorrik Taldea).
- Euskal preso eta iheslarien es-kubideen aldeko kontzentra-zioa Gudarien plazan (ETXE-RAT - SARE).

OTSAILAK 26 - 28 FEBRERO

- NAIZ Kontzertuak Hernaniko kirolegian: Shakeitan / Brigade Loco - Des-Kontrol / Zea Mays.

OTSAILAK 27 FEBRERO

- Atletismoa. Aitor Urkia (Real Sociedad) hernaniarrak, broncezko domina jaurtiketa luzetako Espainiako Txapelketan.
- "Luze edo motz" emanaldi umoretsua Ereñotzuko frontoian (OLAK Auzo Elkartea).

MARTXOA / MARZO

- Ainara Ortega Barrenetxearen "Onin" disco berria kalean da.
- Jexux Eizagirrek "Bizitzeko irrika" liburua argitaratu du.
- Errigora ekimenak (Nafarroako hegoaldean, bertako elikagaien bidez, euskara bultzatzeko eki-mena) udaberriko kanpaina

abian da; martxoaren 24 arte eska daitezke oliba-olioa eta kontserbak. Apirilaren 30ean, produktuak jasoko dira Gudarien plazan, udaletxeko arkupean.

- ORIAMENDIren Pelota Eskolako Txapelketa (erremonte escola) martxan da Galarretako frontoian (martxo, apiril eta maiatzaren ostiraletan).
- Ez izan meme sensibilizazio kanpaina jarri du martxan Hernaniko Udaleko Gazteria. Sailak, pandemia egoerak nerabeengan izan duen eragina ulertu ahal izateko: hitzaldiak gurasoentzat (martxoak 17 / 23), eta bideo laburren sorta nerabeentzat.
- Hernaniko Osasun aktiboa mapa osatzeko elkarlanean ari dira Hernaniko Udal eta osasun zerbitzuak; parte-hartze prozesua martxan jarriko da (aurkezpena, apirilak 13).

MARTXOAK 1 MARZO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Casos positivos acumulados: 1.510.
 - Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 109,32.
 - Personas mayores de 90 años comienzan a ser vacunadas en instalaciones del polideportivo; en sucesivas fechas será con las mayores de 80 años con las que se seguirá el protocolo de vacunación. Hernaniko Udalak eraikin publikoak eskaini dio OSAKIDETZAri, txertatzeko.

- Dantza garaikidea zabaltzeko DAGAZ proiektuaren aurkezpena. Saioak egingo dira la-runbatetan Biteri kultur etxearen edota Chillida Leku museoan.

MARTXOAK 1 - 31 MARZO

- “41 habitat” ilustrazio erakusketa (Uxue Bereziartua) Biteri kultur etxearen.

MARTXOAK 2 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.514.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 129,20.
- Egoera pandemikoak hobera egin duela eta, neurriak malgutu dira adinekoen egoitzetan: bisita eta irteera gehiago baimentzen dira.
- Odol ematea Goiz Eguzkin.

- Con motivo del Día Internacional de la Mujer (8 marzo), Tratu Onen Foroa Biteri kultur etxearen: “Eta ni? Zaintzak erdigunera, norberarena ere bai” (Arremanitz - Berdintasun Kontseilua - Tratu Onen herriak - Hernaniko Udal).

MARTXOAK 3 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.516.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 129,29.

MARTXOAK 4 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.517.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 124,23.
- Odol ematea Ereñotzun, auzo udaleko aretoan.

MARTXOAK 5 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.518.
- Día Internacional de las Mujeres (8 marzo). *Infernuren aldeko bertso saioa* Biteri kultur etxearen: Eli Pagola, Miren Arteixe, Oihana Arana eta Maider Arregi (*Infernua* bizirik).
- Saharako Errepublika Arabiar Demokratikoaren (SEAD) aldarrikapenaren 45. urteurrena dela eta, ekitaldia Atsegindegi plazan.

MARTXOAK 6 MARZO

- Con motivo del Día Internacional de las Mujeres (8 marzo). “¿Quiénes somos las jóvenes feministas?” en Atsegindegi plaza.

MARTXOAK 8 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.524.
- Hitzordurik ez da eskatu behar goizez kiroldegira (gimnasiara edota igerilekura) joateko.
- Día Internacional de las Mujeres. Hernaniko Udalaren adierazpen institucionala. Manifestación, columnas (concentraciones) que parten de

Carmen Adarraga parkea, Oleta plaza (Karabel auzoa) e instalaciones de Servicios Sociales en Sandiusterri (Hernaniko Koordinadora Feminista). Diputación Foral de Gipuzkoa homenajea a mujeres pioneras en distintos ámbitos, entre ellas a la deportista hernanarra Carmen Adarraga Elizaran (1921 - 2004).

MARTXOAK 9 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.527.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 134,17.
- Se relajan las restricciones en vigor; entre otras medidas, se permite la libre movilidad en la Comunidad Autónoma de Euskadi.
- Con motivo del Día Internacional de las Mujeres (8 marzo). "Homologación de estudios y acceso a otros espacios laborales", charla en Biteri kultur etxea (AMHER - SOS Arrazakeria / Bidez bide Elkartea).
- *Emakumeen euskal literatura mintegia* udal liburutegian: "Turista klasea" (Kattalin Miner).

MARTXOAK 9 / 16 MARZO

- AEK Zilegi - eskola. Buztin talierra Biteri kultur etxeán.

MARTXOAK 10 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.530.
- Tasa de incidencia, casos por

100.000 habitantes: 139,14.

- Con motivo del Día Internacional de las Mujeres (8 marzo). Teatro en Biteri kultur etxeán: "Panpina" (Berdintasun Konseilua - Hernaniko Udala).
- Encuentro literario en Biteri kultur etxeá: "Las que aguardan" (Fatou Diome).

MARTXOAK 11 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.535.
- Aerobik - fitness ikastaroa martxan Ereñotzun (astearte eta ostegunetan, ekainera arte).

MARTXOAK 12 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.540.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 159,01.

MARTXOAK 13 MARZO

- Bigarren eskuko azoka Atsegindagi plazan.
- BEHEMENDI azoka ibiltaria Plaza Berrian.
- Haur antzerkia Biteri kultur etxeán: "Oilar bat dago zure teilituan" (Titiriquiri Teatro).
- *Ez gaitzatela engainatu* manifestazioa (Buruntzaldeako Ezker Abertzalea).
- *Sagarnoegia* antolatzeko, feminismoa eta noka hitano-forma aztertzeko, elkartu dira Sagardo Moreak eta Nokalariak. Bazka-ria Iparragirre sagardotegian.

▪ Hernasax taldearen kontzertua, online.

MARTXOAK 15 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.549.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 193,80.
- Tras un año de pandemia, han sido 23 los fallecimientos por COVID-19 en Hernani.

▪ Hainbat hobetze lanak egingo direla eta, Loidi - Altzueta bidea itxita, bi egunez.

- Tras la presentación de una moción al pleno municipal (PSE-PSOE), la oficina de correos, abierta también a las tardes.

MARTXOAK 16 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.551.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 183,86.
- Tokiko merkataritza eta integrazioa Klik web-serie berriaren estreinaldia (BIRA Produkzioak).
- Literatura solasaldia udal liburutegian: "Ene baitan bizi da" (Maddi Ane Txoperena).

MARTXOAK 17 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.553.

MARTXOAK 17 / 21 MARZO

- Basoen Nazioarteko Eguna dela eta (martxoak 21), EA2030 programan parte hartzen dute herriko ikastetxe guztiak. Hartzak landatzen dituzte herriko hainbat gunetan, ikastetxeen inguruan.

MARTXOAK 18 MARZO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.557.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 198,77.
- Con motivo del Día Internacional de las Mujeres (8 marzo). ZINEGOAK Gaylesbotrans Nazioarteko Zinema eta Arte Eszenikoen Jaialdia en Biteri kultur etxea (Berdintasun Kontseilua - Hernaniko Udal).

MARTXOAK 20 MARZO

- Kontzertua Kontrakantxa gaztetxeen: J Martina (Kontseilu Sozialista).

MARTXOAK 20 - 21 MARZO

- Atletismo. Campeonato de España (sub16) de pista cubierta en Oviedo: Mikel Campos (C.D. Hernani), bronce en la prueba de 300 m. (37:28).

MARTXOAK 22 MARZO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.570.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 228,58.

MARTXOAK 22 - 23 MARZO

- AEK Zilegi - eskola. Mitología-

ri buruzko solasaldia(k) Biteri kultur etxeen (Jose Javier Etxeberria).

MARTXOAK 23 MARZO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.573.
- Igualdad de trato y no discriminación* hitzaldia Lanbide Heziketa zentroan, Karmelo Labakan (AMHER - SOS Arrazakeria).

MARTXOAK 23 - 25 MARZO

- Antzerki zikloa Biteri kultur etxeen: "Atzerrian. Lurra garratz" (Huts Teatroa - ArteDrama) - iAve osos! (El mono habitado) - "Ez dok ero" (Tartean Teatroa).

MARTXOAK 24 MARZO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.576.
- Loratuz Lotuko kideak, transexual helduei laguntza emateko elkarteko kideak, Gaztelekuán.

MARTXOAK 25 MARZO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.579.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 218,64.
- 2020ko Espainiako Kopako finala dela eta (apirilak 3), Realeko autobusa, banderak trukatzeko, Hernanin.
- Basoan sormen laborategia martxan Chillida Leku museoan, 2021. urtean zehar (Na-

gore Legarreta).

- Urumea bailarako aisialdi guenetako azterketarako bilera Ereñotzun, apaiz etxeen.

Las matxinadas en Euskal Herria, conferencia de Xoxe Estévez en Biteri kultur etxea (Hernani Errotzen - Nabarralde).

MARTXOAK 26 MARZO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.584.
- Satiro antzezlana (Xanti Agirre-zabala) Biteri kultur etxeen.
- Euskal preso eta iheslarien eskubideen aldeko kontzentrazioa eta mosaiko erraldoia Gudarien plazan (SARE - ETXERAT).

MARTXOAK 27 MARZO

- Autodefentsa laborala erdigunean, langileriaren baliabideetan sakontzeko dinamikaren aurkezpena Biteri kultur etxeen (Buruntzaldeako Kontseilu Sozialista).

MARTXOAK 28 MARZO

- KORRIKA bertan behera geratu denez, eta AEKri laguntza emateko *Bultz euskaltegiak! Bultz euskara!* dinamikako ekitaldia Ave Maria parkean (AEK).

MARTXOAK 29 MARZO**▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.599.
- Tasa de incidencia, casos por 100.000 habitantes: 248,46.

MARTXOAK 29 - 31 MARZO

APIRILAK 7 / 9 ABRIL

- Aste Santuko oporrak direla eta, jolasak eta tайлerrak: "Oporrak familial eta euskaraz" (DOBERA Euskara Elkarte).

MARTXOAK 29 MARZO

APIRILAK 2 / 5 - 9 ABRIL

- Aste Santuko oporraldia CD Hernanirekin, futbolaz gain... piraguismo, arku tiroa, mendi ibilbideak...

MARTXOAK 29 MARZO -

APIRILAK 11 ABRIL

- Ekintza bereziak Udaberriko / Aste Santuko oporretan: Street Scape Room, argazki foruma, minigolfa, piraguismoa... (Gazteleku).

MARTXOAK 30 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.601.

MARTXOAK 31 MARZO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.603.

APIRILAK / ABRIL

- Astindu larunbata! Cursos y actividades varias en el polideportivo los sábados (abril - mayo). Asteazkenetan, saio monografikoak gimnasioan.
- Hernaniko Energia Berriztagarrrien Komunitatea (EBK) sortzeko lehen pausuak: energia kontsumitzeko eredua aldatzea eta herritarrek kontsumoaren gainekeo kontrola berresku-

ratzea dira helburuak. Horren inguruko hitzaldia (Iñaki Barcena), apirilaren 15ean (ITU-ROLAn). Komunitatearen aurkezpena, apirilaren 29an.

- SORGINLOREk eta Nagore Legarretak "Emakumeen indarra" ekimena sortu dute, gizartearren iruditegi orokorra zalantzan jartzeko eta eraldatzeko.
- Jauzi, LGTBIQ+ taldea sortu dute institutuko BHiko batxilergoko ikasleek: kolektiboaren egoera aztertza eta ekimenak bultzatzea dira helburuak.

- Koronabirusari nola aurre egin azaltzen eta contagioak sahesten ahalegintzeko ikastaroak, ikus-entzunezko baten bidez, jarriko ditu martxan DYAk, LHko ikasleei zuzenduta.
- Uxue Bereziartuarentzat da 2020ko Arte sorkuntzarako diru-laguntzaren deialdia, 2021ean burutuko duen proiectua: "Hamarratz". Kamisetak serigrafiatuko ditu herriko sei auzoetan.

- Euskal Herriko ikasleek liburu eta ilustratzaile gustukoenak aukeratu dituzte, eta Alai Zubimendiren lana izan da horietako bat: "Maddiren amona influencerra" (Nafarroako Ikastolen Elkartea).
- CAF-Elhuyar Saria, zientzia-kazetaritzaren arloan, Iñaki Sanz-Azkue hernaniarrentzat: "Etxeko leihoa naturaren behatoki".
- UDALBITZAK martxan jarritako Geuretik sortuak proiectuan saritua izan da Raul Barreiras hernaniarra, zinemagintza arloan. Hernaniko langabezi tasa: %9,3 (EUSTAT).

APIRILAK 1 / 3 ABRIL

- Egun batez erremontista izateko proposamena, Galarreta frontoian bisita gidatua.

APIRILAK 2 ABRIL

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 223,61.

APIRILAK 2 / 4 ABRIL

- Hirigune historikoan bisita gidatua.

APIRILAK 4 ABRIL

- Aberri Eguna. Kontzentrazioa Gudarien plazan, "Gernikako arbola" - "Txoriak txori" eta "Ikusi mendizaleak" kantatzeko, eta ikurriña eta Nafarroako bandera balkoietan eta leihoeitan jartzeko deia (EH Bildu - Hernani / Euskal Herria Batera - Keinu bat Batera).

APIRILAK 6 ABRIL

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.627.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 268,34.

- Con el objetivo de mejorar la seguridad vial de la zona, comienzan las obras para la colocación de vallas de protección y semaforización en el camino entre Loidi y Altzueta (Osiñaga). Finalizan a finales de mes.

- Odola emateko zita, Goiz Eguzkin.

- Emakumeen euskal literatura mintegia Biteri kultur etxean: "Odolekoak" (Antxiñe Mendiabala).

APIRILAK 6 - 10 ABRIL

- Aste Santuko oporrak modu aktiboan pasatzeko, aktibitate bereziak: mendi bizikleta, orientazio, argazkilaritza ikastaroak... (Hernaniko Udaleko Haur eta Gazteria Saila).

APIRILAK 7 ABRIL

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.632.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 278,27.

APIRILAK 8 ABRIL

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.637.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 288,21.
- Emakumeen euskal literatura mintegia Biteri kultur etxean: "Idazleen gorputzak" (Eider Rodriguez).
- Erremontea. Sagardoaren Txapelketaren aurkezpena Galarretan; txapelketa apirilaren 12an hasiko da, eta partidak ikusteko aukera izango da ETB1eko "Erremontari" saioan (ORIAMENDI).

APIRILAK 9 ABRIL

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.643.

- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 293,18.

- Haur Liburuaren Nazioarteko Eguna dela eta (apirilak 2), ipuin ordua(k) udal liburutegian.

APIRILAK 12 ABRIL

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.662.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 313,06.

APIRILAK 12 - 29 ABRIL

- "Langile Ikastolaren 50. urteurrena" argazki erakusketa Biteri kultur etxean.

APIRILAK 13 ABRIL

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.671.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 347,84. Gipuzkoa, eremu gorrian; itxiera perimetrala lurraldean.
- Literatura solasaldia udal liburutegian: "Hildakoek ez dute hitz egiten" (Arthur Schnitzler).

APIRILAK 14 ABRIL

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.686.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por

- 100.000 habitantes: 412,44. Hernani, eremu gorrian.

- Presoen aldeko elkartasun argazkia Gudarien plazan (Ezker Abertzalea).

- Encuentro literario en Biteri kultur etxe: "Kokoro" (Natsume Soseki).

APIRILAK 15 ABRIL

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.700.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 467,10.

- Nahasketak: "Amua" (Axut Konpainia) Biteri kultur etxean.

APIRILAK 15 ABRIL

EKAINAK 3 JUNIO

(ostegunetan)

- Asertitatea eta ahalduntzea lantzeko ikastaroa (Pepa Rojo, Hernaniko Udal, Udal Berdintasun Saila).

APIRILAK 16 ABRIL

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.712.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 496,92.
- Slack line eta malabare musikatuak Ave Maria parkean (Gazteleku).
- Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado de la presa hernaniarra Itsaso Zaldua Iriberry de Salamanca (Topas, 460 km) a Asturias (Villabó-

na, 358 km); y el de Garikoitz Arruarte Santa Kruz de Soria a Iruña / Pamplona.

APIRILAK 17 - 18 ABRIL

- *Migrazinema* Biteri kultur etxearen (AMHER).

APIRILAK 18 ABRIL

- *Mintzalaguna* egitasmoa Zelaia sagardotegian (DOBERA Euskara Elkartea).
- Tres (3) personas detenidas, acusadas de intento de homicidio tras abandonar maniatado y semiinconsciente durante 36 horas a un varón de 42 años, después de propinarle una paliza y provocarle lesiones graves. La víctima, en estado crítico, ingresa en la UCI del Hospital Donostia; los detenidos, a la cárcel de Martutene.

APIRILAK 19 ABRIL

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.729.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 531,70.
- Zubietako erraustegiak gure osasunean eta bizimoduan sor ditzakeen ondorioei buruzko hitzaldia Biteri kultur etxearen (GuraSOS, AEK - Zilegi Eskola).
- Miarritzen izandako erailketa sexista salatzeko kontzentra-zioa Plaza Berrian.

APIRILAK 19 - 30 ABRIL

- *Udaberrirako prest*, nueva campaña en pro del comercio local (sector de belleza y salud). Descuentos y premios de 20

euros en pagos con *Hernani txartela*.

APIRILAK 20 ABRIL

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.734.
- Hernani, eremu gorrian izanik, neurri murriztaile zorrotzagoak ostalaritzan, kirolean...
- Xabier Lertxundi eta Mattin Aldaia Hernaniko alkatea eta Hirigintza eta Ingurumen zinegotzia Gazteizko Legebiltzarrean (Ekonomiaren Garapena eta Berrikuntza Mahaia), Galarratako garapenari buruz Eusko Jaurlaritzari konpromisoa eskatzen...
- "Apoyo mutuo y salud mental", conferencia de Mikel Merino (AGIFES) en Biteri kultur etxe.

APIRILAK 21 ABRIL

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.744.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 556,55.
- "El dilema de las redes sociales" dokumentala Biteri kultur etxearen.
- DOBERAko bazkideen batzar orokorra Biteri kultur etxearen.

- Greba deialdia sektore publikoan (aprilak 22): bat egiten dute GARBITANIAko langileek, beraz ez da hondakin organiko jasoko.

APIRILAK 22 ABRIL

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.756.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 591,33.
- Sektore publikoko greba deialdiarekin bat egiten dute Udaleko langileek: zerbitzu minimoak udaletxeen.

APIRILAK 23 ABRIL

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.764.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 601,27.
- Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado del preso hernaniarra Imanol Miner Villanueva, tras aprobarse su progresión a segundo grado, de la cárcel de Granada (855 km) a la de Dueñas, Palencia (310 km).

APIRILAK 24 ABRIL

- Portu errekaaren garbitze-ko deialdia (Portuko Auzoko Elkartea).
- Haur antzerkia Biteri kultur etxearen: "Ilargia" (Arena en los bolsillos).
- Dos ciclistas heridos, en sendos accidentes, en carreteras de Hernani.

APIRILAK 25 ABRIL

- *Kale Literatura ekimena*.

APIRILAK 26 ABRIL**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.790.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 636,06.
- Txokolatezko "Guernica" presentatu dute Euskal Herri osoko gozogilek, horien artean Hernaniko Oa, Adarraga eta Esnal gozotegietako gozogile herniarrek. Ikusgai Gernikan.

APIRILAK 27 ABRIL**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.804.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 660,90.
- Mugikorren erabilerari buruzko hausnarketa saioa Biteri kultur etxearen (Mugikorrik Taldea).

APIRILAK 28 ABRIL**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.824.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 685,75.
- Ipuin kontaketa (Lur Korta) Biteri kultur etxearen.

APIRILAK 29 ABRIL**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.838.

APIRILAK 30 ABRIL**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 1.849.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 680,78.

MAIATZA / MAYO

- "Zero zabor hozkailua" proiektu pilotua, bi (2) hilabeterako, martxan jarri du Hernaniko Udalak: jangeletan soberan geratzen den janaria aprobetaxtea du helburu, elikagaien xahutzearen kontra egitea eta hondakin organikoa gutxitzea, alegia.
- Errugbia. CR Hernani Elkarteko 18 (maiatzak 15 - 16) eta 16 (maiatzak 22 - 23) urtez azpiko taldeak, Spainiako Txapelketan.
- Paisak etxea (Lizeaga kalea 11), erortzeko arriskuan zegoela, bota dute.
- Nueva prórroga para los inquilinos de viviendas dotacionales de Sagastialde auzoa. Las familias afectadas habían conseguido de ALOKABIDE una primera prórroga hasta finales de enero de 2021. El Ayuntamiento se reúne con el Gobierno Vasco en busca de una solución para aquellas familias afectadas.
- Trinkete. Los juveniles Mattin Arluziaga y Xabier Apaolaza, campeones de Gipuzkoa.
- Auzoekin elkarlanean, *libgu-ne'ak* sortu dira: helburua irakurzaletasuna suztatzea da, liburuak ohiko espazio itxiatik ateraz (Udal Liburutegia).

• Pala. Alaitz Barrenetxea eta Maddi Iriondo, Euskal Herriko Ligako txapeldun!

• *Herrilur* izeneko elikadura kontsumo taldea sortu da Hernanin, lehen sektorearen gainbeherak eta elikadura menpekotasunak eragiten dituzten kezkak eta arazoak argitzeko asmoz. Elkarte berria ezagutarazteko kanpaina abian, irailean.

• Atletismo. Campeonato de Gipuzkoa (absoluto) en el miniestadio de Anoeta. El relevo femenino 4 x 400 (medalla de plata) bate el record del C. D. Hernani que databa de 1988 (4:43:40): 4:29:10

• Zikuñagako ermita berreraikitzeko obrak hasi dira, Andola baserriaren inguruko lurretan.

MAIATZAK 1 MAYO

- Langileen Nazioarteko Eguna. Elkarretaratzeak 12:30etan (LAB) eta 20:00etan (Buruntzaldeko Kontseilu Sozialista).
- Irristaketa. Sindy Santiago hernaniarrak (M70) Euskadiko urrezko domina 10.000 metrotan, eta zilarra Gipuzkoako 5.000 metrotakoan.

MAIATZAK 2 MAYO

- Errugbia. CR Hernani Elkarteak igoera faseko finalerdiko partida CR La Vilaren aurka (Villajoyosa, Alacant). "GureaDa" kanpaina. Partida galdua, denboraldia bukatu da.
- Pala. Miriam Arrillaga eta Amaia Irazustabarrena, Bizkaia Torneoko finalean. Txapeldunak!

MAIATZAK 3 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.868.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 690,72.
- Asteleheneroko mobilizazioei ekin diente berriro pentsiodunek.
- Cinco (5) detenidos y un (1) imputado acusados del incendio de varias maquinas en un pabellón industrial de Hernani un año atrás (26 feb. / 2 mar. 2020). Las perdidas, junto con las de otros incendios similares provocados en Astigarraga, ascendieron a 1,5 millones de euros.

MAIATZAK 4 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.879.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 720,53.
- Odol emateko zita, Goiz Eguzkin.
- *Dificultades de la integración juvenil* en Biteri kultur etxeen (Bouchra Baghadi - Zakaria, ATAWAFOK).
- *Emakumeen euskal literatura minetegia* Biteri kultur etxeen: "Mendiko gaitza" (Idoia Garzes).

MAIATZAK 4 / 11 MAYO

- Hernaniko Osasun aktiboen mapa osatzeko saioak Biteri kultur etxeen, herriko ikastetxeetako guraso talde batek antolatuta.

MAIATZAK 4 - 19 MAYO

- "Poesia bisuala" erakusketa (Itziar Lamuedra) Biteri kultur etxeen.

MAIATZAK 5 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.884.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 695,69.

MAIATZAK 6 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.894.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 685,75.

- *Nahasketak: "Zehar"* (Ertza Konpainia) Biteri kultur etxeen.

MAIATZAK 7 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.898.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 665,87.
- Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado del preso hernaniarra Jose Carlos Apeztegia Jaka de la prisión de Pamplona a la de Martutene.

MAIATZAK 8 MAYO

▪ BEHEMENDI Azoka ibiltaria Plaza Berrian.

- *Izan bidea* dinamikak antolatu-

ta, euskal preso eta iheslarien eskubideen aldeko "650 tonter" egitasmoa; hernaniarrek Santa Barbarra (SARE).

- Futbol. CD Hernaik Ohorezko Erregional taldearen igoerako faseko lehenengo partida Elgoibarren (0 - 2).

- Pala. Euskal Herriko Kluben arteko txapelketa martxan da.
- Pelota. Inicio de la participación hernaniarra en los campeonatos de Euskal Herria y España.

MAIATZAK 9 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Alarma egoera bukatua da, Espainiako Gobernuak era-baki baitu ez luzatzea. Horrekin batera bertan behera geratu dira, besteak beste, etxeratze agindua, itxiera perimetralak eta bilkurak lau (4) laguneko taldetara mugatzea.

MAIATZAK 10 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.921.
- Tasa de incidencia COVID-19, casos por 100.000 habitantes: 650,96.
- Alarma egoera bukatuta, neurri berriak kiroldégian: 22:00 arte irekita, aforoa %50ekoa, aldagelak %35eko aforoa, dutxak bakarka erabilida...
- Laugarrenez, erosketa-bonoen kanpaina (Hernaniko Udala -

BERRIAK Elkarteak).

- AEK - Zilegi Eskola. Txiribuelta: *Hong Kongetik etxera bizikletaz bideoa Biteri kultur etxearen*.

MAIATZAK 11 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.931.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 631,09.
- Kimaketa-lanak direla eta, Antziolako *Cuesta de la muerte* errepidea itxita.
- "Gaztetxeoak eta telefono mugikorrik" mahai ingurua Biteri kultur etxearen (Mugikorrak Taldea).

MAIATZAK 12 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.937.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 561,62.
- Eusko Jaurlaritzak 2030erako "Hondakinen kudeaketa eta prebentzio Plana" aurkezten du. Hernaniko Udalak, HOBEKI Elkarteak egindako azterketa oinarrituta, alegazioak aurkezten dizkio hondakinen kudeaketa hobetzeko asmoz (2021eko uztailean).
- Acto de reconocimiento a misionero hernaniarra Ángel Olaran, y conferencia sobre la situación en Etiopía, en el Aquarium de Donostia- San Sebastián.

- Encuentro literario en Biteri kultur etxea: "Mejor hoy que mañana" (Nadine Gordimer).

MAIATZAK 13 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.940.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 501,89.
- Urumeako aisiaaldi guneen inguruo azterketa (2. bilera) Biteri kultur etxearen.

MAIATZAK 14 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.944.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 467,10.
- Hernaniko gazte feministen lehenengo asanblada Urumea HerriGunean.
- Langile mugimenduaren historia eta egungo erronkei buruzko hitzaldia Kontrakantxa gaztetxearen (Buruntzaldeako Kontseilu Sozialista).
- Hitzaldia eta kontzentrazioa(k) Kolonbia eta Palestinari elkartasuna adierazteko, Plaza Berrian (Hernaniko Kooperazio Taldea / Askapena / AMHER / Hernaniko Udala).
- Igeriketa. Iñigo Goñik zilarra, iraupen luzeko Spainiako Master txapelketan, Valladoliden.

MAIATZAK 15 MAYO

- Lore eta Landare Azoka Urbieita kalean (BEHEMENDI - Hernaniko Udala).

MAIATZAK 15 / 22 MAYO

- "Ikasi zaintzeko" kanpainaren barruan, aholkularitza saioak, mendekotasuna duten adinekoen zaintzaileei zuzenduta, ITUROLAn (Bidez Bide Elkartea).

MAIATZAK 16 MAYO

- Pala egokituko Laboral Kutxa Masterreko finalak Getarian. Xabier Arizkorreta Garcia hernaniarentzat txapela.
- Gimnasia. Gipuzkoako Txapelketa (amateur maila) Tolosan: June Clemente eta Nerea Etxarri, txapeldun!
- Bertsolaritza. Eli Pagola ereñotzuarra Irurtzungo Aixita Sariketaren aurrenoko edizioko txapeldun!

MAIATZAK 16 / 23 MAYO

- Pelota - Interpueblos Gipuzkoa, 2021. Primera ronda (octavos de final) contra Aretxabaleta para los pelotaris hernaniarras.

MAIATZAK 17 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.955.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 427,35.
- *LGBTI+ Zikloa*. LGBTIQ+ fobia-ren aurkako nazioarteko eguna

dela eta, kontzentrazio-mani-festazioa Plaza Berritik (Loratu Lotu).

MAIATZAK 18 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.956.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 377,66.
- Literatura solasaldia udal liburutegian: "Turista klasea" (Kattalin Miner).
- *Herri mugimenduetatik Herri boterea jardunaldia Biteri kultur etxearen* (OINHARRI Eskola - BAKEA Duintasunarekin - HERRIOK BAT).

MAIATZAK 19 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.958.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 362,75.
- XVIII. *Laburbira*. Euskarazko 8 film labur Biteri kultura etxearen (DOBERA Euskara Elkartea).

MAIATZAK 20 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.959.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 318,03.
- Basoak berreskuratzeko proiektuaren aurkezpena Ereñotzuko ludotekan (LURGAIA Fundazioa, OLAK Auzo Elkarte).
- *LGBTI+ Zikloa*. Antzerkia Biteri kultur etxearen: "Lurrun minez" (Berdintasun Saila).

ludotekan (LURGAIA Fundazioa, OLAK Auzo Elkarte).

- *LGBTI+ Zikloa*. Antzerkia Biteri kultur etxearen: "Lurrun minez" (Berdintasun Saila).

MAIATZAK 21 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.962.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 313,06.
- "Gazteontzako lan eskubideen gida" berriaren aurkezpena EH Bilduren egoitzan (ERNAI - LAB).

MAIATZAK 21 / 27 MAYO

- Dokumental zikloa (eta solasaldia/k) Ereñotzuko Auzo Udaleko artoan (OLAK Auzo Elkarte): "Bi urte, lau hilabete eta egun bat" (Lander Garro) / "Ez, eskerrik asko! Gladysen leioha".

MAIATZAK 22 MAYO

- Haur antzerkia Biteri kultur etxearen: "Italiano Grand Hotel" (Companya La Tal).
- Campeonato de Gipuzkoa de Trinkete, finales. Unax Manterola - Peru Urdanilleta, campeones en categoría cadete parejas.

MAIATZAK 23 MAYO

- Futbola. CD Hernaik Ohorezko Erregional taldearen igoerako faseko partida Zubipen, Elgoibarren kontra (2-3). CD Hernanik aurrera egiten du.

MAIATZAK 24 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.965.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 213,68.
- Obrak direla eta, Atzieta kale-tik apeaderora doan bidea itxita (hainbat aste irauten dira obrak).
- Akarregi poligonoan aparkatzeko 40 plaza berri, Karabelgo bizilagunentzat; beste 35 plaza, Zubipe eta Landare artean.
- Pentsio duinen aldeko bizikleta martxa Hernanira ailegatzen da, harrera egiten zaie parte-hartzaileei Gudarien plazan.

MAIATZAK 24 - 29 MAYO

- Hernani eta ingurumena Hezkuntza programa, eskole-tako haurrek egindako lanen erakusketa Biteri kultur etxearen (ARTELATZ).

MAIATZAK 25 MAYO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.968.
- Ibon Fernandez Iradi, esklerosi anizkoitza pairatzen duen presoa, Lannemezanetik Parisera urrunduta.
- Ipuin kontaketa (Ixabel Agirre-sarobe) Biteri kultur etxearen.
- Hernanin esperimentatu daiteke Demokrazia komunalak? jardunaldia Biteri kultur etxearen (OINHARRI Eskola - BAKEA Duintasunarekin - HERRIOK BAT).

sunarekin - HERRIOK BAT).

- Pleno municipal (telemático). Ampliación del crédito presupuestario de 2021 por un valor de 3,2 millones de euros (parte importante del remanente existente), que se destinarán a la ejecución de varias inversiones...

MAIATZAK 26 MAYO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.970.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 159,01.
- Martindiegiko bidea (Tellerizar etxearen parean) itxitia, erre-pide bazterrak konpontzeko lanak direla eta.

MAIATZAK 26 - 28 MAYO

- Emakumeen Osasunaren Nazioarteko Eguna dela eta (maiatzak 28), pobreza menstrualaren aurkako kanpaina martxan; hilekoaren higienearako producto bilketa Hernani-ko *Todo Todo* supermerkatuan.

MAIATZAK 27 MAYO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.972.
- *Mice & Lenoir*, Joseba B. Lenoir eta Miren Narbaizaren kontzertua Biteri kultur etxean.

MAIATZAK 28 MAYO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.973.

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 144,11.

- *Bizi gira...* kutxa bira! martxoaren 20an Argentinan abiatu eta Euskal Herri osoa zeharkatzen ari den egitasmoa Hernanin; ekitaldia Gudarien plazan (Iparraldeko Elkartea).

- XXXV. *Txalaparta Festa*: Eneko Abad gogoan. Kontzertua Biteri kultur etxean ("Hernani" Musika Eskola Publikoa, Ttakun ttan ttakun Taldea).
- Remonte. Final del Torneo (categoría aficionados) de la escuela de Galarreta.
- Ekain Tolaretxipibertsolari hernaniarra Gipuzkoako Eskolarteko finalean, Urnietan. Txapel-dun!

MAIATZAK 29 MAYO

- *Herri formakuntza Herri mugimenduentzat: Herri mugimenduak... eta Hernanin...zer?* jardunaldia ITUROLAn (OINHARRI Eskola - BAKEA Duintasunarenkin - HERRIOK BAT).

- Odol emaileei errekonozimendu ekitaldia, Joxe Ramon Beroiz gogoan, Biteri kultur etxean.
- Herri Kirolak. Lur gaineko Euskadiko Sokatira Txapelketako tiraldia(k) Antziola - Sagastialdeberriko atletismoko pistetan.

- *Basqueland Brewing* galardonada con el premio a la Mejor Cerveza 2021 en el VI *Barcelona Beer Challenge*. Ampliará su planta de Hernani, para así duplicar su producción.

MAIATZAK 29 MAYO -

EKAINAK 6 JUNIO

- Futbola. Hirugarren mailara igotzeko fasearen finalerdien partidak, Eibarren aurka. CD Hernani kanporatuta.

MAIATZAK 30 MAYO -

EKAINAK 4 JUNIO

- Pelota - Interpueblos Gipuzkoa, 2021. Cuartos de final, contra Azpeitia. Hernani eliminado.

MAIATZAK 31 MAYO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.983.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 139,14.

- AEK - Zilegi Eskola. Energía aurreztekoei moduei buruzko aholkuak ("Nola aurreztu energian", Jon Lizarraga) Biteri kultur etxean.

- ORONA ratifica su adhesión al *Basque Ecodesing Center 2021 - 2025*; junto a otras empresas vascas y sociedades públicas (IHOBE - SPRI) el fin es alcanzar una industria más respetuosa con el medio ambiente y alineada con los retos medioambientales de la Agenda 2030.

EKAINAK / JUNIO

- Ikastaroak haur, nerabe eta gazteentzat (Udal Haur eta Gazteria Saila).
- Talleres online en el marco de programa "Energia argitu" (Diputación Foral de Gipuzkoa - Hernaniko Udala).

▪ Altzako Bertso Paperetan lehenengo saria irabazi du Iñigo Leborburuk; ehundik gora sari irabazi ditu dagoeneko. También logra los primeros premios en el certamen de bertsopaperak de lurreta, y del concurso fotográfico de la Casa Extremeña de Andoain.

▪ Asamblea General de ORONA. La Cooperativa facturó en 2020, 799 millones de euros, consolidando su posición en Europa, donde incorporó dos (2) empresas. Cuenta en plantilla con 5.471 trabajadores. Aitor Azkarate toma el relevo en la dirección, tras 26 años, a Xabier Mutuberria.

▪ Ainara Azpiazu "Axpi"ren "Basoan barna" album ilustratu berria kalean.

▪ Ignacio González, galardonado en una gala celebrada en Madrid, mejor vendedor de la ONCE del año 2020 en/de la Delegación de Euskadi.

▪ Hernaniko Udalak 100.000 euroko diru-laguntzak bideratzen ditu eraikuntzen ikuskapen teknikoaren ondoriozko obrak egin ahal izateko, eta eraikuntzetan energia eraginkortasuna hobetzeko.

▪ Markel Oiarzabal hernaniarrak "Amaia" gidoi-liburua argitaratu du, telesai baten gidoia.

EKAINAK 1 JUNIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.987.

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 154,01.

- Odola emateko zita Goiz Eguzkin.
- Hernaniko Osasun aktiboen mapa eratzeko kontraste saioa Biteri kultur etxearen.

EKAINAK 1 - 19 JUNIO

- Carlos Corbellaren argazkiak ("Komunak") ikusgai Biteri kultur etxearen.

EKAINAK 2 JUNIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 144,11.
- LABIk hartutako erabakia-ren ondorioz, neurri berriak indarrean: ostalaritza, irekita 00:00ak arte; kultur eta beste hainbat aktibitate ere, 00:00ak arte... besteak beste.

EKAINAK 2 - 3 / 9 - 10 JUNIO

- Langile Ikastolaren urteurreneko dokumentala ("Ereindako hazio") Biteri kultur etxearen.

EKAINAK 3 JUNIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.990.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 154,04.

- "Bertako sasoiko eta ekologikoak diren produktuak kontsumitzearren garrantzia" hitzaldia (Jagona Errekondo) ITURTO-LAN (Herrilur).

EKAINAK 4 JUNIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.992.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 149,08.

- Vista en los juzgados de Donostia de la demanda contra COFIVASA de la familia de J.L. G. M., fallecido en 2020 consecuencia de exposición y manipulación de amianto mientras trabajaba en ORBEGOZO. Arazoan Donostiako Auzitegiak ematen du epaia, eta COFIVASAK eta ACENORrek kalte ordaina ordaindu beharko diete haren familiarrei.

EKAINAK 5 JUNIO

- Pala. Spainiako Txapelketaren finala Iruñean; bertan daude Amaia Irazustabarrena eta Ariane Arrieta.

EKAINAK 7 JUNIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.995.
- Erremonte. Sagardoaren Txapelketaren finala Galarretan.

EKAINAK 8 JUNIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.996.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 139,14.

- Emakumeen euskal literatura mintegia Biteri kultur etxearen: "Idazleen gorputzak" (Eider Rodriguez).
- LGBTI+ Zikloa. Mahai ingurua Biteri kultur etxearen: "Trans Lege proiektuaren harira sortutako iruzurrak desmitifikatzen".

EKAINAK 9 JUNIO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.997.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 134,17.
- Serena Mirandak, 100 urte; omenalditxoa adinekoen egoitzan.
- Literatura solasaldia udal liburutegian: "Amek ez dute" (Katixa Agirre).

EKAINAK 9 - 11 JUNIO

- LANGILEko 50. urteurrenako ixteko, ipuin saio musikatuak, pailazoak, txotxongiloak, zirkoa, magoak... Meaben eta Laubidietan.

EKAINAK 10 JUNIO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 1.999.
- Joxe Mari Auzmendi Hezkuntza Beka jarri dute martxan *Hik Hasi* eta Hernaniko Udalak; aurkezpena udaletxearen.
- Gobernuz kanpoko zenbait erakunderen proiektuen aurkezpena udaletxeko areto nagusian.
- Tápies en Zabalaga, inaugura-

ción de la exposición de/sobre el pintor catalán Antoni Tápies (1923 - 2012) en Chillida Leku, hasta el 10 de enero de 2022 (Chillida Leku Museoa - Fundación IBERDROLA España).

EKAINAK 11 JUNIO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 129,20.
- Instituciones penitenciarias anuncia el traslado del preso hernaniarra Pedro Mª Cano Hernández, de la cárcel de Castellón (575 km.) a la de Logroño (170 km.).
- Buruntzaldeako Langile Auto-defensa Sarea sortu berri da; aurkezpena Kontrakantxa gaztetxeen (Buruntzaldeako Kontseilu Sozialista).

EKAINAK 11 - 13 JUNIO

- "Bizi elkartasun internazionalista" jardunaldiak Biteri kultur etxeen / Tilosetan (ASKAPE-NA).

EKAINAK 11 - 14 JUNIO

- Ikasturteko azken zine emanaldiak Biterik kultur etxearen.

EKAINAK 12 JUNIO

- Bigarren eskuko azoka Urbieta kalean.
- BEHEMENDIko azoka ibiltaria Plaza berrian.
- Homenaje de la Diputación Foral de Gipuzkoa a los guipuzcoanos deportados en campos nazis; entre ellos a los hernaniarras Juan Manuel Larburu Odriozola y Marcelo Vázquez Sáez.

- Dantza saioa Biteri kultur etxearen (Amaia Elizaran).
- Bazkari musikatua (Eli eta Manex Pagola) Iparragirre sagardotegan.
- *Zapla!* Bertsolari gazteen zirkuitua Milagrosa kaperan.

EKAINAK 13 JUNIO

- San Antonio "jaiak" Ereñotzun: diana txistulari eta bertsolarietan, euskal dantza eta *funky* haur eta gazteentzat eta bertsos jaialdia.

- Urrezko Aizkolarien Banakako Txapelketa Lekunberrin. Axel Larrañaga (gazte / 20 urtez azpiko kategoria) txapeldun! Suharri Rodriguez Paolla (24 urtez azpiko kategoria), bigarren.

EKAINAK 14 JUNIO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 79,51.
- Eskola Agenda 2030eko programa. Ikasturtean landutakoaren ("Basoa") aurkezpena Hernaniko Udalaren Youtubeko kanalean.

EKAINAK 15 JUNIO

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 59,63.
- Encuentro literario en Biteri kultur etxe: "Samina" (Margarita Duras).
- Oarsoko Labore eta Igeldoko

IKO esperientzien kontakizunak ITUROLAN (Herrilur).

EKAINAK 15 / 30 JUNIO

- Buruarinen tailerra Atsegindetx plazan (KAXKO Elkartea).

EKAINAK 16 JUNIO

- Simulación de alerta química (alarma) en Electroquímica de Hernani.
- Txomin Peña hernaniarraren elektroien inguruko hitzaldia Biteri kultur etxearen.

EKAINAK 17 JUNIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 44,72.
- *LGBTI+ Zikloa. "Noiz bukatzten da armairua?"* (Hiruki Larroxak) liburuaren aurkezpena Plaza Feministan.

EKAINAK 17 - 19 JUNIO

- *Gazte eztanda!* Topaketak (hitzaldiak, hausnarketa saioa eta agerraldia) Elizatxo ikastolan eta Tilosetan.

EKAINAK 18 JUNIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.000.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 39,75.
- XX Concurso de Sidra: Altzuetako Gipuzkoako sagardorik onena (Gipuzkoako Foru Aldundia).
- *Lan eremuko biolentzia eta gaz-*

teak hitzaldia Atsegindegin (Gazte Koordinadora Sozialista).

▪ *Plista plasta egitasmoa, jolas librerako aukera, 0 - 12 urte bitarteko haurrentzat, Ave Maria parkean (GAZTETU Hernani).*

▪ *Ibilian ibilian, etxerako bidean kanpainaren barruan, egungo presoen egoerari buruzko solasaldia Milagrosan (Iñaxio Oiartzabal - Aiert Larrarte, SARE).*

▪ Hernaniko mugalariei omenaldia Osiñaga bailaran, Loidin dagoen eskulturaren aurrean (Euskal Pirinioak Askatasun Bideak Elkarte).

EKAINAK 18 JUNIO - UZTAILAK 14 JULIO

- Erremontea. San Fermin torneoa Galarretan.

EKAINAK 19 JUNIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus). Principales medidas en vigor (LABI, 2021 jun. 18):

- Cierre de establecimientos (también hostelería) y cese de actividades culturales, sociales y comerciales a las 02:00 h.
- Nuevos aforos de público en eventos sociales, culturales o deportivos, según capacidades de los recintos.
- Apertura de las sociedades gastronómicas.
- Agrupaciones de hasta seis (6) personas en mesas, tantos exteriores como interiores.
- ...

▪ *Kulturaz gozatu, elkar zaindu* (Sanjoan "jaia"). Hainbat ekitaldi herriko erdialdean eta auzoetan: plater jaurtiketa, pilota, ur ludoteka,...Las Bandas municipales de Música y Txistularis, junto con un grupo de acordeones de "Hernani" Musika Eskola Publikoa, recorren calles y plazas de Hernani, en un guiño al Preludio de San Juan, también suspendido.

▪ IV. Rugby Inklusibo Txapelketa Landaren (Hernani CR Elkarte).

EKAINAK 19 JUNIO -

IRAILAK 12 SEPTIEMBRE

- Jolas igerilekuak irekita.

EKAINAK 20 JUNIO

▪ Lizarrustitik Alleko mendira (1.017 m) mendi irteera (Mendiriz Mendi).

▪ COVID-19aren biktima gogoratzeko kontzertua San Joan Bataiatzailea parrokian (KANTUZ Abesbatza).

EKAINAK 21 JUNIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

▪ Casos positivos acumulados: 2.003.

▪ Inicio del juicio contra un hombre acusado de maltratar y violar a su madre en Hernani (2018). El acusado se enfrenta a penas de 26 años de cárcel por delitos de violencia doméstica, agresión sexual y amenazas.

EKAINAK 22 JUNIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.004.
- Dantza garaikideko eta antzezko ikastaroetan parte hartu duten ikasleen erakustaldiak Biteri kultur etxearen.
- Se busca a una joven hernaniarra de 18 años desparecida: sana y salva es localizada.

EKAINAK 23 JUNIO

• SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.005.
- *Kulturaz gozatu, elkar zaindu* (Sanjoan "jaiak"). Hainbat ekitaldi herriko erdialdean eta auzoetan: karabina tiro lehiaketa, ikuskizuna(k), Presoak kalera! manifestazioa, Musika eta Txistulari banden emanaldiak,...

EKAINAK 24 JUNIO

• SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.009.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 49,69.
- *Kulturaz gozatu, elkar zaindu* (Sanjoan "jaiak"). Hainbat ekitaldi herriko erdialdean eta auzoetan: diana auzoetan barrrena, meza, ikuskizuna(k) eta kontzertua(k), "Zapa"ri omenaldia...

EKAINAK 25 JUNIO

• SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.011.

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 59,63.

• *Kulturaz gozatu, elkar zaindu* (Sanjoan "jaiak"). Hainbat ekitaldi herriko erdialdean eta auzoetan: meza 1978ko ekainaren 25ean hil zirenak gogoratuz (Elorrabiko zubiaren ondoan), puzgarriak, ikuskizuna(k), kontzertua(k),...

EKAINAK 26 JUNIO

• SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Maskarillak ez dira derrigorrezkoak, kanpoaldean, jende pilaketak dauden egoeretan izan ezik.

• Día Internacional en apoyo a las *Victimas de la Tortura*. Declaración institucional con el apoyo de todos los grupos políticos municipales.

• *Kulturaz gozatu, elkar zaindu* (Sanjoan "jaiak"). Hainbat ekitaldi herriko erdialdean eta auzoetan: ikuskizuna(k), bertso jaialdia, kontzertua(k),...

• Errugbia. III. Emakumezkoen San Joan Torneo Landaren (CR Hernani Elkarte).

• Erremontea. San Joan Jaialdia Galarretan, publikoa bueltan dela.

• Fútbol. El C.D. Hernani consigue una plaza para jugar la previa de la Copa del Rey en la temporada 21/22 (17 noviembre), tras la disputa de un triangular frente al Zamudio y Aurrera de Vitoria.

• *Urratsez urrats askatasunera!* hitzaldi ziklo pedagógico, Euskal Herriaren independen-

tzia lortzeko asmoz, Oialumen (HerrExistentzia).

- Pala. Amaia Irazustabarrena eta Ariane Arrieta Nafarroako Emakumeen Master Cup finalean. Txapeldunak! Xabier Ariazkorreta, Gipuzkoako txapel-duna!

EKAINAK 27 JUNIO

- DENONTZAT Race - Oztopo probak, 16 urte arteko haur eta gazteentzat, atletismo pistetan (Zelabide Auzo Elkarte).

• *Kulturaz gozatu, elkar zaindu* (Sanjoan "jaiak"). Hainbat ekitaldi herriko erdialdean eta auzoetan: ikuskizuna(k), musika emanaldia(k),...

EKAINAK 28 JUNIO

• SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.013.

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 74,54.

• *LGBTI+ Zikloa*. LGBTI+ Pertsonen Eskubideen Aldeko Nazioarteko Eguna - Sexu Askapenaren Nazioarteko Eguna: Tilosetako eskaileraren pintxetaka (Gazteleku).

EKAINAK 28 JUNIO - UZTAILAK 23 JULIO

- Gaztelekuaren udarako egitaraua, 12 - 17 urteko gazteentzat.

EKAINAK 29 JUNIO

• SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.027.

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 144,11.

• Ohiko Osoko Bilkura (telematikoa). Kale izendegian emakumeak ager daitezen proposamenak: Berdintasun Kontseiluak proposatutako zortzi (8) izen berri onartzen dira,... eta plakak jarriko dira.

EKAINAK 30 JUNIO

▪SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.079.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 402,50. Hernani, eremu gorrian berriro. Convocada la Mesa de Salud para analizar la situación, según diversas informaciones, consecuencia de las "no fiestas" de San Juan.
- La Fundación Villacisneros denuncia Xabier Lertxundi, alcalde de Hernani, por incluir en el programa *Kulturaz gozatu, elkar zaindu* (Sanjoan "jaiak") una manifestación a favor de los presos de ETA (jun. 23: Pre-soak kalera!).
- IBERPAPELek (Papelera Gui-puzcoana de Zicuñaga SA) 7,1 milioi euroko irabaziak izan ditu 2021eko aurreneko seihi-lekoan (2020koa + %67).

UZTAILAK / JULIO

- *Yoga eskulturen artean + brunch-a* Chillida Leku mu seoan (larunbatetan, abuztuan ere).
- "Pardelak birziklatzeko ordua

heldu da", pardelak birziklatzeko kanpaina Hernanin ere (Errautsegiaaren Aurkako Mugimendua).

- REPSOL Gidak "Solete"a eman dio Zelaia Sagardotegiari, REPSOLEk berak sortu duen kalifikazio berri bat, goi mailako gastronomiaren kategorian sartzen ez diren establezimenduentzat.
- II. Ipuin Laburren Lehiaketa, TECNUnek antolatuta: Jon Odriozola Amigorenak ("Postala"), bigarren saria; Iñigo Legorburu Arregik ("Ostikozko ukabilkadak"), aipamen berezia.
- El Ayuntamiento destina una partida de 50.000 euros a subvenciones a promotores y emprendedores de nuevas actividades económicas (comerciales), con la finalidad de ayudar a cubrir parte de los costes de alquiler o compra de locales vacíos (Programa Guztion).

UZTAILAK 1 JULIO

▪SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.123.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 621,15.
- Reunión de la Mesa de Salud para analizar la situación. Hernaniko Udalak, bere konpetentziengatik barruan, neurriak hartuko ditu (edukierak eta berrantolaketak udal eraikinetan eta antolatzen dituen aktibitatetan). Antigeno probak udalekuetako monitoreei. Baheketa masiboa

ez da egingo Hernanin...

- Nueva concesión de los servicios de LurraldeBUS en Buruntzaldea; en adelante los servicios que hasta el 30 de junio venían ofreciendo Autobuses GARAYAR y AREIZAGA Hermanos son ofrecidos por una nueva concesionaria. Desconcierto generalizado ante la falta de información sobre los nuevos horarios y servicios. El Ayuntamiento solicita información "clara" a Diputación, que convoca una reunión urgente con representantes municipales: se espera dar solución a los retrasos y problemas surgidos... a comienzos de septiembre con el inicio del nuevo curso escolar. *"Antolatu dezagun haserrean, zerbitzu publiko duin eta kalitatezkoen alde"* (Murrizketen Aurkako Plataforma) / *"Zerbitzu publikoaren aurkako azken erasoa da autobusen murrizketa"* (Kontseilu Sozialista).
- "Hernani Ostalaritza-Bonoa". Ostalaritza sektorea languntzeko, bono kanpaina martxan.
- Pelota. Zikuñaga Papelera Torneoa martxan kirodegiko frontoian.
- Instituciones penitenciarias informa del próximo traslado del preso Andoni Murga de la cárcel de Daroca (Zaragoza) a la de Martutene.
- Arrantza. Alex Ugalde Ormaizabal epeletarra, Euskadiko txapeldun, euli arrantza modallitatean.

UZTAILAK 1 - 23 JULIO

- Udaleku irekiak, 3 - 10 urte bitarteko haurrentzat. Astearte,

ostegun eta ostiraletan, 2 - 12 urte bitarteko haurrentzako udalekuak Ereñotzun.

UZTAILAK 2 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.188.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 939,18.

UZTAILAK 2 - 4 JULIO

- Encuentro "Jóvenes, cine y migración" en Hernani, con el fin de fomentar el conocimiento mutuo y la convivencia entre juventud migrada y autóctona (AMHER - SOS Racismo).

UZTAILAK 3 JULIO

- Charo Romanen eraso matxista baten ondorioz hil zutela gogoratzeko (10 urte bete dira), eta indarkeria matxista salatzeko, ekitaldia Urbieta kaleko banku morearen parean (Berdintasun Kontseilua, Hernaniko Udal - Koordinadora Feminista,).

UZTAILAK 3 - 10 JULIO

- XXIX *Donosti Cup*, con presencia de equipos hernaniarras, y partidos en Zubipe.

UZTAILAK 5 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.280.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.381,44.

UZTAILAK 5 - 23 JULIO

- Udaleku irekiak, 11 - 12 urteko gazteentzat.

UZTAILAK 6 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.306.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.505,66.
- Odola emateko zita ITUROLA Elkarlan Sorgunean.

UZTAILAK 7 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.326.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.600,08.

UZTAILAK 7 / 11 - 12 JULIO

- Martindegia auzoko "jaiak", behar diren neurriak bermatuta: kalejirak, kantaldiak, ikuszkizunak, bertso saioa...

UZTAILAK 8 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.341.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.654,74.

UZTAILAK 9 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.358.

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.729,28.

- El 12% de la población hernaniarra ha contraido el SARS-CoV-2 / COVID-19.

- Murtxanteko hilketa salatzeko, kontzentrazioa Plaza Berrian: *Matxismoak hiltzen gaitu! Nazkatuta gaude!* (Hernaniko Koordinadora feminista).

- Hernaniko Udalak gaitzesten du Donibane Lohitzunen euskaraz hitz egiteagatik izandako erasoa.

UZTAILAK 10 JULIO

- BEHEMENDI Azoka ibiltaria Plaza Berrian.

- Bigarren eskuko azoka Urbieta kalean.

UZTAILAK 12 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.398.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.913,14.

UZTAILAK 13 JULIO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.407.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.888,29.
- Chillida Leku, plato - escenario del concurso culinario *MasterChef* de TVE.

UZTAILAK 14 JULIO**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.418.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.684,56.
- Ipar martxari buruzko hitzaldia Goiz Eguzkin.
- Langile boteretze eskola saioa Langile-Laubidieta ikastolan (Kontseilu Sozialista).

UZTAILAK 15 JULIO**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.428.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.515,60.
- Amiantoak sortutako kalteengatik epaiketa Donostiako epaitegian: A. Mateo (Pedro ORBEGOZOko langile ohia) 2015en hil zen biriketako minbiziarekin.
- "Esku Harriak: Oteizaren (h)aria" emanaldia Ereñotzuko frontoian.

UZTAILAK 16 JULIO**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.433.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.217,45.
- Entre en vigor una nueva medida adoptada por el LABI: im-

posibilidad de permanencia en grupos de personas no convivientes, en la vía pública entre las 00:00 - 06:00 horas.

- Osoko Bilkura berezia, telematikoa: adinekoen egoitza eta eguneko zentroa zerbitzuen eskumena Foru Aldundiari eskuadatzeko erabakia onartzen da, Udalak kudeaketa hori egiteko dituen baliabideak barne. Azaroaren 1ean gauzatuko da eskualdaketa.
- *Sagardoak elkartzen gaitu kanpaina:* Aner Euzkitze eta Ane Labaka bertsolariak Iparragirre sagardotegian.

UZTAILAK 17 JULIO

- *Udan Hernanin 2021.* Hernani-ko Udal Bandaren kontzertua Atsegindegin, Severino Vazquezzen azken kontzertua 60 urtez bandako kide izan ondoren.

UZTAILAK 19 JULIO**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.458.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 884,52.
- Elutxetatik Santa Barbarako bidea, garbiketa lanak direla eta, itxita.
- Spainikako Gobernuari etxegabetzeen kontrako moratoria lutzatzea eskatzeko, elkarretaratzea Gudarien plazan (Kaleratzeak STOP Plataforma).

UZTAILAK 18 / 24 JULIO

- Conciertos de Donostiarra Jazzaldia en Chillida Leku museoa:

Cécile McLorin Salvant / Marc Ribot, Ceramic Dog: "Hope".

UZTAILAK 20 JULIO**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.461.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 770,20.
- Incendio eléctrico en un transformador situado en Plaza Berria deja sin servicio electrico, durante casi 20 horas, a gran parte de casco de Hernani.
- Remonte. Arranca en el frontón de Galarreta, la primera fase del Campeonato Individual - Torneo KUTXABANK.

UZTAILAK 21 JULIO**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.469.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 710,59.
- Homenaje al *Movimiento de Alcaldes* (1976) en Bergara, con asistencia del alcalde hernaniarra Xabier Lertxundi Astea-suinzarra.

UZTAILAK 22 JULIO**▪SARS-CoV-2 / COVID-19
(Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.481 (+12).
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 695,69.

- PCR probetarako karpa lapurtu dute, anbulatorioaren atzeko partean zegoena.
- Beherapen Azoka: herriko 12 establecimientos locales kanpoko aldera ateratzen dituzte haien produktuak (BERRIAK Elkarteak).

UZTAILAK 22 - 23 JULIO

- Madalen eguna dela eta, txistu saioa Sandiusterrin, adineko egoitzaren atarian.

UZTAILAK 23 JULIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.484.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 626,12.
- Nuevas medidas para hacer frente a la nueva ola: uso obligatorio de mascarillas en interiores y entornos urbanos transitados; cierre de establecimientos y cese de actividades a la 01:00 h., nueva reducción de aforos al 35%...
- "Hainbat behar eta kezkak bultzatuta", HARROTZEN Talde Feministaren aurkezpena ("Neskak* gara, feministak eta gazteak") Tilosetako eskaileretan.
- Esne Beltza + Amak Ereñotzuko frontoian (OLAK Auzo Elkartea – Ereñotzuko Auzo Udala).

UZTAILAK 24 JULIO

- Beterri-Buruntzako ondare natural eta kulturala ezagutzeko irteera Adarramendira (Donostialdeko BEHEMENDI).

- Ugaldetxoko aisialdi gunea zabalik, araututako (aldez aurretik erreserba egin behar baita) 30 aparkalekurekin (Hernaniko Udala - Ereñotzuko Auzo Udala).
- Udan Hernanin 2021. Dantza Atsegidegeln: Distantzian + Basaide (Bilaka Kolektiboa).

UZTAILAK 24 - 25 JULIO

- Salida montañera a Argualas (3.046 m), Pirineos (Mendiriz Mendi).

UZTAILAK 26 JULIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.501.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 541,64.
- Suharri Rodriguez Paolla, bigarren mailako Gipuzkoako txapeldun! Fagollagakoa lehen mailako Gipuzkoako aizkolaria.

UZTAILAK 26 - 30 JULIO - ABUZTUAK 2 - 6 AGOSTO

- Udaleku irekiak, Hernaniko kirol eta kultur elkarteekin batera (DOBERA Euskara Elkartea).

UZTAILAK 27 JULIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.512.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 551,58.

UZTAILAK 28 JULIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.520.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 536,67.

• Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado de la presa hernaniarra Itsaso Zaldua Iriberry, en prisión preventiva, de Asturias a la cárcel de Martutene. En noviembre, es imputada por el asesinato de dos ertzainas en Beasain en 2001.

• Fernando Ros "Naparra" omen-dua hil zela 35. urteurrenean, Antziolako Bidebieta plazan.

UZTAILAK 29 JULIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.529.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 531,70.

UZTAILAK 29 - 30 JULIO

- Singular Fest Chillida Leku mu seoan: Pucciniren "La Boheme" (Producción Opera Garaje) - Paco Ibañez.

UZTAILAK 30 JULIO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.536.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 541,64.

• Udan Hernanin 2021. Zirku antzerkia Atsegidegeln: Só (Xam-patito Pato).

UZTAILAK 31 JULIO

- Pelota. Zikuñaga Papelera Torneoko finalak kirodegiko frontoian. Los pelotaris hernaniarras se imponen en las finales juveniles y cadetes de Primera y Segunda.
- Remonte. Inicio de la fase final del Campeonato Individual
 - Torneo KUTXABANK en el frontón Galarrreta.

ABUZTUAK / AGOSTO

- Ainara Azpiazu "Axi" hernaniarraren (beste hainbat emakume komikilarirekin batera) Tupust liburuaren bigarren zatia kalean da.

ABUZTUAK 1 AGOSTO

- Joxan Goikoetxea + Euskamerata Donostiako 82. Musika Hamabostaldiko hasieran, Miramari jauregian (Donostia): "Itsas urradurak".

ABUZTUAK 2 AGOSTO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Casos positivos acumulados: 2.547.
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 472,07.
- Odol emateko zita ITUROLAn.

ABUZTUAK 2 -13 / 16 - 27

AGOSTO

- Atletismo udalekuak (CD Hernani - Atletismoa).

ABUZTUAK 3 AGOSTO

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Casos positivos acumulados: 2.553.

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 486,98.

ABUZTUAK 3 - 27 AGOSTO

- "1962 Loraldia" erakusketa Biteri kultur etxearen (Hernani Errötzen).

ABUZTUAK 4 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.558.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 472,07.

- Donostiako Musika Hamabostaldia: Trio Zukan (Jon Ansorena txistulari hernaniarra) taldearen kontzertua Kursaalen.

ABUZTUAK 5 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.568.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 462,13.

- Gizon bat jipoitu eta mugikorra lapurtzen diote lau gizonezkoek Montevideo kalean; erasotua ospitalera eraman dute, erasotzaile bat atxilotua.

ABUZTUAK 5 - 8 AGOSTO

- Ciclo de cine al aire libre en Chillida Leku museoa.

ABUZTUAK 6 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.574.

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 477,04.

- *Udan Hernanin 2021. Musika - Teatro Atseginegin: El funeral* (Teatro Che y Moche).

ABUZTUAK 9 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.580.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 392,57. Hernani, eremu gorritik kanpo.

ABUZTUAK 10 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 337,90.

ABUZTUAK 11 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.584.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 318,03.

ABUZTUAK 12 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.588.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 293,18.
- Hiru gizonezko atxilotuta Akarregi industrialdeko mer-

kataritza-lokal batean lapurtzeagatik.

- Izarren behaketa: pertseidak Chi-llida Lekun museoan (ARAN-ZADI Zientzia Elkartea).

ABUZTUAK 13 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.590.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 268,34.
- Jokin Esnal hernaniarra, Gi-puzkoako Eskuzko Pasakako Txapelketako finalean, Oiaritzungo kontzejupean.

ABUZTUAK 14 AGOSTO

- Udan Hernanin 2021. Dantza ikuskizuna Atsegindegi plazan: Gazte (Oinkari Dantza Taldea + Hika Teatroa).

ABUZTUAK 16 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.600.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 263,37.

ABUZTUAK 17 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.604.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 253,43.

ABUZTUAK 18 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.608.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 248,46.

ABUZTUAK 19 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.618.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 248,46.

ABUZTUAK 20 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.623.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 243,49.

ABUZTUAK 21 AGOSTO

- Tuberia bat lehertu da Larra-mendi kalean, ur mozketa inguruau.
- Udan Hernanin 2021. Ainara Or-tegaren kontzertua Atsegindegi plazan: Onin.

ABUZTUAK 22 AGOSTO

- Gerhard Quartet (Donostiako Musika Hamabostaldia) Chilli-da Leku museoan.

ABUZTUAK 23 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.639.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 293,18.

ABUZTUAK 24 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.647.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 332,94.

ABUZTUAK 25 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.649.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 323,00.

ABUZTUAK 26 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.652.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 318,03.

ABUZTUAK 27 AGOSTO

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.654.

ABUZTUAK 27 - 28 AGOSTO

- Portuko "ez" jaiak: ekintza ugari auzoko gazteentzat, batez ere.

ABUZTUAK 28 AGOSTO

- Udan Hernanin 2021. "Express" zirku emanaldia (Cia. Faltan 7) Atsegindegi plazan.

ABUZTUAK 29 AGOSTO

- Incidentes al intentar la Er-tzaintza disolver concentraciones de jóvenes una vez ce-

rrados los establecimientos hosteleros a las 01:00 h. Un detenido. Atxilotuari elkartasuna adierazteko, eta "jazarpen poliziala" salatzeko kontzentrazioa Gudarien plazan: "Langileriaren bizi-baldintzak dira kaltetuak, burgesiak bere interesak bermatzen dituen bitartean" (abuztuak 30, Gazte Koordinadora Sozialista).

ABUZTUAK 30 AGOSTO

▪SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.664.
- Milagros Zeberio Aranburuk 100 urte bete ditu; adinekoen egoitzen omentzen dute familiak eta udal ordezkariek.
- *Tilos 7 Pasa* pala txapelketa martxan da, Tilosetako frontoian: 56 bikote, 4 kategoriatan banatuta.

ABUZTUAK 31 AGOSTO

▪SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.667.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 313,06.
- Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado del preso hernaniarra Imanol Miner Villanueva de la cárcel de Dueñas (Palencia) a la de El Dueso (Cantabria).

IRAILA / SEPTIEMBRE

- Eraso sexisten aurkako protokola ezarri du CR Hernani Elkarrekin: "sexu-jasarpen eta gehiegikieriarik ez dira onartzan".

• 2021/22 Ikasturte berria herriko ikastetxean. Lehen Hezkuntzako ikasleek *ingurumenaren eta jasagarritasuna* lantzen dituzte hainbat programari jarraipena emanet (HII Programa - Hernani eta Ingurumena / Agenda 2030 / Euronet 50/50 max energia).

• Ikasturte berriarekin batera, ikastaro berriak Kzgunean.

• Landare inguruko industriaguneko urbanizazio lanak bukatu dira: erreidea konpondu da. Hurrengo asmoa eremua birnaturalizatzea (berdeguneak eta ibai ertzak txukuntzea) da.

• La tasa delictiva de Hernani se sitúa en un 14,24/1.000 habitantes, tras bajar un 8,78%.

• II. Komiki Lehiaketa haur, gazte eta helduentzat, euskal kultura, sorkuntza eta irakurzaletasuna sustatzeko asmoz (DOBERA Euskara Elkarte).

• Aiane Zubeldia e Iraia Miranda, alumnas de DBH del Instituto de Hernnai, en la final estatal del concurso "Ciencia Clip" con el video de divulgación científica "Kristalen sorrera".

• "Euskarazko aisialdia artikulatzeko eta garatzeko asmotan" sortu da KUKULAISI Euskaltzaleen Topagunea; DOBERA Euskara Elkarte batu da egitasmoari.

• *Beldur Barik* lehiaketa martxan da, 12 eta 26 urte bitarteko gazteei zuzenduta: "Kultura matxista eta indarkeria sexistaren formak eraldatzeko konpromezu pertsonal eta kolektiboa isolatu behar dute lanek".

IRAILAK 1 SEPTIEMBRE

▪SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.674.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 327,97.
- Eusko Jaurlaritzak (LABIk) planteatutako neurri berriak indarrean, murrizketetako neurri batzuk leunduta: %60ra igota edukierek, eta 8 lagun elkar daitezke mahi batean buletan...

IRAILAK 1 - 2 SEPTIEMBRE

- Euroerregioko Topaketak Biteri kultur etxea (AMHER).

IRAILAK 1 - 8 SEPTIEMBRE

- Eskola liburuak eskuragai, doan, KRONIKAKo lokalean.

IRAILAK 2 SEPTIEMBRE

▪SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.680.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 308,09.
- *Zinema, gazteria eta migrazioak* proiektuaren amaiera ekitaldia Biteri kultur etxeen (AMHER).

IRAILAK 2 -3 SEPTIEMBRE

- Stock Azoka (BERRIAK): herriko hainbat komertziok kalean jartzen dituzte postuak.

IRAILAK 3 SEPTIEMBRE

▪SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.686.

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 313,06.
- Bigarren eskuko azoka Latsunbe auzoan, AMHERreko lokaleko lorategian (AMHER).
- *Ekhia* moneta sozialaren aurkezpena Biteri plazan (Hernaniko Udala - BERRIAK Elkarte - EKHILUR Kooperatiba): "Hernaniarrok gastatzen dugun dirua herrian gelditzea da xedea".

IRAILAK 3 - 4 SEPTIEMBRE

- Latsunbeberri - Marielutseko "ez" festak: hainbat ekintza Latsunbeberriko kirol pistan (Iturritxo Elkarte).

IRAILAK 4 SEPTIEMBRE

- "Paddington" pelikula Gabriel Celaya plazan (ZelaBide Auzo Elkarte).

IRAILAK 4 - 5 SEPTIEMBRE

- Rugby. I. Torneo Internacional Couth Sun18 en Landare (Hernani C.R. Elkarte).

IRAILAK 6 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Casos positivos acumulados: 2.691.
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 258,40.
- Herriko pentsiodunek pentso duinen aldeko elkarretaratzea(k) egingo dituzte, berriro, astelehenero, Gudarien plazan.

IRAILAK 6 - 30 SEPTIEMBRE

- *Marra okerrak* erakusketa (Aitor Ruiz de Egino) Biteri kultur etxearen.

IRAILAK 6 - 10 SEPTIEMBRE

- Eskalada ikastaroa nerabeei zuzenduta (Hernaniko Udal Haur eta Gazteria Saila).

IRAILAK 7 SEPTIEMBRE

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 218,64.

- Hernaniko Udala y Chillida Leku Museoa renuevan el convenio de colaboración entre ambas entidades en busca de fomentar ámbitos de cultura y turismo.

- Odola emateko zita ITUROLAn.

- Kotxe batek su hartu du Lizega kaleko aparkalekuaren.

IRAILAK 8 SEPTIEMBRE

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.693.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 233,55.

- Comienzo del nuevo curso escolar 2021/22 en los centros escolares de la localidad; con él, puesta en marcha del renovado, y en el que se introducen mejoras, servicio de autobús urbano.

- Pello Alberdi hernaniarrak, "Bizi" proiektuaren sortzailetako bat, Afrikarako bidea hasi du; lau (4) bat hilabete emango ditu bertako GKEetan. Gero, Asiara abiatuko da, proiektuaren bigarren zatia osatzera.

IRAILAK 9 SEPTIEMBRE

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 218,64.

- Concentración ante los juzgados de Donostia / San Sebastián en apoyo de Santiago Fernández, trabajador de P. Orbegozo - ACENOR desde 1967 hasta su cierre, que padece un cáncer pulmonar, ante su reclamación por daños (ASVIAMIE Asociación de Víctimas del Amianto de Euskadi).

IRAILAK 10 SEPTIEMBRE

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.695.

IRAILAK 11 SEPTIEMBRE

- Bigarren eskuko azoka Urbietakalean. Enrike Larrarteren liburuak salgai, Wukrori lagunza emateko.
- Muniskue gaina ingururako irteera, Zilegi-mendietan barrena (Gipuzkoako Parketxea).
- Jasangarritasunaren aldeko proiektua, izaera soziala eta kooperativakoa eta jatorri eta adin ezberdinak emakumeen parte hartzea bultzatuko duen Kulturarteko Plaza Feminista eraikina birgaituaren inaugurazioa. Bertan Berdintasuna, Lankidetza eta Kulturartekotasunean lan egiten duten eragile eta udal arloa kokatuko dira.

- Remonte. Final del Campeonato Individual - Torneo KU-

TXABANK de Remonte, en el frontón Galarrreta; Endika Barrenetxea txapeldun!

IRAILAK 11 SEPTIEMBRE - URRIAK 17 OCTUBRE

- Hernani MUNDUARI BEGIRA. Kulturarteko Plaza Feminista eraikitzeko parte hartzte prozesuaz argazki erakusketa Kulturarteko Plaza feministan (SORKUME / Nagore Legarreta).

IRAILAK 12 SEPTIEMBRE

- Zikuñaga Amaren (irailak 8) omenezko meza Zikuñagako eskolatan, OZENKI Abesbatzarekin.
- Osiñagako "ez" jaiak Iparra-girre sagardotegian: pailazoak, aizkolaria, bazkaria...

IRAILAK 13 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Casos positivos acumulados: 2.697.
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 178,89.

IRAILAK 13 - 17 SEPTIEMBRE

- Piragua ikastaroa nerabeei zuzenduta (Hernaniko Udal Haur eta Gazteria Saila).

IRAILAK 14 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Casos positivos acumulados: 2.701.
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 183,86.
 - Obrak direla eta, Fagollagatik

Lastaolarako bidea itxita (bi aste inguruan).

IRAILAK 15 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 149,08.

IRAILAK 16 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 119,26.

- Semana de la Movilidad. Llegan a Hernani dos txitas (bici-cargo o triciclos de reparto), vehículos que recorren bidegorris y carreteras vascas con el fin de promocionar su utilización.

IRAILAK 17 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 89,45.

- Incendio de un transformador eléctrico en Lastaola poligonoa.
- Zuhaitzen mozketa eta kimaketa egiteko, Cuesta de la Muerteko errepidea itxita.
- Hernaniko Merkataritza Festa; salmenta guneak herriko kaleetan (BERRIAK Elkartea).

- Concentración ante los juzgados de Donostia - San Sebastián, en apoyo a José Luis G. M., fallecido consecuencia de un cáncer pulmonar provocado por trabajar en contacto con

amianto; allí se ve la demanda interpuesta por sus familiares contra las empresas COFIVACASA y SIDENOR.

- Pelota. Martxan da Gipuzkoako Txapelketa, eskuz zein palaz. Hernaniko pilotari ugarik hartzen dute parte.

- "Guru bizilagunik onenak" egitasmoan baitan Xaguxarren gaua: erakusketa, xaguxarren bizimodua ezagutzeko, eta detekzio jardunaldia (FELIX UGARTE Elkartea).

IRAILAK 17 - 19 SEPTIEMBRE

- Euskal Jaiak 2021. Kontzertua(k), herri kirolen erakustaldia, Balkoitik balkoira bertsotan, pilota partidak, dantza ikuski-zuna, trititixa txapelketa... Hernanin eta Ereñotzun.

IRAILAK 18 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Nuevas medidas en vigor, tras ser aprobadas por el LABI: cierre de establecimientos y cese de actividades culturales sociales y comerciales a las 03:00 h.; aforos con carácter general del 75%; sigue prohibido consumir en barra, y son permitidos grupos de 8 personas en interiores, y de 12 en terrazas...

- Igorin eta Akola ingururako irteera, ondare naturala eta kulturala (trikuharriak eta elementu megalítikoak) ezagutzeko irteera (Donostialdea Turismoa / Beterri - Buruntzako Udalak).

- Bizi osorako zigorrik ez! lema-pean elkarretaratzea Zinkoe-nea plazan (SARE).

IRAILAK 19 SEPTIEMBRE

- La hernaniarra Lidia Alonso Paredelo cumple 100 años; recibe su merecido reconocimiento por el Ayuntamiento de Hernani.
- Mendikute mendira irteera (Mendiriz Mendi).
- Rugby. Triangular de Landare en categorías M16 / M18: C.R. Hernani Elkarte vs Bera Bera R.T. vs. R. Pozuelo Unión.

IRAILAK 20 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
- Casos positivos acumulados: 2.703.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 74,54.
- Abuztuko atsedenaldiaren ondoren, berriro martxan da merkataritzako etxez etxeko banaketa.

IRAILAK 21 - 28 SEPTIEMBRE

- Estolderian mantentze lanak direla eta, trafiko desbideratzeak kaxkoan (Kale Nagusian, Andre kalean eta Atzieta kalean).
- Hernaniko merkataritza eta ostalaritzaren kudeaketa programa. Argazkigintza ikastaroa: *Nola ater a etekinik onena argazkien bitartez* (Idoia Telleria).

IRAILAK 21 / 28 SEPTIEMBRE

- Futbola. Neska infantilenzako *Futbol Topaketa(k)* Zubipen (CD Hernani - Real Sociedad).

IRAILAK 22 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.705.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 59,63.

IRAILAK 23 SEPTIEMBRE

- AEK euskaltegiei babes emateko eta aurrematrikula indarzeko, "bizidekarra" Hernanin.
- *Udal Etorkizuna Eraikiz egitasmoaren aurkezpena.* Gi-puzkoako Foru Aldundiak bere gobernantza-eredua udalekin partekatu nahi du, eta horretarako martxan jarriko du prozesu bat. Hernanik (Hernaniko Udalak) parte hartuko du prozesu horretan.
- Udako oporen ondoren, Hernaniko gaztelekua berriro martxan.

- Escuela de Empoderamiento para mujeres, otoño 2021. *Interculturalidad.* Inicio del programa "*EmaGunea*" (cada 15 días) en Kulturarteko Plaza Feminista (Berdintasun Kontseilua).
- Atzerritarasunaren tramiteei buruzko hitzaldia Kulturarteko Plaza Feministan (AMHER, Aholku Sarea: Elena Stati).

IRAILAK 24 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 49,69.
- Mertxe Etxeberria Aranburu, Hernaniko alkate ohia (aurrrene-

ko alkate emakumea) zendu da.

IRAILAK 25 SEPTIEMBRE

- *Disniruña park puzgarriak eta pedaleo pista txikientzat, Zikuñaga auzoan.*
- Anfibioen eta narrastien peskiza KUTXA EkoGunean (ARAN-ZADI Zientzia Elkartea).
- *Pirritx, Porrotx eta Marimototsen emanaldia(k) Atsegindegi plazan ("Hernani" Musika eskola Publikoa).*

IRAILAK 25 SEPTIEMBRE -

URRIAK 2 OCTUBRE

- Taller de cerámica con tierra chamota (Aitor Ruiz de Egino) en Chillida Leku museoa.

IRAILAK 26 SEPTIEMBRE

- Añarbe - Goizueta mendi irteera (Mendiriz Mendi).

IRAILAK 27 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 39,75.

- Gudari Eguna - Txiki eta Otaegiren aldeko oroimen ekitaldia ("Euskal Herria bihotzean, Independentzia!") Nafar kalean (Hernaniko SORTU).

IRAILAK 28 SEPTIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Casos positivos acumulados: 2.706.
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 24,85.

- Osoko Bilkura, berriro presentzala. Zazpi puntu, horien artean Beterri-Buruntza Mankomunitatearen estatutuak eta... *Deskonektatu elektriketatik* mozioa: "Haien iruzurraren aurrean, burujabetza energéticoal!". El Ayuntamiento se adhiere a la convocatoria de apagón masivo y cacerolada convocada para el 8 de octubre (22:00 - 22:30 h.).

IRAILAK 29 SEPTIEMBRE

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.707 .
- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 29,82.
- Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado del preso hernaniarra Joanes Larretxea Mendiola de la cárcel de Villabona, Asturias (385 km) a la de Martutene.

IRAILAK 29 SEPTIEMBRE - URRIAK 2 OCTUBRE

- HITZ ANDANA Hitzaren inguruko Jaialdia Biteri kultur etxearen / Atsegindegi plaza / Chillida Lekun museoa: bertso-saio musikatua(k) + errexitaldia/k (olerkia + música / poesía + danza + irudi ikuskizuna) + I Liburu Azoka + II. Komiki Lehiaketaren sari banaketa + ...

IRAILAK 30 SEPTIEMBRE

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Casos positivos acumulados: 2.708.

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 34,78.

- Hernani MUNDUARI BEGIRA.* Mesa redonda en Kulturarteko Plaza feminista: *Criminalización y defensa de la tierra y la vida en Latinoamérica* (MUGARIK GABE / Lolita Chávez - Edgar de León, Guatemala; Iván Sanjines, Bolivia).

- "Gure faunari eta florari begira" (Eñaut Agirre / Iñaki Sanz-Azkue) liburuaren aurkezpena Ereñotzuko auzo udalean.
- Presentación de "kRaK", nuevo disco-mosaico de Maite Larburu en Gazteszena de Egia, Donostia.

URRIAK / OCTUBRE

- Excelentes actuaciones de atletas hernaniarras: Eva Esnaola vencedora del Maratón de Madrid (categoría M60), Anartz Artola gana la X Carrera de Montaña de Aia.
- Martxan dira Biteriko, kiroldegi eta... Ereñotzuko ikastaroak. Ereñotzun ere, "Berriketan" egitasmoa martxan da, 60 urtetik gorako auzotarrei zuzenduta.
- 2022ko ekainera bitartean taiter artistikoak eskainiko ditu Uxue Bereziartua artista hernaniarrak.
- Kurtso berriari hasiera emateko, sei ikastaro: mantente-gimnasia, *Cachibol*, yoga, aretoko dantzak, ipar martxa eta frantsesa (Goiz Eguzki).
- Ikastaro berriak (abendura bitartean) 12-17 urte arteko gaz-
- teentzat Biteri kultur etxeen (Hernaniko Udaleko Haur eta Gazte Saila).
- El Ayuntamiento de Hernani, a través de su página web, recoge las quejas (y sugerencias) de los hernaniarras sobre el servicio de LurraldeBus implantado meses atrás; quejas y sugerencias que hará llegar a la Diputación Foral de Gipuzkoa.
- Donostiako Lan Arloko Epaigaiak amiantoaren biktima izan diren bi langileren alde baietsi ditu, COFIVACASA eta SIDENOR enpresek kalte ordainak ordaindu behar dituzte Santiago F. G.ri eta Antonio Mateoren familiari.
- Hasi dira Madalena kaleko errehabilitatzeko obrak, bi (2) hilabeteko iraupena izango dute.
- Martxan da, berriro ere, *Mintzalagua* egitasmoa (DOBERA Euskara Elkarte).
- La mancomunidad Beterri-Burunza organiza cursos de formación e inserción en el mercado laboral, destinados a personas desempleadas que podrían trabajar como operarios en tareas múltiples en las brigadas municipales de los pueblos de la comarca.
- Ainara Azpiazu "Axpi" hernaniarraren (beste hainbat emakume komikilarirekin batera: *Tupust kolektiboa*) "Zu" komikia kalean.
- Basqueland Brewing*, la cerveza artesana hernaniarra, reconocida como la mejor cervecería 2021, en el VII Campeonato de Cervezas de *Fira Poble Nou*.

- Arranca *STARTinnova*, con el fin de capacitar a sus jóvenes participantes en habilidades y aptitudes emprendedoras; entre los participantes estudiantes de IES Hernani BHI.
- *Hartubola* kirola Hernanin jarri da martxan, kirolegian, 65 urtetik gorakoentzat.

URRIAK 1 OCTUBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Goiz Eguzki, Hirugarren Adinekoen Egunean (urriak 1), berriro irekita (COVIDagatik 2020ko martxoan itxi egin zen).
 - Ereñotzuko Gazte Txokoa bueltan da (ostiraletan).
 - Zurekin, Hernani Burujabe! Tokiko garapen jasangarrian oinarritzen den herri proiektuaren aurkezpena Atsegidegi plazan: "gure baliabideen gaineko subiranotasuna berreskuratzea da bidea".
 - Unai Fano (Larrabetzun bizi den hernaniarra) presoaren egoera salatzen du SAREk: la Audiencia Nacional ha decretado su reingreso en prisión al serle retirado el tercer grado.

URRIAK 1 - 2 OCTUBRE

- Zelabideko (Gabriel Celaya plaza - Bidebieta plaza) Festak.
- *Bollurriaren 2. Edizioa* Ereñotzun: "Andre zaharraren manifestua" liburuaren errezitaldia + Bizikleta tailerra + Bazkari autogestionatua + Kantu zaharrak + Herri kirol jaialdia.

URRIAK 1 / 15 / 29 OCTUBRE AZAROAK 12 / 26 NOVIEMBRE ABENDUAK 10 DICIEMBRE

- Emakumeentzako Jabetze Escola, 2021eko udazkena. *Kultura birdefinitzen*. Batukada feminista Kulturarteko Plaza Feministan (Berdintasun Kontseilua, Arantxa Vicedo Rubio - Ainara Sarasketa Alberdi).

URRIAK 2 OCTUBRE

- *Independentzia Eguna. Bide igarri, herria mugarri* (LAB - SORTU - ERNAI). Hitzaldia Milagrosan, herri bazkaria + kontzertua Tilosetan, manifestazioa eta ekitaldia politikoa + Perlata + Rotten XIII Atsegidegi plazan.
- Bueltan da Biteriko zinea.

URRIAK 3 OCTUBRE

- Asier Arrizabalaga (Txantxangorri Elkarte) campeón de Gipuzkoa de caza menor con perro, en competición celebrada en el coto alavés de El Castillo. Tambien se proclama, la semana siguiente; campeón de Euskadi.
- "Korapiloa" ikuskizuna (Rojo Telon Konpainia) Ereñotzuko frontoian.

URRIAK 4 OCTUBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 29,82.
 - Ez da zitarik eskatu behar kirolegian, eta ordutegia zabaltzen da 22:00ak arte (21:00ak arte igerilekuetan).

- Emakume bat (Dolores) "gizartetik kanpo arriskuan dago" etxetik botako dutelako, etxegabetuko dutelako. Babesa emateko kontzentrazioa haren etxearen aurrean, Gabriel Cela ya plaza 6 zenbakian.

URRIAK 4 - 17 OCTUBRE

- IX. Bakailao Astea. Tabernen arteko Bakailao Pintxo Lehiaketa (25 tabernak hartzen dute parte: Txoko Taberna da irabazlea) eta bakailao jatetxeetako menuan (Errioguarda enean eta Iturralden). "Non dago Pil-Pil?" jokoa eta "Pil-Pil kalean" animazioa (urriak 5 / 7 / 11 / 13).

URRIAK 5 OCTUBRE

- Hernaniko merkataritza eta ostalaritzaren kudeaketa programa: Online salmentari buruzko saioa.
- *Zero Zabor Hozkailua* berriro martxan Arazt ikastetxearen ondoan: Arazt eta Langile ikastetxeetan sobratutako elikagaiak herritarren eskura.
- Odola emateko hitzordua ITU-ROLAn.
- *Erritmo naiz* esperientzia taierra, eta Soinu naiz musikako estimulazioa taierra martxan dira Biteri kultur etxeen (Hernaniko KAXKO Elkarte).
- Ondarearen Europako Jardunaldiak 2021: *Ondare irisgarri eta inklusiboa*. "Xuhurra" ipuinaren kontakizuna jendaurrean Biteri kultur etxeen (KOXKA Elkarte).
- *Hernani MUNDUARI BEGIRA*. Presentación del documental "Ocupación S.A." sobre la ocu-

pación del Sahara en Kulturarteko Plaza feminista (MUNDUBAT).

- *Emakumeen euskal literatura ikuspegia feministatik udal liburutegian: "Ez dakit zertaz ari zaren"* (Ana Magalon).
- Reconocimiento por su labor en favor de la cultura sonora de Euskal Herria, al que fuera director de la Banda Municipal de Música de Hernani, a Manuel Sagarna, en un acto celebrado por la SGAE en Bilbao.

URRIAK 6 OCTUBRE

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 19,88.

URRIAK 6 / 13 / 20 / 27 OCTUBRE

- Euskalnafarren historiari buruzko ikastaroa(k) Biteri kultur etxearen (Hernani Errotzen - Nabarralde).
- *Migracinema zikloa Biteri kultur etxearen: "Almanya" / "París a toda costa" / "Retorno a Hansala" / "The Farewell"* (AMHER).

URRIAK 6 / 13 / 20 / 27 OCTUBRE

AZAROAK 3 / 10 / 17 / 24 NOVIEMBRE

ABENDUAK 1 / 15 DICIEMBRE

- Emakumeentzako Jabetze Escola, 2021eko udazkena. Gorputzak. "Gorputz kontzentzia-tik mugimendu askera" tailerra Kulturarteko Plaza Feminista (Berdintasun Kontseilua, Mairider Oiartzabal Ziganda).

URRIAK 7 OCTUBRE

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 29,82.
- La positiva evolución epidemiológica permite poner fin a la Emergencia Sanitaria con lo que se suprime (casi) todas las restricciones: los bares podrán volver a servir en barra; los comercios y recintos con capacidad inferior a 5.000 personas, al 100% de aforo... En vigor el uso de la mascarilla en interiores y momentos de aglomeraciones, la prohibición de ingerir alimentos y bebidas en eventos tanto interiores como exteriores.
- El 13,41% de la población hernaniarra ha padecido el SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus) en los últimos 19 meses, desde marzo de 2020.

- Escuela de Empoderamiento para mujeres, otoño 2021. *Re-definiendo la cultura. "Literatura de mujeres del mundo"* en Kulturarteko Plaza Feminista (Berdintasun Kontseilua, Mertxe Tranche Iparragirre).

- Visita guiada (presentación del catálogo) de/a la exposición sobre/de Antoni Tàpies en Chillida Leku museoa (Lourdes Cirlot - Núria Homs).

URRIAK 8 OCTUBRE

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos

por 100.000 habitantes): 39,75.

- *Sagardo Eguna Txantxangorri elkartean.*
- "Enpresa elektrikoei nahikoa dela esateko" hitzaldia eta lapiko jotzea (22:00-22:30). EH Bilduk (eta Hernaniko Udalak) bat egiten du deialdiarekin.

URRIAK 8 - 23 OCTUBRE

- Isidoro Ávilaren "Egurra eta harria" eta Miguel Monteroren "Akuarela" erakusketak Biteri kultur etxearen.

URRIAK 9 OCTUBRE

- Bigarren eskuko azoka Urbieta kalean.
- BEHEMENDI Azoka ibiltaria Plaza Berrian.
- Pala. EH Eliteko Txapelketako irabazoleak dira Amaia Irazustabarrena eta Ariane Arrieta, Mallabian jokatutako finalean.

URRIAK 10 OCTUBRE

▪ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 44,72.

URRIAK 12 OCTUBRE

- Iñigo Merkader hernaniarraren desafioa (Mikel Lizartzen kontra) Xoxokan : sei kilometro korrika, eta sega (ordu eta erdi osatu arte). Irabazle!
- Arriatxuko eskolan ibilitakoen bazkaria Arriatxun bertan.
- "Ukazioa, inposizioa eta kolonialismoaren gorazarreari planto egiteko" manifestazioa Gudarien plazatik abiatuta (ERNAI).

URRIAK 13 OCTUBRE

▪SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- 2020ko martxoan, osasun krisia zela eta, udaletxea itxi egin zen; 2020ko maiatzetik, osasun egoera ahalbidetzen zuenaren arabera “irekiera progresiboa” gauzatzen joan da, eta 2021eko urriaren 13tik Hernaniko Udaleko hhz (Herritarren Harrera Zerbitzua) eta udaletxean bertan dauden beste sailetako izapideak hitzordurik gabe egiteko aukera badago. Funtzionamendu normala.

- Encuentro literario en la biblioteca municipal: “Tristana” (Bentito Pérez Galdós).

URRIAK 13 - 16 OCTUBRE

- Demokrazia Komunalaren Nazioarteko Lehen Kongresua, Donostian (urriak 13) eta Hernanin, Biteri kultur etxeen, Kultuarteko Plaza Feministan eta ITUROLAn (*Paz con Dignidad / Bakea eta Duintasuna*): Demokrazia Komunalaren Aldeko Nazioarteko Sarea aurkezten da.

URRIAK 14 OCTUBRE

- Comienzan los trabajos de asfaltado de/en varias vías rurales y urbanas, también en Ereñotzu. Se prolongan hasta las primeras semanas de 2022.
- Gasteizen izandako (urriak 12) erailketa matxista salatzeko, kontzentazioa Plaza Berrian (Hernaniko Koordinadora Feminista).

URRIAK 16 OCTUBRE

- Kontzertua Ereñotzuko fron-

toian: Hernaniko Udal Muskia Banda + “Hernani” Musika Escola Publikoko txistu taldea.

URRIAK 17 OCTUBRE

▪SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 34,78.
- Otsagabia - Isaba (GR-11ko etapa) mendi irteera (Mendiriz Mendi).

URRIAK 18 OCTUBRE

▪SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- #HaurrakSOS LHko hezkuntza zentroetan maskarilla erabiltzearen aurkako eserialdiak eta kontzentrazioak herriko ikastetxeetan.
- Fondo Foral de Financiación Municipal. Los Ayuntamientos de Gipuzkoa pueden gastar, durante el ejercicio de 2021, 553 millones de euros más, 760/habitante: Hernani, 763 euros/habitante.
- Tigray-n (Etiopia) bizi ari diren krisi humanitarioaren berri Biteri kultur etxeen (Angel Olaran, Hernani Wukorekin Elkarte).

URRIAK 18 OCTUBRE - AZAROAK 7 NOVIEMBRE

- Hernani MUNDUARI BEGIRA. Finantza etikoen koloreak argazki erakusketa Kultuarteko Plaza feministan. Finantza etikoen inguruko esperantziak mahai ingurua, urriaren 26an (ELKARCREDIT / Aitor López de Audicana).

URRIAK 18 / 25 OCTUBRE

- Emakumeentzako Jabetze Eskola, 2021eko udazkena. Komunikazioa. “Nola aritu jendauurrean gustura sentitz” ikastaroa Kultuarteko Plaza Feministan (Berdintasun Kontseilua, Nerea Redondo Ota-mendi).

URRIAK 19 OCTUBRE

- Hernani MUNDUARI BEGIRA. Hitzaldi Bira en Kultuarteko Plaza feminista: *La educación de menores y la formación política. Intercambio de experiencias internacionales y de Euskal Herria* (Jennifer Milagros Lamus Ramos - Albanys Montilla, Venezuela / Rosana Fernandes, Brasil - Escola Nacional Florestan Fernandes / Jamila El Abboudi, Marruecos / ...).

- Literatur solasaldia udal liburutegian: “Autokarabana” (Fermín Etxegoien).

- Charla informativa (y recogida de firmas) sobre la Iniciativa Legislativa Popular que persigue implantar una Renta Básica Incondicional, en Biteri kultur etxe (STOP Desahucios Hernani).

URRIAK 19 / 26 OCTUBRE

- Hernaniko merkataritza eta ostalaritzaren kudeaketa programa: zerbitzu aurreratuei buruzko saioak.

URRIAK 20 OCTUBRE

- Bueltan da Ttapa-Ttapa egitasmoa, kopuru mugatuarekin.

URRIAK 21 OCTUBRE

- Basabi taldearen “Kronos” kontzertua Biteri kultur etxea.

URRIAK 21 OCTUBRE -**ABENDUAK 23 DICIEMBRE**
(jueves)

- Escuela de Empoderamiento para mujeres, otoño 2021. *Identidad y subjetividad femenina*: taller "MINDFULNESS. Porque el cuerpo es sabio" en Kulturarteko Plaza Feminista (Berdintasun Kontseilua, Clara Wolfram Pérez).

URRIAK 21 OCTUBRE -**OTSAILAK 27 FEBRERO**

- Maialen Lujanbioren "Bizitza happening" soinu-instalazioa ikusgai Tabakaleran.

URRIAK 22 OCTUBRE

- María Iparragirre goizuetar-hernaniarrak 100 urte bete ditu. Es felicitada por representantes municipales.
- Martxan dira pala ikastaroak Tilosetako frontoian, 2010-2011n jaiotako gazteentzat.
- Ipuin kontaketa (Lur Korta) Biteri kultur etxeán.

URRIAK 22 - 23 OCTUBRE

- Herri Burujabetza jardunaldiak ITUROLAn.

URRIAK 23 OCTUBRE

- "Herriak egiten du herria" lelopean, *Errigora* ekimenak (Nafarroako hegoaldean, bertako elikagaien bidez, euskara bultzatzeko ekimena) udazkeneko kanpaina abian jarri du; azaroaren 11 arte eska daitezke Nafarroako produktuz osatu-tako saskiak.
- Anariren kontzertua Milagro-san (Txantxiku Auzo Elkarte).

URRIAK 24 OCTUBRE

- Eskolarteko XXXIII. Mendi Lehia - Finalistaren Eguna Hernanin: mendi ibilaldia + oparien banaketa (Mendiriz Mendi): Gipuzkoako 24 ikastetxetako 690 mendizale bildu dira.
- Bertsolaritza. Ekain Tolaretxipi hernaniarra 33. Euskal Herriko Eskolarteko Txapelketaren fina-lean, Abadiñon.

URRIAK 25 OCTUBRE

- "Arroz urez" (Mikel Antza) liburuaren inguruko solasaldia Biteri kultur etxeán (SORTU).

URRIAK 26 OCTUBRE

- Osoko bilkura udaletxeán. Besteak beste, gai ekonomikoak eztabaidatzen dira: 2022ko ordenantza fiskalak (%1,5eko igoera orokorra: tasa eta zerga batzuetan igoerak ez da izango), 2021eko udal jabetza publikoa okupatzegatik (terrazak, asteko feria...) ordaindu beharreko tasen inguruko hobariak...
- *Gau Beltzari* buruzko hitzaldia Biteri kultur etxeán (Jaime Altuna, DOBERA EUSKARA Elkartea).

URRIAK 27 OCTUBRE

- La Guardia Civil recupera en Hernani un meteorito (León, 1947) perteneciente al Museo Nacional de Ciencias Naturales (MNCS - CSIC), del que no se tenían noticias desde el fallecimiento de la persona que lo

custodiaba, en 1993. Es investigado el hernaniara Juan Carlos Manjarres, que lo intentaba subastar vía Internet.

URRIAK 27 OCTUBRE -**ABENDUAK 5 DICIEMBRE**

- Eusko Jaurlaritzak bultzatutako *Euskadi Bono Denda* programan Hernaniko 36 saltokik parte hartzen dute.

URRIAK 28 OCTUBRE

- *Hernani MUNDUARI BEGIRA*. Cineforum en Biteri kultur etxeá: "Behind India, una mirada desde sus movimientos sociales" (CALCUTA ONDOAN / Fernando Vera).

URRIAK 28 OCTUBRE -**AZAROAK 12 NOVIEMBRE**

- Helduen egoitzetako langileen (Hernanin, gaueko zerbitzukoen eta eguneko zenstrokoen) greba: "Egoitzetako egoera larria ezagutarazi eta irtenbidea eman" behar zaiola aldarrikatzeko (LAB).

URRIAK 29 OCTUBRE

- La Fundación KUTXA anuncia el cese de actividad de KUTXA EkoGunea, aunque está en conversaciones con varios agentes para la realización de un proyecto de sostenibilidad en las actuales instalaciones. La decisión se tomó por unanimidad por todos los miembros del Patronato, representantes de PNV, EH Bildu, PSE-EE y Podemos.

- Presentación oficial de los equipos del Club Rugby Hernani Elkartea, en Atsegindegi plaza.

URRIAK 30 OCTUBRE

- Haur antzerkia Biteri kultur etxeen: "Tormesko Laxaro" (*Piedras de cartón* konpainia).
- Presentación en Lasarte-Oria del libro "Resistencia vasca ante las violencias recientes", obra del exalcalde de Hernani José Antonio Rekondo.
- Erremonte. Azpeitiko Torneoko finala: Loitegi - Barrenetxea bikotea, txapeldun!

URRIAK 30 OCTUBRE - AZAROAK 13 NOVIEMBRE ABENDUAK 4 DICIEMBRE

- Mugimendu eta sorkuntza talierra - *Dzanga, mugitu zaitez!* Chillida Leku museoa (Elene Castro - Iker Sanz).

URRIAK 31 OCTUBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**
 - Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 74,54.
- Bola. Gipuzkoako Taldeko Txapelketako finalean dira Elur-txori eta Ur-Miako bolarriak, Altzako bolatokian. Ur-Miak aurrenekoz irabazten du Gipuzkoako Txapelketa.
- Real Sociedad vs. Athletic partida dela eta, Bertso derbia Biteri kultur etxeen (Real Sociedad Fundazioa- Athletic Fundazioa - Hernaniko Udal - Usandizaga Institutua).
- Kontzertua(k) Urbietako kioskoan: *Trio do Portu + Ainhoa Larrañaga + Zarzaparrilla* (Bazkizopa Soinu eta kultura libre Elkartea).

- *Gau Beltza*: Hernaniko Udal Muskin Bandaren kalebuelta auzoetan barrena + sorpresa (DOBERA Euskara Elkartea).

AZAROAK / NOVIEMBRE

- La gestión de la residencia de mayores (ancianos) y del centro de día Santa María Magdalena pasa del Ayuntamiento de Hernani a la Diputación Foral de Gipuzkoa (KABIA).

- Llega a Hernani la iniciativa Gourmet Bag 3.0 (Diputación Foral de Gipuzkoa, Medio Ambiente + Asociación de Hostelería de Gipuzkoa + Impact Hub Donostia), con el objetivo de evitar el desperdicio de alimentos que se generan y no consumen en restaurantes: se pone a disposición de los comensales recipientes para poder llevarse las raciones sobrantes. Participan. Errioguardaenea, Tripontzi, Jauregi, Zubialde y Bi Herriak.

- Uxue Apaolaza hernaniarra-en "Bihurguneko nasa" ipuin liburua (Susa Argitaletxea) kalean da.

- Portu errekan dagoen Trankazeko presan, arrainak errazago ibili daitezen, zati bat eraisten ari da URA (Eusko Jaurlaritzako Ura Agentzia).

- RENFE apeaderoko igogailuaren egurrezko pasarela berriko obrak egiten ari dira, eta hainbat bat egunetan ezin izango da erabili.

- El hernaniarra Unax Uralde Alcobat (Instituto de Hernani) consigue el tercer premio en las Jornadas de Ciencia de

Bilbao (XIII Concurso de Fotografía).

- Lanbide Heziketako 13 ikastetxetako ikasleek "Ekonomia Zirkularra modelatuz" sarian parte hartu dute, horien artean Hernaniko Gizarte Berrikuntza LHikoek; saritua izan dira.

- Arrauna. Miren Garmendia hernaniarra (Hondarribiko Ama Guadalupeko gidaria) urteko patroi onena TKE Ligam.

AZAROAK 1 NOVIEMBRE

- Pala. EH Eliteko Txapelketako irabazlea da Ariane Arrieta (Martinekin bikoeta osatuz), Mallabian jokatutako finalean.

AZAROAK 2 NOVIEMBRE

- Se reanuda el servicio de ropero interparroquial (recogida y distribución de ropa).
- Odola emateko zita ITUROLA Elkarlan Sorgunean.

AZAROAK 2 - 14 NOVIEMBRE

- Nueva campaña de promoción *Hernani Txartela*, se sortean vale de compra entre los usuarios de los establecimientos adheridos a BERRIAK.

AZAROAK 2 - 19 NOVIEMBRE

- Pintura erakusketa Biteri kultur etxeen: Peio Coello.

AZAROAK 3 / 6 / 13

NOVIEMBRE

- Arte sorkuntza sustatzeko be-karen 2019ko deialdiko irabazleek haien lanak aurkezten dituzte. Nagore Legarretaren *Ibaia ez da toki bat*, URUMEA argazkilari eta ikus-entzu-nezkoa (azaroak 3). Eta Zehar Kablea Sormen Taldearen *Be-*

larri bero, bai esan? web seriea (azaroak 6 / 13).

AZAROAK 4 NOVIEMBRE

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Gripearen eta COVID-19aren kontrako txertoa jartzeko aukera Ereñoztuko auzo udaleko aretoan.
- Presentación en ORONA IDeO del 51 Campeonato de Parejas de Remonte (ORIAMENDI). Da comienzo el 6 de noviembre; la final, el 30 de diciembre.
- Escuela de Empoderamiento para mujeres, otoño 2021. *Re-definiendo la cultura. "Literatura de mujeres del mundo"* en Kulturarteko Plaza Feminista (Berdintasun Kontseilua, Mertxe Tranche Iparragirre).
- KOSA (Koronabirus Osteko Sexu Askapena) gogoeta zikloa: *Zer egin erasoen aurrean? hausnarketa saioa Urumea HerriGunean (EHGAM Sexu Askapenerako Erakundea).*

AZAROAK 6 NOVIEMBRE

- Tilos 7 Pasako finalak + sari banaketa.
- *Hernani MUNDUARI BEGIRA. Jornada Compartiendo saberes y experiencias entre Colombia, Venezuela y Hernani* en Kulturarteko Plaza feminista (MUNDU BERRIAK / Omaira Castellanos Cortes - Andra Hernández Martínez - Astrid Castellanos Correcha - Andrés Arévalo Robles, Colombia).
- Egun osoko jaialdia Kontrakan-tza gaztetxean: hausnarketa

saioa (emakumeen sexualizazioa) + bazkaria + kontzertuak (ITAIA Buruntzaldea).

- Herri bazkaria Ereñotzuko frontoian (OLAK Auzo Elkartea).
- XXXVIII Sagardo Txapelketa Elur-txori elkartean, Oiarbide (Astigarraga) irabazole.

AZAROAK 6 NOVIEMBRE

ABENDUAK 3 DICIEMBRE

- Europarako Bira Zapatista Euskal Herrian. Hernani gunea dute lotarako eta babeserako.

AZAROAK 6 NOVIEMBRE

ABENDUAK 18 DICIEMBRE

- *Hamaika Gara dinamika (Gure Esku Dago). Erreferendumaren aldeko sinadura bilketa, "aldarrizaten ez dena ez baita es-kuragarri bihurtzen".*

AZAROAK 7 NOVIEMBRE

- Gaztetxoentzako irteera: Mutiola - Ormaiztegiko bide berdea (Mendiriz Mendi).
- Pilota. Ohorezko Mailan eus-teko partidua Hernaniko pilotarentzat. Kategoria, 12 urte ondoren, galdu dute.
- Certamen de pintxos (Grupo Montemendi) en Xalaparta Elkartea.

AZAROAK 7 - 13 NOVIEMBRE

- Rugby Europe U20 Championship 2021. Iker Aduriz herniarra (Aviron Bayonnais) Espainiako selekzioarekin. Europako txapeldun!

AZAROAK 8 - 12 NOVIEMBRE

- *Mendizale Astea Biteri kultur etxearen (Mendiriz Mendi).*

AZAROAK 8 NOVIEMBRE - ABENDUAK 5 DICIEMBRE

- *Hernani MUNDUARI BEGIRA. Emakumeen indarra erakuske-ta Kulturarteko Plaza feminis-tan (SORGINLORE).*

AZAROAK 9 NOVIEMBRE

- *Indarkeria matxista kasuen au-rean zein salaketa eta defentsa aukera ditugu?* Kulturarteko Plaza Feministan (Berdintasun Kontseilua).

- *Emakumeen euskal literatura ikuspegi feministatik udal li-burutegian: "Ene baitan bizi da"* (Maddi Ane Txoperena).

AZAROAK 10 NOVIEMBRE

- Encuentro literario en la biblioteca municipal: "Azúcar quemado" (Avni Doshi).

AZAROAK 11 NOVIEMBRE

- *Absuelto el hombre acusado de violar a su madre en Hernani (abril 2018), si se le condena a 8 meses de prisión por un delito de maltrato no habitual y agresión.*

- *Emakumeentzako Jabetze Escola, 2021eko udazkena. Lodifobiaz hausnartzen ikastaroa Kulturarteko Plaza Feministan (Berdintasun Kontseilua, Espa-zio Lunarra: Maddi Gutierrez Marrodan - Leire Murgialday).*

- *GKSren aurkezpena Biteri kul-tur etxearen.*

- Con motivo del decimo aniver-sario de la fundación de EH Bil-du, proyección del documental "Hamar urte baino ez" en el bil-gune de Andre kalea.

AZAROAK 11 - 14 NOVIEMBRE

- XVIII. Garagardo Azoka Atsegidegi plazan (CR Hernani Elkartea).

AZAROAK 12 - 13 NOVIEMBRE

- Gazteei zuzendutako Rap tailerra ("Kapitalismoaren aurrean, Ekonomia Sozial eta Solidarria") Kulturarteko plaza Feministan (Finantzaz Haratago Sarea - Basque Reggae Kultur Elkartea).

AZAROAK 13 NOVIEMBRE

- "Udal proiektu energetiko komunitario eta burujabea" jardunaldia Galarretako Orona Fundazioan (Udalbiltza Partzuergoa).
- Rugby. Inicio de la *Liga Bulzta* de rugby inclusivo con la participación de C.R. Hernani Elkartea (Federación Vasca de Rugby).
- Aero Rumba Zikuñagako eskoletan.
- Erik eta Win emanaldia Ereñotzuko frontoian (OLAK Auzo Elkartea).

AZAROAK 14 NOVIEMBRE**SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 193,80.
- *Behobia - Donostia* lasterketa: 109 herniarrek parte hartzen dute. Herniarak ere Madrilgo XX. Maratoi erdian, eta 5 km-ko karreran.
- *Bizilagunak* egitasmoa bueltan da; etxeetan, parke, berdeguene edo merenderotan, mahaia

baten bueltan, elkartzen dira jatorri desberdinako familiak.

- Errugbia. *Eurochallengeko* partida Landaren AVK Bera Bera vs Biarritz-Hasparran.
- *Txistulariak arkupetan. Leokadisti Txistu Taldearen* kontzertua udaletxeko arkupetan.

AZAROAK 15 NOVIEMBRE**SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Datuak okertzen ari dira Hernanin, eta hainbat gela, ikastetxea desberdinakoa, konfinatuta daude.
- AEK - Zilegi eskola. *Sormen laborategia* Biteri kultur etxeen.
- ONCEko zozketak 35.000 euroko saria banatu du Hernanin.

AZAROAK 16 NOVIEMBRE

- Literatur solasaldia udal liburutegian: "Munduko tokirik ederreña" (Iñigo Aranbarri).

AZAROAK 16 - 18 NOVIEMBRE

- Antzerki zikloa Biteri kultur etxeen: "Ameriketako bidaia" (Ttantaka Teatroa) - "Shakespeare en Berlín" (Arden Producciones) - "Lubaki lainotsua" (ATX Teatroa).

AZAROAK 16 / 23 / 25**NOVIEMBRE**

- *Udazkeneko historia-kultur zikloa* (Hernani Errotzen): "Catalunya, un pueblo que se atrevió" hitzaldia (Koldo Martínez Garate) / "Nafarroako Erresumaren inbasioa (1199-1200)" hitzaldia (Iñaki López de Luzuriaga) / "Oiartzungo Beloaga gaztelua" hitzaldia (Joxemari Iturrioz).

AZAROAK 17 NOVIEMBRE**SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 362,75.
- *Espainiako elektrizitate enpresek Chiapasko emakumeengan duten eragina aztergai* (Lilia Elena Iñiguez, MUGEN GAINETIK Elkartea) eta egungo eredu energetikoa *birmoldatzeko proposamenak* (GOIENER Elkartea) Kulturarteko Plaza Feministán. 18:00
- Fútbol. Derrota del C.D. Hernani en el encuentro de ronda previa de la Copa del Rey contra el Victoria C.F de A Coruña. De haber ganado se habría enfrentado en la siguiente ronda a un equipo de Primera División.

AZAROAK 17 / 22 / 24**NOVIEMBRE****ABENDUAK 17 DICIEMBRE**

- Ciclo *Migratinema: Los duelos en la migración* en Goiz Eguzki / Biteri kultur etxe / Kulturarteko Plaza Feminista / Gazteleku: "Almania, bienvenido a Alemania" / "La flor del desierito" / "Prevención de la mutilación genital femenina. Claves culturales para desmontar los mitos" / "Fahim" (AMHER - SOS Arrazakeria / Udal Kulturartekotasun Arloa).

AZAROAK 19 NOVIEMBRE

- Santa Zezilia dela eta (azaroak 22) Kantuz eta Astigarragako Aitzondo abesbatzen kontzertua Biteri kultur etxeen.

AZAROAK 20 NOVIEMBRE

- Bigarren Eskuko Azoka Urbietako kalean.
- Eskola Kirolako saio berezia Hernanin... eta dantza saio Ti-losetan.
- Dantza saio - tailer irekia (Mariana Eskisabel) Biteri kultur etxeen.
- Haur antzerkia Biteri kultur etxeen: "Alpha" (Ganso & Cia Konpainia).
- Rallyak. Alain Agirre kopiloto hernaniarrak (Martin Villares pilotoarekin) Garesko Rallysprinta irabazi du (bere debuta zen).
- Santa Zezilia eguna dela eta (azaroak 22) Udal Txistulari Banda (eta tronpeta joleak) + "Hernani" Musika Eskola Publikoko Txistulari Taldea herriko erdiguneko kaleetan. Udal Musika Banda + Aldapeko Basque Latin Jazz Atsegindegi plazan.

AZAROAK 21 NOVIEMBRE

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 606,24.
- Bazkidearen Eguna 2021 (Mendiriz Mendi): Mandubia - Izazpi - Antigua (Zumarraga) mendi irtetara.
- Paleta Goma - Gipuzkoako Txapelketaren finala Hernaniko kiroldegiko frontoian; bertan dira, lehenengo mailako mai-lan, Amaia Irazustabarrena eta Ariane Arrieta.

AZAROAK 22 - 25 NOVIEMBRE

- Emakumeenganako Indarkeriaren

/ Indarkeria Matxistaren Aurkako Nazioarteko Eguna dela eta (azaroa 25) ekimen desberdinak Hernanin:... "Emakumeen indarra" mahaingurua Kulturarteko Plaza Feministan...

AZAROAK 23 / 26 NOVIEMBRE

- Santa Zezilia dela eta (azaroa 22) "Hernani" Musika Eskola Publikoa Biteri kultur etxeen.

AZAROAK 23 / 30 NOVIEMBRE

ABENDUAK 14 DICIEMBRE

- Dantza garaikidearen bitartez, mugimendua, sormena eta dantza lantzko saioak Kulturarteko Plaza Feministan (Saretuz Proiektua).

AZAROAK 24 NOVIEMBRE

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 869,61.
- Alarma kimikoen simulazioa Electroquímica de Hernani enpresan.
- Joxe Mari Auzmendi Hezkuntza Bekaren aurkezpena udaletxean: Otxandioko Herri Eskola da sariduna (HIK HASI - Hernaniko Udala).

AZAROAK 25 NOVIEMBRE

- Abisu horia euriagatik: tráfico mozketak, lur-jausiak eta... Landare eta Zubipeko zelaiak, urpean (hurrengo egunetarako ere, euri asko dago iragarrita). Uholdegatik... alerta. CR Hernani Elkarteko eta CD Hernaniko ekipoek beste instalazioetan entrenatu eta jokatu behar dute... hainbat astetan.

• KRONIKAREN aldeko erremonte jaialdia Galarretako frontoian: erremontea + bertsolariak + musika.

• Emakumeenganako Indarkeriaren Aurkako Nazioarteko Eguna: Manifestazioa Plaza Berritik (Hernaniko Udala - Berdintasun Kontseilua - Hernaniko Koordinadora Feminista). Azaroak 25 plaza (Urbietako kalean, Txantxangorri elkartearen parean) inauguratu da, Txaro Romanen omenez, erail zuten lekuan (2011 uzt. 03).

• Olatz Salvadorren "Aho uhal" kontzertua Biteri kultur etxeen.

AZAROAK 27 NOVIEMBRE

• Odol emaileen eguna: dominen eta diplomen banaketa, eta omenaldi berezia Francisco Javier Regalado Herrerori, 125 odol emate baino gehiago egin baititu. Bazkaria Errioguarda-nea jatetxeen.

• Pala. Gipuzkoako Txapelketaren finalak kiroldegiko frontoian. Bi bikote hernaniar (Maddi Iriondo - Ane Kerejeta eta Enara Maciior - Alaitz Barrenetxea) neska - jubenil mailako finalean. Maddi eta Ane dira txapeldunak.

• Denaz ez ziren indiano emanaldia (Bitartean + Ttarla Dantza Taldea) Ereñotzuko frontoian (OLAK Auzo Elkartea).

AZAROAK 28 NOVIEMBRE

■ SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.217,45.

- Zurich 43 Maratón de San Sebastián. Toman parte 16 hernaniarras; en categoría femenina Aitziber Martín cuarta clasificada (segunda en el Campeonato de Gipuzkoa) con un tiempo de 3h 02:17. Eva Esnal, tercera.
- 2019an eta 2020an jaiotako haurren *atsolorra* Ereñotzun.

AZAROAK 29 NOVIEMBRE

- AEK - Zilegi Eskola. *Mikologia* ren inguruko saioa (Igor Garrotxa) Biteri kultur etxearen.
- Emakumeenganako Indarkeria-ren Aurkako Nazioarteko Eguna dela eta (azaroak 25), *Beldur Barik* Tokiko lehiaketaren sari banaketa eta merienda Kulturarteko Plaza Feministan: *Kaldai* (ikus-entzunezko saria) eta *Mix* (parte-hartze saria) dira irabazoleak (Berdintasun kontseilua - Hernaniko Udala).
- "Kirolean Euskaraz / Euren hautua, euskara" mahai-inguru (Maialen Chouraut eta Iñaki Artola kirolariak, eta Maitane Urbieta kazetaria + Maialen Lujanbio) Biteri kultur etxearen (*Euskara ari du!* - DOBERA Euskara Elkarte).

AZAROAK 29 NOVIEMBRE

ABENDUAK 3 DICIEMBRE

- "Arnasa" film laburraren grabaketa Hernanin (Geuretik Sortuak, Udalbiltza: Raúl Barreras).

AZAROAK 29 NOVIEMBRE

ABENDUAK 13 / 15

DICIEMBRE

- *Hernani ezagutu* lehiaketa (Hernani Errotzen).

AZAROAK 30 NOVIEMBRE

- Emakumeenganako Indarkeria-ren Aurkako Nazioarteko Eguna dela eta (azaroak 25), *Tratu Onen* foroa Kulturarteko Plaza Feministan (Arremanitz Koperatiba - Hernaniko Udala).
- Ipuin kontaketa Biteri kultur etxearen (Ixabel Agirresarobe).

ABENDUAK / DICIEMBRE

- *Eskatu Eskaini Euskaraz* kanpaina-ren aurkezpena. Saltokiak eta ostalaritza establezimenduak herria bizirik mantentzenko funtsezkoak direlako: "Erosi herrian, herriko eta euskaraz" (Hernaniko Udala - DOBERA Euskara Elkarte - BERRIAK Elkarte).
- Campaña de recogida de juguetes para su entrega a la asociación AMHER (Hernani Club Rugby Elkarte).
- La plantilla de EGIN, 23 años después de su clausura por orden de la Audiencia Nacional (1998), será indemnizada una vez finalizado el caso penal en los tribunales, y al haberse abierto la vía de ejecución social y ser adquirida la sede en Ezagago polígono por un particular.
- Martuteneko espelxeko presoentzat artikuluen bilketa (abenduaren 16 arte) Hernaniko parrokiako bulegoan (Bailarako Parrokiarteko Espetxe Pastoraltza).
- Sahararen aldeko janari bilketa herriko ikastetxetan (abenduan) eta Biteri kultur etxearen (abenduan eta 2022ko urtarriean); abenduaren 16 - 17an, herriko supermerkatuetan.
- Igaraba, galtzeko arriskuan dagoen espeziea, Urumearen behe eremuan agertu da, sortutako urmael batean izan da filmatuta: sortutako "putzu" etan emaitzak ikusten hasi dira.
- Sorteo de roscos de reyes al pagar con *Hernani Txartela* en los comercios adheridos a la nueva campaña de BERRIAK Elkarte.
- Urbieta kalea (Izpizua kaletik Elcano kaleraíno) oinezko gune bihurtzeko obrak hasi dira.
- Dos mujeres ertzainas de la comisaría de Hernani denuncian acoso laboral por un mando.
- Finalizan las obras de reurbanización de/en Madalena kalea (renovación de tuberías, iluminado...).
- Cambio (y arreglo) de las marquesinas de las paradas de autobús en Urbieta kalea.
- Daiteke Gizarte Aholkularitza Zerbitzua berriro martxan da ITUROLA Sorgunean (Florida auzoa 28).
- Guztira 21 sari lortu ditu Iñigo Legorburu 2021. urtean, horietako bost (5) abenduan.
- IBERPAPELek (Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga S.A.) bikoiztu egin du bere irabaziak 2021. urtean.
- Según datos de entre 2017 y 2021, en Hernani se han cerrado 28 negocios (-12,4% de los existentes).
- Según datos de 2021, en Hernani son 681 las viviendas libres en alquiler (7,34% de la totalidad), alquiladas a una renta media de 656,10 euros (EMAL Estadística del Merca-

do de Alquiler). A lo largo del año se han vendido en Hernani 161 viviendas (el 2,06% de la cuota de mercado).

- Hernani cuenta con 20.588 habitantes, de los que el 11,03% son de población extranjera. Otras fuentes cuantifican en 20.297 los habitantes hernaniarras, de los que 12.548 son euskaldunes; 3.319 quasi-euskaldunes; y erdaldunes, 4.460.
- A 31 de diciembre, son 411 las personas perceptoras de RGI (Renta de Garantía de Ingresos), el 1,9% de la población hernaniarra.

ABENDUAK 1 DICIEMBRE

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.376,47.
- Concentración ante los juzgados de Donostia con motivo de la vista sobre la demanda interpuesta por un trabajador hernaniarra por exposición y manipulación de amianto en el desarrollo de su trabajo en varias empresas.
- Odola emateko zita Ereñotzun, auzo udaleko aretoan.

ABENDUAK 1 - 18 DICIEMBRE

- *Oroimen Jardunaldiak 2021 Biteri kultur etxearen. "Burgoseko prozesua. Frankismoari epai-keta / El proceso de Burgos. Juicio al Franquismo" erakusketa* (Hernaniko Udala, Udal Artxiboa - Gipuzkoako Foru Aldundia, Giza Eskubideen eta Kultura Demokratikoaren

Zuzendaritza - ARANZADI Zientzia Elkarte), hitzaldiak eta "Apaiz kartzela" film / dokumentalaren proiekzioa.

ABENDUAK 2 DICIEMBRE

- Eskuragarri dago 2022ko udal egutegia, ilustraziona Asteazkenak Taldeko Maddi Zumalabek eta Jon Aranguren egin dute (Hernaniko Udala).
- Conferencia - charla "Infancia e internet" en el salón de actos del ayuntamiento (Ayuntamiento de Hernani, Área de Infancia y Juventud - Diputación Foral de Gipuzkoa, Dirección de Juventud: programa "Treba gurasoak").
- Escuela de Empoderamiento para mujeres, otoño 2021. *Re-definiendo la cultura. "Literatura de mujeres del mundo"* en Kulturarteko Plaza Feminista (Berdintasun Kontseilua, Mertxe Tranche Iparragirre).

ABENDUAK 3 DICIEMBRE

- Euskararen eguna: "Gaur, bi-har eta beti... Eman euskarari!" (Hernaniko Udala - DOBERA Euskara Elkarte). Jai egun (ez Ian egun) Hernaniko Udaleko zerbitzuetan.
- Eusko Ikaskuntza - Baionako Hiria Sariak. "Sans Nom Sarea" dokumentalagatik saria jaso du Beñat Iturrioz hernaniarrak.
- "Bizi dugun egoerari aurre egiteko proposamen politikoa" hitzaldia Kontrakantxa gaztetxean.

ABENDUAK 4 DICIEMBRE

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Obligatoriedad de presentar el "Pasaporte COVID" en establecimientos como discotecas, salas de baile y de espectáculos musicales... también en pubs y bares especiales a partir de las 22:00, y en restaurantes con capacidad para más de 50 comensales.

ABENDUAK 4 - 8 DICIEMBRE

- 56. Durangoko Azoka. Hernaniko hainbat egile bertan dira.

ABENDUAK 5 DICIEMBRE

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.634,86.

ABENDUAK 6 DICIEMBRE

- Día de la Constitución. Día laboral en el Ayuntamiento de Hernani.

ABENDUAK 7 DICIEMBRE

- Alcaldes de EH Bildu, entre ellos Xabier Lertxundi Asteasuinzarra (alcalde de Hernani) acusan al Gobierno Vasco de querer "imponer proyectos urbanísticos" a los consistorios, saltándose la planificación urbanística municipal. A través de la modificación de la Ley de Ordenación Territorial, a la que se incorporan los PIPS (Proyectos de Interés Público Superior) se posibilita que determinados proyectos ambientales "de utilidad pública e interés social medioambiental" queden blindados ante el rechazo de los Ayuntamientos.

- Odola emateko zita ITUROLA Elkarlan Sorgunean.
- "Hauts" dokumentalaren proiekzioa (amiantoak sortzen duen gaitzen ingurukoa) + solasaldia Biteri kultur etxearen (ASVIAMIE).

ABENDUAK 8 DICIEMBRE

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.590,14.
- Kutsatzeak igo egin dira, eta Hernanin izandako positiboak 2.699 dira.
- Ikastola eta ikastetxeetako egoera okerrera egin du, eta hainbat gela etxeratuta daude.
- Pedro Mari Cano Hernandez "Pitu" preso hernaniarraren familiarrek (bikotekideak eta ilobek) istripu arin izan dute Logroñoko espeltean hura bisitatu ondoren etxerako bidean bueltan zetoztela.

ABENDUAK 10 DICIEMBRE

- Euritea dela eta, urak hartu ditu Landare, Zubipe, Karabeleko eta Portuko baratzak (errepi-dearen alde batean zein bes-tean) eta bi auzoen arteko erre-pidea eta bidegorria. Ibaia atera zen ere Fagollagan. Ereñotzuko estazioan maila 2,87 metrora iritsi da. Finalmente, son 21 días ininterrumpidos de lluvia, alcanzándose 500 l/m² de media de precipitación. El C.D. Hernani reclama soluciones ante el problema de las inundaciones en Zubipe, y remarca el trabajo solidario (y en auzolan) para re-

cuperar su uso.

- *Bertsolata 2021* (Paulo Txikiya Bertso Eskola). Bertso afaria Errioguarda-enea jatetxean: Maialen Lujanbio + Aitor Men-diluze.

ABENDUAK 10 - 11 / 16 - 17 DICIEMBRE

- Kontrakantxa Gaztetxearen 15. urteurrena: "Faxismoa XXI mende-an" hitzaldia + Bertso afaria - Bazkaria + Kalejira + Kontzer-tuak / Ping-pong txapelketa + pintxo-potea - "Gaztetxearen azken urteetako bilakaera" solasaldia + kontzertuak.

ABENDUAK 11 DICIEMBRE

- Emakumeentzako Jabetze Eskola, 2021eko udazkena. *Indarkeria matxista*. "Autodefentsa feminista neska gazteentzat" tailerra Kulturarteko Plaza Fe-ministan (Berdintasun Kontseilua, EMAGIN Elkartea).
- Zeramika lantegia Chillida Leku museoa (Aitor Ruiz de Egino).
- Bigarren eskuko azoka Atsegindegi plazan.
- Haur antzerkia Biteri kultur etxearen: "Izadi" (El lagarto baila).
- Aerorumba (Jenny Perlaza) Zi-kuñaga auzoan.

ABENDUAK 11 / 18 DICIEMBRE

- *Oparien erruleta* ekimena abian da, berriro ere, merkataritza sustatzeko asmoarekin. Guztira 15.000 bonu bideratu dira herriko dendetan (Hernaniko Udala - BERRIAK Elkartea).

ABENDUAK 12 DICIEMBRE

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.550,39.
- Salida montañera Orio - Malla Harri - Orio (Mendiriz Mendi).
- "Bidaibitzten" emanaldia (txo-txongilo, antzerki eta zirku ikuskizuna) Ereñotzuko fron-toian (OLAK Auzo Elkartea).

ABENDUAK 13 DICIEMBRE

- *Emakumeen euskal literatura ikuspegia feministak* udal li-burutegian: "Epizentroa" (Ne-reña Loiola).

ABENDUAK 13 - 18 DICIEMBRE

- Hernani MUNDUARI BEGI-RA - "Por el derecho a migrar" (AMHER - SOS Arrazakeria / Udal Kulturartekotasun Arloa).
- "Emakumea, migrantea eta bi-zilaguna" erakusketa Kulturar-teko Plaza Feministan.
- Conferencia en Kulturarteko Plaza feminista: *Las migraciones y el cambio climático*.
- "Jostailu bat, sarrera bat!" eki-mena Landaren (CR Hernani Elkartea + ...). Jostilu banake-ta(k) abenduaren 18, 19an, eta 23an, AMHERren egoitzan (Latzunbe auzoa 42).
- Herriko etorkinen egoerari buruzko hitzaldiak Hernaniko institutuan.

ABENDUAK 14 DICIEMBRE

- Literatur solasaldia udal liburu-tegian: "Soldaduaren itzulera" (Rebecca West).

ABENDUAK 15 DICIEMBRE

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.560,33.
- Entra en vigor un nuevo decreto del Gobierno Vasco, decreto por el que en adelante será obligatorio el Certificado COVID ("Pase COVID") en recintos cerrados en los que se lleven a cabo conciertos, festivales musicales y otros acontecimientos artísticos y culturales; en la hostelería en general; en recintos deportivos, y gimnasios y polideportivos; en centros hospitalarios y centros socio-sanitarios. Aquellos que no cuenten con el "Pase COVID" podrán darse de baja en los cursos municipales, y suspender temporalmente sus abonos, caso de en el polideportivo. De igual manera, se devolverá el importe de las entradas adquiridas para espectáculos, actividades culturales...
- *Bertsolata 2021* (Paulo Txikiya Bertso Eskola). "Alpistegia" bertso - antzerkia Biteri kultur etxeán.
- Encuentro literario en la biblioteca municipal: "Yo voy, tu vas, él va" (Jenny Erpenbeck).
- "Ibai ez da toki bat" dokumentala (Nagore Legarreta) + solasaldia Ereñotzuko auzo udaleko aretoan (OLAK Auzo Elkartea).

ABENDUAK 16 DICIEMBRE

- *Etxebizitzei eta alokairu publiko sozialei* inguruko batzar irekia Biteri kultur etxeán (Hernani Burujabe).

- Nahasketak: "Bat" (Dantzaz Konpainia) Biteri kultur etxeán.

ABENDUAK 17 DICIEMBRE

- Haurrentzako puzgarriak + txistorra jatea + edarien postua Gabriel Celaya plazan (ZELABIDE Auzo Elkartea).
- Irailean egitekoa zen Leokako emanaldia (Emakumeentzako Jabetze Eskola 2021/22 ikasturteko hasiera ekitaldia) Kulturarteko Plaza Feministan: "Erradikalak ginen" (bertsoak eta bakarrizketak: Ane Labaka Mayoz - Beatriz Egizabal Ollokiegi).

ABENDUAK 17 - 18 DICIEMBRE

- Adinekoen egoitzako 68 urteko gizona desagertu da. "Egoera larrian" aurkituta Karabelen, hil da ospitalean.

ABENDUAK 18 DICIEMBRE

- Sortzaileon Azoka (23 postu) Atsegindegí plazan + Olen-tzero eta Mari Domingiren panpin lehiaketaren sari banaketa (DOBERA Euskara Elkarte - KRONIKA).
- Altxorraren bila Eskola Kiroleko umeak, Atsegindegí plazan.
- Puesto de Santo Tomás + sorteo navideño en Plaza Berria (Hernani Eskubaloi Taldea).
- Erromeria Atsegindegí plazan (Jeiki Hadi taldea, San Joan Konpartsia).
- Eguberriko kontzertua udal-letxeko arkupetan Hernaniko Udal Musika Banda (+ Salvador Parada).

ABENDUAK 19 DICIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.545,42.

- Pelota. Martxan da Gabonetako Txapelketa, Hernaniko Pilota Eskolako haurrentzat, kiroldegi frontoian.

- Neguko solstizioa Chilida Lekun museoan: Alos Quartet + Amaia Elizaran.

ABENDUAK 20 DICIEMBRE 2022 URTARRILAK 6 ENERO

- Haur Parkea Zinkoenea plazan (BERRIAK).

ABENDUAK 21 DICIEMBRE

- Reparto de premios de los campeonatos de juegos y cartas, y sorteo navideño en Goiz Eguzki.

ABENDUAK 21 - 23 / 26 - 30 DICIEMBRE

- Neguko oporretan zer? programazioa, haur eta gazteentzat: eskulanak, haur eta familientzako ekintzak, ludoteka, komiki tailerrak, aerorumba, haur-antzerki emanaldiak...

ABENDUAK 21 DICIEMBRE URTARRILAK 14 ENERO

- Zeramikako eskulturak ikusgai Biteri kultur etxeán: Amaia Oihaneder.

ABENDUAK 22 DICIEMBRE

- **SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).**

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 1.848,54.

- "Osasun publikoaren defentsan, herritarak kalera" lelopean, elkarretaratzea(k)

osasun zentroaren aurrean (LAB / ELA / SATSE / CCOO / UGT). Hernaniko Udalak lehen mailako osasun arreta indartzeko eskatzen dio Eusko Jaurlaritzari, Osasun Sailari...

- Udal Osoko Bilkura udaletxean: 2022ko aurrekontua(k): 31,048.000 euros (+ 8,87% = 2,530.900 millones); 458.200 euros es el presupuesto de la Entidad Local Menor de Ereñotzu.
- "Hernani 2021" urtekaria-ren aurkezpena Biteri kultur etxeen.

ABENDUAK 23 DICIEMBRE

- Joxan Goikoetxea & Euskamera-taren "Iparragirre eta Lete: bimini kantuan" kontzertua Biteri kultur etxeen.
- Bertsolata 2021 (Paulo Txikiya Bertso Eskola). Bertso saioa Garin tabernan.

ABENDUAK 23 - 24 / 26 - 31 DICIEMBRE

- Negulekuak, 3 eta 12 urte bitarteko haurrentzat: eskulanak, euskal zumba saioa(k)... (DOBERA Euskara Elkartea).

ABENDUAK 24 DICIEMBRE

- SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).
 - De nuevo, seis meses después, uso obligatorio de la mascarilla, también en exteriores.

- Ouentzero eta Mari Domingi Ereñotzun (OLAK Auzo Elkarte), Gabriel Celaya plazan (ZELABI-DE Auzo Elkarte) eta kaxkoan (Ttarla Dantza Taldea). Olen-

tzero ere Osiñaga auzoan (Hernaniko Bertso Eskola).

- Presoak kalera lemapean manifestazioa (EH Bildu).
- Gabon Erronda Hernaniko Udal Musika Bandarekin.
- Florida auzoko 108 zenbakiko etxeak, Benta Berri etxeak, su hartu du. Kalte materialak handiak, baina ez daude zauriturik. Hernaniko Udalak kaltetutako familieei ostatu eman die. Sorprenden a dos jóvenes robando en el interior del edificio (29 de diciembre). Técnicos valúan el estado del edificio, y finalmente recomiendan su derribo.

ABENDUAK 25 DICIEMBRE

- Züttik elektrotxaranga Ezkiaga pasealekutik kaleetan barrena.

ABENDUAK 26 DICIEMBRE

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 2.330,55.
- Presoen aldeko martxa Martuteneko espetxera, Zinkoenetik abiatuta (SARE).
- Pilota. Hodei Exposito (Astigarraga, CD Hernani) DV Torneoko finalean, Zarauzko frontoian. Txapeldun!
- Bertsolata 2021 (Paulo Txikiya Bertso Eskola). Bertso jaialdia Biteri kultur etxeen.

ABENDUAK 29 DICIEMBRE

SARS-CoV-2 / COVID-19 (Coronavirus).

- Tasa de incidencia (casos por 100.000 habitantes): 3.259,79.

• LABI Batzordeak neurri zorrotzak ezartzea erabaki du (2022ko urtarrilaren 28 arte): %60ra murriztea taberna eta jatetxeetako aforoak, barran kontsumitze-ko debekua, itxiera ordutegia 01:00etara mugatzea, eta gehienez 10 laguneko talde-ten elkartu ahal izatea.

• Instituciones Penitenciarias anuncia el traslado del preso hernaniarra Pedro Mª Cano Hernández desde la cárcel de Logroño (170 km) a la de Martutene.

• "Basakeria kapitalista" salatzeko eta "langileriaren antolakuntza independentearen beharra" azpimarratzeko mobilizazio deia (Buruntzaldeko Kontseilu Sozialista).

ABENDUAK 30 DICIEMBRE

- Remonte. Final del LI Campeonato de Parejas de Remonte, en Galarreta (ORIAMENDI).
- "Irabazi" emanaldi umoretsua (Jon Plazaola) Biteri kultur etxeen (DOBERA Euskara Elkarte - Euskara ari du!).

ABENDUAK 31 DICIEMBRE

- Wukroren aldeko San Silbestre lasterketa/k (CD Hernani, Atletismoa).
- Bertsolata 2021. Urte Zaharreko Erronda kaxkoan zehar (Ohitura Zaharrak Taldea - Paulo Txikiya Bertso Eskola).
- Piroteknia erabiltzeko hainbat argibide kaleratzen du Hernaniko Udalak.... kaxkoan debekatzea.

/ HERNANI 2022 /

28. URTEKARIA

Udal Artxibo Zerbitzua

